

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ Св. КИРИЛ И МЕТОДИЈ СКОПЈЕ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ИНСТИТУТ ЗА БЕЗБЕДНОСТ, ОДБРАНА И МИР
ПОСЛЕДИПЛОМСКИ СТУДИИ ОД ОБЛАСТА НА БЕЗБЕДНОСТА

МАГИСТЕРСКИ ТРУД

УЛОГАТА НА ФИНАНСИСКИТЕ ИНСТИТУЦИИ НАДЛЕЖНИ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗМОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Кандидат:
Далибор Кузмановски

Скопје, Април, 2013

СОДРЖИНА

Вовед 6

ГЛАВА 1

1. ТЕРМИНОЛОШКИ ДИВЕРГЕНЦИИ НА ПОИМОТ ТЕРОРИЗАМ 11

1.1. Поим за тероризам 11

1.2. Правно толкување на поимот тероризам 15

1.3. Економско толкување на поимот тероризам 16

1.4. Социјално толкување на поимот Тероризам 17

1.5. Дефинирање на тероризмот 17

1.6. Цели и задачи на тероризмот 20

1.7. Начини на вршење на терористичките акти 24

1.8. Форми на тероризам 25

1.9. Финансирање на тероризам 27

ГЛАВА 2

2. БОРБАТА ПРОТИВ ТЕРОРИЗМОТ ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА..... 30

2.1. Основни одредби..... 30

2.2. Правна рамка за борба против тероризмот..... 31

2.3. Правни прописи на Европската заедница..... 32

2.4. Правни прописи усвоени во рамките на Заедничката надворешна и безбедносна политика..... 33

2.5. Правни прописи во просторот на слобода, безбедност и правда 34

2.6. Конвенција на Советот на Европа за перење, откривање, заплена и конфискација на приноси од казниво дело и финансирање тероризам 35

2.7. Содржина на Конвенцијата 35

2.8. Казниво дело перење пари според Конвенцијата 38

2.9. Улогата на Советот на Европа за спречување на тероризмот 38

2.10. Улогата на Европската комисија за борба против тероризмот..... 39

2.11. Полициска соработка во борбата против тероризмот 40

2.11.1. *Европол*..... 41

2.11.2. *Функции на Европол*..... 42

2.11.3. *Внатрешна организација* 43

ГЛАВА 3

3. ВЛИЈАНИЕТО ОД ФИНАНСИРАЊЕТО ЗА ТЕРОРИЗМОТ ВРЗ БЕЗБЕДНОСТА НА ДРЖАВИТЕ.....	45
3.1. Определување на терминот финансирање на тероризам	45
3.2. Односот помеѓу финансирањето на тероризмот и организираниот криминал.....	46
3.3. Односот помеѓу финансирањето на тероризмот и корупцијата.....	47
3.4. Односот помеѓу перењето пари и финансирањето на тероризмот.....	48
3.5. Влијанието на финансирањето на тероризмот врз инвестициите	49
3.6. Перењето пари како закана за безбедноста на државите	50
3.7. Спечување на финансирање на тероризам	51
3.8. Улогата на надлежните органи во борбата против финансирањето на тероризмот.	52
3.9. Методи за спечување на финансирање на тероризмот.....	53
3.10. Последици од финансирање на тероризам врз безбедносниот систем	55
3.11. Последици од финансирањето на тероризмот врз финансискиот систем	55

ГЛАВА 4

4. ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗМОТ ВО РЕПУБЛИКА СРБИЈА.....	59
4.1. Спечување на финансирање на тероризам во Република Србија.....	59
4.2. Криминализација на делото перење пари според Кривичниот закон на Република Србија60	
4.3. Перење пари и финансирање на тероризам според Законот за спечување на перење пари и финансирање на тероризам на Република Србија.....	61
4.4. Тела кои што се обврзани за спроведување на Законот за спечување на перење пари и финансирање на тероризмот во Србија	62
4.5. Релевантни државни институции во борбата против тероризмот во Република Србија63	
4.5.1. Управа за спечување на перење пари на Република Србија.....	63
4.5.2. Министерство за внатрешни работи на Република Србија.....	64
4.5.3. Народна банка на Република Србија.....	64
4.5.4. Девизен инспекторат на Република Србија.....	65
4.6. Спечување на финансирањето на тероризмот во Република Хрватска.....	66
4.7. Криминализација на делото перење пари според Кривичниот закон на Република Хрватска.....	67
4.8. Перење пари и финансирање на тероризам според Законот за спечување на перење пари и финансирање на тероризам на Република Хрватска.	67
4.9. Тела кои што се обврзани за спроведување на Законот за спечување на перење пари и финансирање на тероризмот во Хрватска	69

4.10. Релевантни државни институции во борбата против тероризмот во Република Хрватска.....	70
4.10.1. <i>Биро за спречување на перење пари</i>	70
4.10.2. <i>Финансискиот инспекторат на Република Хрватска</i>	71
4.10.3. <i>Народната банка на Република Хрватска</i>	71
4.11. Спречување на финансирањето на тероризмот во Црна Гора.....	72
4.12. Криминализација на делото перење пари според Кривичниот закон на Црна Гора	72
4.13. Перење пари и финансирање на тероризам според Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам на Република Црна Гора	73
4.14. Тела кои што се обврзани за спроведување на Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот во Република Црна Гора	74
4.15. Релевантни државни институции во борбата против тероризмот во Република Црна Гора	74
4.15.1. <i>Комисија за хартии од вредност на Република Црна Гора</i>	75
4.15.2. <i>Управа за спречување на перење на пари и финансирање на тероризам на Република Црна Гора</i>	75
4.15.3. <i>Народна банка на Црна Гора</i>	76
4.15.4. <i>Агенција за супервизија на осигурувањето на Република Црна Гора</i>	77

ГЛАВА 5

5. ФИНАНСИРАЊЕТО НА ТЕРОРИЗМОТ И ИМПЛИКАЦИИТЕ ВРЗ БЕЗБЕДНОСТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	79
5.1. Финансирањето на тероризмот во Република Македонија.....	79
5.2. Законската регулатива во Република Македонија во делот на финансирање на тероризмот	80
5.3. Субјекти за спречување на финансирање на тероризмот во Република Македонија	83
5.4. Државни органи за вршење надзор	85
5.4.1. <i>Народна банка на Република Македонија</i>	85
5.4.2. <i>Агенција за супервизија на осигурување</i>	88
5.4.3. <i>Комисија за хартии од вредност</i>	90
5.4.4. <i>Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување</i> .91	
5.4.5. <i>Управа за јавни приходи</i>	92
5.4.6. <i>Агенција за пошти</i>	94
5.4.7. <i>Управа за спречување на перење пари и финансирање на тероризам</i>	95
5.5. Државни органи за гонење на сторители на кривични дела поврзани со финансирање на тероризам	98
5.5.1. <i>Министерство за внатрешни работи</i>	98

5.5.2.	<i>Управа за финансиска полиција.....</i>	<i>101</i>
5.5.3.	<i>Царинска Управа на Република Македонија</i>	<i>103</i>
5.5.4.	<i>Основно јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција 105</i>	
5.5.5.	<i>Министерство за правда</i>	<i>107</i>
5.5.6.	<i>Агенција за управување со одземен имот.....</i>	<i>108</i>
5.6.	Меѓуинституционалната соработка како реална потреба за спречување на финансирање на финансирање на тероризам	109
5.7.	Негативни импликации од процесот на финансирање на тероризмот врз финансискиот сектор во Република Македонија	113
5.8.	Негативни импликации од процесот финансирање на тероризмот врз безбедносниот сектор во Република Македонија	114
5.9.	Практична имплементација на меѓународната регулатива во Република Македонија во сферата на перење пари и финансирање на тероризам	117
5.10.	FATF	119
5.11.	MONEYVAL Комитет	120
5.12.	Потребата од координација на безбедносниот сектор во функција на спречување на финансирање на тероризам	121
5.13.	Практични примери на перење пари и финансирање на тероризам во Република Македонија	122
ЗАКЛУЧОК		125
БИБЛИОГРАФИЈА:.....		130
ЗАКОНСКИ И ПОДЗАКОНСКИ АКТИ:		134
ИНТЕРНЕТ-СТРАНИЦИ:.....		135

ВОВЕД

Во последните неколку децении, насекаде во светот се јавува закана од терористички активности, кои во своја цел ги користат услугите на современиот технолошки развој. Глобализацијата, мобилноста, укинувањето на границите помеѓу државите се чекори кои одат во прилог на брз економски развој и трговска размена, но и чекори кои претставуваат погодна почва за терористички активности кои претставуваат нова, софистицирана форма на криминално однесување. Меѓународната заедница на голем број значајни меѓународни конференции тероризмот го дефинира како закана за суверенитетот, државната контрола, демократските вредности и внесување на страв и неизвесност кај светската популација. Меѓународните активности во борбата со овој вид криминалитет се опфатени во голем број на меѓународни полициски, воени, царински, економски и други безбедносни служби кои се вклучени во сузбивањето на овој феномен. Денес не постои општо прифатена дефиниција за меѓународниот тероризам. Се наметнува констатацијата дека причините и условите за појавата на тероризам се специфични и разновидни за одредени региони и земји, времиња и околности во кои се појавуваат. Со тоа се покажа целокупната сложеност и разликите во интерпретирањата на причините за тероризам, а особено разновидни се толкувањата за причините на најновиот бран меѓународен тероризам. Во денешно време, најголем број на меѓународни терористички организации се спонзорирани од една или повеќе држави. Терористичките организации добиваат целосно поддршка од владите на државите-спонзори, односно за своите активности имаат охрабрување во вид на финансиска помош, обука и заштита од една или повеќе влади. Тероризмот со меѓународно значење своите зачетоци ги има уште во далечната 1930 година, кога беше извршено првото грабнување на авион, за денес да прерасне во глобална закана и сериозен атак на современата цивилизација.

Современиот тероризам не се однесува само на едно изолирано општество, односно не е насочен само против интересите на една држава. Неговата деструктивна моќ подеднакво ја чувствува целокупната меѓународна заедница што значи дека е неопходно да се познаваат сите видови на поврзаност меѓу терористичките акти и севкупните односи и состојби во меѓународната политика. Голем број на меѓународни конвенции го инкриминираат терористичкото однесување и ги обврзуваат сите земји да се борат со сите средства на правната држава против сите видови на тероризам. Од

тој аспект, може да се констатира дека меѓународниот тероризам претставува збир на активности забранети со меѓународното право, насочени против поединци, групи, држави и нејзини институции.

Како побитни фактори (причини) за појавата и експанзијата на тероризмот во светски рамки како внатрешни така и надворешни може да се набројат следниве: релативниот неуспех на руралната герила на Латинско - американските земји, кршење на основните права на човекот, толерантна политичка клима, промените во вкупната стопанска ситуација што доведе до имиграциони движења и концентрирање на странски работници од кои некои им обезбедуваат засолништа, помош и поддршка на терористите, ерозија на постојаните институции на власта, национализмот и шовинизмот, сепаратистичките и етничките групи кои сакаат поголема автономија и сопствена земја, техничко-технолошкиот развој како процес, улогата на средствата за масовно комуницирање, односно големиот публицитет на секоја изведена терористичка акција.

Целите на тероризмот најчесто се политички обоени и можат да бидат различни, почнувајќи од изнудување на одредени отстапки, преку промена на дел од внатрешната и надворешната политика, па сè до јасно манифестирана желба за соборување на поредокот, односно освојување на власта. Условно политичките цели на терористичката активност може да се групираат во посредни и непосредни. Непосредни цели се давање публицитет на своите дела и идеи, потоа нанесување штета на меѓународниот углед на една земја, предизвикување принуди, разни изненадувања, обезбедување на симпатии на одредени слоеви и маси, вршење притисок врз оние кои ја подржуваат антитерористичката активност. Меѓународниот тероризам како историска категорија претставува екстреман метод на насилство со кое организирана група или здружение, организација или држава, односно нејзин орган, кои имаат своја идеологија, цел и план, континуирано се обидуваат преку најкраток пат да ги остварат своите цели, и тоа преку напади на претставници на власта, симболи на државата, но и неселектирање на жртви, а примарна цел е да се предизвика застрашување. Врз основа на горенаведеното ќе потенцираме дека и Република Македонија како суверена држава не е имуна на терористичките метастази на познатите терористички организации од што ќе произлезат следниве задачи:

- Да се утврди кои начини на сузбивање на тероризмот се применливи и нудат поголеми можности за осигурување на безбедноста;

- Да се истражи комплексноста на надлежните институции за спречување на перењето на пари и финансирање на тероризмот;
- Да се согледа како степенот на организираност, односно неорганизираност на надлежните институции влијае врз нелегалните извори на финансиски средства кои се наменети за финансирање на тероризмот;
- Да се утврди како и во која мера репресијата придонесува во превенирање на загрозувањето на безбедноста на национално и меѓународно ниво;
- Да се утврди дали и во колкава мерка, е изградена законската регулатива на меѓународно и национално ниво за ефикасен мониторинг и превенција од финансирање на терористички активности.

Со ова истражување ќе се анализира, улогата на финансиските субјекти во Република Македонија во финансирањето на тероризмот, транснационалниот и организираниот криминал, ќе се утврдат формите на терористичките активности, како и импликациите врз глобалната безбедност кои произлегуваат од овие кривични дела. Исто така ќе се анализира и начинот на кој се остварува потребната меѓу зависност и функционалност на сите елементи на субјектите кои е потребно да се борат против наведените кривични дела од аспект на остварување на нивната функција како позитивна претпоставка и процес кој позитивно ќе влијае врз безбедноста и стабилноста на државата.

Конкретно, ова истражувањето има за цел да даде придонес во објаснувањето за улогата на финансиските организации во спречување на негативните импликации на тероризмот врз безбедноста на Република Македонија.

Истражувањето за улогата на економските институции во спречување на финансирање на тероризмот во Република Македонија има научна и практична цел.

Во рамките на достапната литература постои огромен фонд на стручна литература која ги проучува овие аспекти на подготвеноста на безбедносните системи на државите ширум светот да се справат со секаков вид на терористички дејствувања. Во Република Македонија исто така постојат научни истражувања кои поконцизно ја обработуваат феноменологијата „тероризам“ и негативните импликации кои произлегуваат од истата, а се однесуваат на безбедносниот систем на Република Македонија и неговата подготвеност за навремена и енергична реакција во насока на спречување на терористички активности, како на територијата на Република Македонија така и во меѓународни рамки преку учеството во меѓународни мисии за

борба против тероризмот. Истражувањето во делот на тероризмот ќе биде насочено кон добивање нови сознанија за влијанието на економските институции во спречувањето на финансирањето на тероризмот во Република Македонија, појавата, дефинирањето, превенцијата, организацијата, финансирањето, борбата и репресивните мерки кои се превземаат од страна на субјектите одговорни за сузбивањето на тероризмот. Со тоа ќе се придонесе за зголемување на истражувањата за оваа мошне чувствителна проблематика. Истовремено ќе се анализираат и активностите на економските субјекти во Република Македонија од аспект на нивната подготвеност и професионалност како и да одговорат на безбедносните закани кои се генерираат од редовите на одредени терористички структури. Сублимираните податоци од досегашните истражувања велат дека напредната техничко технолошка експанзија, комбинацијата со сајбер криминалот и ИТ технологијата, терористите ги прави имуни на пронаоѓање и нивно санкционирање, што бара од безбедносните служби квалитетно кондицирање и следење на најновите техничко - технолошки достигнувања и користење најнови софистицирани ИТ технологии за нивно откривање и сузбивање.

Поради сите овие елементи како и фактот што проблематиката е актуелна и е во корелација со современите закани, секако дека истражувачкиот проблем заслужува такво внимание.

ГЛАВА 1

ТЕРМИНОЛОШКИ ДИВЕРГЕНЦИИ НА ПОИМОТ ТЕРОРИЗАМ

1. ТЕРМИНОЛОШКИ ДИВЕРГЕНЦИИ НА ПОИМОТ ТЕРОРИЗАМ

1.1. Поим за тероризам

Како еден од најопасните проблеми со кои е соочен современиот свет, тероризмот е предмет на интерес на многу научници, теоретичари, политичари, новинари, професионални припадници на безбедносните, воените и политичките институции кои се обидуваат да одговорат на прашањето - што е тероризам? Во зависност од истражувачкиот интерес и гледиштето секој од авторите различно го дефинира поимот тероризам. И покрај широкиот истражувачки интерес, различните погледи на тероризмот и неговата сложеност оневозможиле да се постави една општа теорија на тероризмот и негово еднозначно дефинирање. Сепак, заедничко за сите дефиниции е дека во основата на тероризмот е примената на теророт, односно насилството како средство за остварување на политичките цели. Нема тероризам без терор, но секој терор, секое насилство не означува и тероризам. За да може одреден феномен да се класифицира како тероризам, акт на терор, акт на насилство, мора да има политичка цел. За тероризмот, во крајна линија, не се карактеристични делата на теророт сами по себе, колку што е нивната намера да се загрози политичката функција. Тероризмот се определува како независна, доволна и пресудна политичка стратегија.¹

Наместо барање на единствена дефиниција на таков сложен феномен како што е тероризмот, поедини автори сметаат дека со цел да се добие квалитетно објаснување, корисно ќе биде да се изврши определување на карактеристиките на тероризмот. Според мислењето на Давид Лонд, постојат четири групи на карактеристики на тероризмот:²

- Цели;
- Стратегиски карактеристики;
- Карактеристики на операцијата и
- Карактеристики на терористичката организација.

¹ Соколовиќ, Р., Тероризам, надзор комуникација и људска права, Београд, Службени гласник, 2012, стр.16-17.

² E.D. Long, The Anatomy of Terrorism, The Free Press, New York, 1990, 1-28, (преземено од Соколовиќ Р., Тероризам, надзор комуникација и људска права стр.17)

Основните цели на тероризмот се од политички карактер, Политичките цели, како битен елемент на тероризмот, го разликуваат од другите активности од насилан карактер (организиран криминал). Тежината во остварувањето на политичките цели подразбира дека етничките, религиските и другите заедници на кои припаѓаат терористите се незадоволни во постоечката состојба, односно имаат чувство на обесправеност, незадоволство и дека кон нив се применети различни неправди. Ваквите чувства кај нив доведуваат до трансформација на целите во морални императиви со кои се оправдуваат средствата за остварување на целите. Со нив се поврзани и идеолошките мотиви, без кои мал број на луѓе би биле подготвени да го жртвуваат сопствениот живот во име на остварување на целите. Стратегиска и оперативна цел на тероризмот е создавање на терор. Со ширењето на страв се настојува да се застраши постоечката власт, која би направила политички промени во согласност со целите на терористичката организација. Тоа на тероризмот му дава и психолошка димензија чиј основен елемент, покрај стравот е и публицитетот. Со тоа што терористите би всадиле страв кај народот на нив им е потребен и публицитетот кој ќе биде насочен кон нивните активности и постоење. Посебно значење во тој домен има смислената закана со употреба на идно насилство. Терористичките операции немаат воен карактер, туку тие се планираат и се спроведуваат во тајност. По својата природа, тие се насилни и скоро секогаш вклучуваат и криминални акти (убиства, атентати, саботажи и сл.). Тероризмот е повеќе димензионален општествен феномен, па при одредувањето на неговиот поим е потребен мултидисциплинарен пристап.

Зборот тероризам (lat. Terrere - ужас, страв, да застрашува) претставува застрашување на владеењето, начинот на владеењето, внесување на страв и насилство, политичка борба со посредство на индивидуален терор.³

Гледано лингвистички, се смета дека зборот тероризам потекнува од латинскиот збор терор и суфиксот изам, кои доаѓаат од латинскиот суфикс со грчко потекло - измус.

Толкувањето на зборот терор се состои од два елемента. Првиот елемент е од психичка природа и означува застрашување, големо душевно возбудување поради постоечкото зло или блиската опасност. Вториот елемент е од телесна природа и тој е многу поголем и обемен и се однесува на телесното пројавување на внатрешната душевна состојба.

³ Вујаклија М., Лексикон страних речи и изрази, Београд, 1996/1997, стр.883, (преземено од д-р Ранко Соколович, Тероризам, надзор комуникација и људска права стр.25.

Во поширока смисла, теророт, односно тероризмот се дефинира како насилство кон владеењето, чија цел е застрашување, односно физичко уништување на противниците. Конечно, во политичка смисла, теророт се зема како синоним за застрашување на власта.

Првата употреба на тероризмот била реакција на политиката на системското насилство и застрашување во времето на Француската револуција. Задачата да се создаде ваков систем на власт е доверен на револуционерниот трибунал, кој е основан со декрет од 10-ти март 1793 година. Според Законот во времето на Робеспјер со кој се регулирала судската постапка, тужениот бил лишен од правото на бранител, потоа, било укинато сослушувањето на сведоците и биле изрекувани само смртни пресуди. Пресудите биле извршувани без никакво право на жалба. Тој бил теророт во смисла на владеењето по пат на страв, што значи дека требало да се заплашат сите оние кои што сакале да се спротивстават на револуцијата.⁴

Тероризмот триумфално го означил почетокот на новиот век и новиот милениум, со јасна порака дека деновите во иднина ќе почнуваат и ќе завршуваат со неговите разорни и застрашувачки ефекти. Тероризмот секојдневно се менува и денес најмалку е само маргинален, локален и безначаен проблем, трансформирајќи се во нови софистицирани облици кои драматично се разликуваат од оние во минатото.

Тероризмот е новиот опасен вирус на XXI век кој еноормно се шири како резултат на огромен број ризични фактори на различни ниво: глобално, меѓудржавно, национално и лично.

Жртвите се најчесто невини луѓе чиј број секојдневно се повеќе се зголемува давајќи му значаен белег и примерно место на настаните на денот на сите меридијани на светот. Тероризмот мошне брзо го менува својот карактер, но и своите цели, кои се многу поамбициозни, подраматични и веќе добиваат глобални димензии. Тој претставува флуиден непријател, но со јасно поставени цели кои секојдневно предизвикуваат шок, ужас, бес, страв, желба за одмазда и нов психолошки и безбедносен амбиент во кој луѓето во светот почнуваат да се чувствуваат како да се во војна. Терористите вешто удираат во „Ахиловата пета“ на современите држави во нивните најранливи страни на психолошки, духовен и материјален план максимално зголемувајќи го нивниот страв.

⁴ Соколовиќ Р., Тероризам, надзор комуникација и људска права стр.27.

Една од главните причини за брзо проширување на овој современ феномен како смртоносен вирус насекаде во светот е фактот дека тероризмот се покажа како евтин, ниско ризичен метод кој дава многу корисни резултати во борбата на разните групи и режими. Етничките, верско - политичките и стратегиските причини за судирите и општествениот амбиент во кој најдобро вирее семето на тероризмот, не само што не исчезнаа, туку нивната разорна моќ се мултиплицираше, посебно после крајот на Студената војна.

Како што тероризмот мошне брзо ја менува и зголемува својата комплексност, разновидност, непредвидливост и крвожедност, така се менува и „личниот психички профил“ на терористите.

Оружјето на терористите од ден на ден станува сè посоефицицирано и сè поубиствено. Традиционалните средства - огнено оружје и експлозивите сеуште се користат, но нивниот арсенал се збогатува со најсовремени убиствени средства вклучувајќи го оружјето за масовно уништување чија употреба станува сè поверојатна и позастрашувачка. Психолошкиот праг за негова употреба веќе е надминат и светот може да ја очекува реализацијата на примената на апокалиптичните сценарија во блиска иднина.

Ранливоста на големите градови и на нивната инфраструктура од терористичките напади денес се опишуваат како „опкружување богато со цели“, идеални за остварување на терористичките намери и планови.

Тероризмот денес со сигурност го зароби целиот свет и го претвори во негов заложник. Светот е претворен во крвава арена во која терористите го играат својот убиствен танц. Тероризмот се шири на секаде, не бирајќи ги жртвите и претворајќи ги сите луѓе во потенцијална мета на терористичко лудило.

Светот е исправен пред дилемата како да се спаси од ова современо зло, од смртоносниот вирус напаѓа се пред себе, посебно оние кои најмногу придонесоа за негово создавање и развој - неговите творци. Стратегискиот одговор на новата комплексност од терористичките напади мора да се заснова врз целосно разбирање и препознавање на проблемот, флексибилност на размислувањата и дејствувањето.⁵

⁵ Котовчевски М., Борба против тероризмот, Македонска цивилизација, Скопје, 2004, стр.11-15.

1.2. Правно толкување на поимот тероризам

Правното гледиште за поимот тероризам го определува тероризмот како дејствие, односно делување кое е определено како незаконито и кое соодветно се инкриминира во законите на секоја држава. Определувањето на тероризмот како кривично дело, во законодавствата на државите има слични обележја, а разлики има во однос на кривичните санкции, нивниот вид и големина која се определува за ова кривично дело.

Во нашето законодавство, тероризмот е предвиден со Кривичниот законик⁶ на Република Македонија, како кривично дело ставено во групата на кривични дела против јавниот ред. Според кривичниот законик, за тероризам станува збор во случај кога тој што ќе изврши едно или повеќе дела на убиство, телесно повредување, грабнување на лица, уништување на јавни објекти, транспортни системи, објекти на инфраструктура, компјутерски системи и други објекти во општа употреба, грабнување на авиони или други средства на јавен транспорт, производство, поседување, транспорт, трговија, набавка или примена со нуклеарно оружје, биолошки, хемиски оружја и други видови на оружја и опасни материи, како и истражувања во насока на развој на биолошко и хемиско оружје, пуштање на опасни радиоактивни, отровни и други опасни супстанции или предизвикување на пожар или експлозија, уништување на постројки за снабдување со вода, енергија или други основни природни извори, со намера за загрозување на животот и телото и создавање чувство на несигурност или страв кај граѓаните, ќе се казни со затвор најмалку десет години или со доживотен затвор.⁷

Според правната теорија, се определува дека тероризмот е соодветно дејствување кое не е прифатливо и кое се смета како противзаконско од страна на системот на криминалистичкото, односно кривичното право на секоја држава.

Тероризмот неминовно доаѓа во судир со правниот поредок на секоја држава како мошне опасен извор на загрозување на нејзината национална безбедност. За поцелосно и поусогласено дефинирање на тероризмот се наметнува и потребата за воспоставување на определен меѓународен договор, со цел нациите да можат да изградуваат, развиваат и спроведуваат кохезивни и ефикасни контратерористички начела кои ќе поддржуваат билатерални и мултилатерални цели. Основната цел на овој

⁶ Кривичен законик на Р. Македонија, Сл. Весник на Р. Македонија бр. 7/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009 и 51/2011 и 85/2011.

⁷ Кривичен законик на Р. Македонија, Сл. Весник на Р. Македонија (Пречистен текст) чл.394-б ст.1

план е преку прецизно дефинирање на тероризмот да се создадат - воспостават основи врз кои ќе се направи разлика помеѓу насилни акти и неприфатливи криминални активности. Овој приод во голема мерка ќе придонесе за елиминирање на двосмисленоста помеѓу политичкиот криминал и обичниот криминал. Тероризмот во суштина претставува криминална повреда на скоро секој национален или меѓународен правен кодекс.

Иако голем број теоретичари не се согласуваат со определени ситни детали за ваквиот начин на определување на тероризмот, сепак сите се согласуваат со фактот дека самите терористички акти го прават терористот да биде криминалец.⁸

1.3. Економско толкување на поимот тероризам

Економскиот аспект на тероризмот не е занемарлив, бидејќи за да може да опстане терористичката организација и да врши терористички активности на национален и меѓународен план, мора да има извор на финансирање аналогно со нејзините терористички планови. Терористичките организации можат да бидат финансирани со средства од легални и нелегални извори, односно од страната на други субјекти или со обезбедување средства од својата криминална или некриминална активност. Еден од начините на финансирање на тероризмот се и финансиските средства кои се стекнати со криминалното дејствување, за да можат тие средства без некаков голем ризик да се предадат на водачот на терористичката организација, се пребегнува кон перење на парите, на кој начин ќе можат да бидат вклучени во легалниот финансиски систем. Овој начин на финансирање ги поврзува перењето на пари и тероризмот, бидејќи особено перењето на пари овозможува легализација на криминално стекнатите пари и нивна испорака до терористичката организација преку легалните финансиски текови.

Законите за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот го содржат поимот финансирање на тероризмот. Кога ќе се изврши анализа на законите, може да се констатира дека под финансирање на тероризам се смета обезбедување или прибирање на пари и друг вид на имот или пак обид за нивно обезбедување или прибирање, со цел и со намера да се употребат или со знаење дека можат да бидат употребени, во целост или делумно, за извршување на терористичкиот акт, или од

⁸ Котовчевски М., Национална безбедност на Република Македонија, Втор дел: Внатрешни извори на загрозување на националната безбедност, Скопје, 2000, стр.36-37.

страна на терористите или терористичката организација. Исто така, финансирањето на тероризмот се смета и поттикнувањето и помагањето во обезбедувањето и прибирањето на пари или друг имот, без оглед на тоа дали терористичкиот акт е извршен или имотот е употребен за извршување на терористичкиот акт.⁹

1.4. Социјално толкување на поимот Тероризам

Социјалното толкување на поимот тероризам може да се поврзе со причините, односно карактеристиките на една личност која има нарушување во однесувањето и со црти на личноста кои придонесуваат таквите луѓе да бидат подложни на проблеми.

Еден тип на личност, идентификуван од истражувачите во биопсихологијата, е и социопатската (или психопатската) личност. Се мисли дека социопатот е опасна, агресивна личност која не покажува грижа на совест за сопствените постапки, казните не ја одвраќаат и не учи од грешките во минатото. За концептот на социопатското однесување да биде полесен за разбирање на криминалитетот, тој мора да корелира со криминалното однесување. Криминалитетот се однесува на прекршувањето на законите во кое и да било општество и во кое и да било време. Социопатот, пак се гледа како лице кое не реагира емоционално и на извршувањето на некој чин што генерално измамува срам и вина кој повеќето луѓе. Истражувањата на Харе (Hare, 1980) сугерираат дека овие две карактеристики, немањето чувство за одговорност и за вина, се индикација на социопатското однесување. Отсуството на срам или на вина, наводно е поврзано и со неспособноста на социопатот да учи од личното искуство, особено со неспособноста да го одбегнува казнувањето.¹⁰

1.5. Дефинирање на тероризмот

Објективната причина поради која не постои светски прифатена дефиниција за тероризмот е тоа што тероризмот не е лесно да се дефинира.

Постојат низа објективни проблеми кои доведуваат до неприфаќање на една општа дефиниција за тероризмот. Станува збор за сложена и развојна појава која има мноштво појавни облици кои го отежнуваат дефинирањето и на најупорните и

⁹ Бошковиќ М., Бошковиќ А., Корупција – прање новца – финансирање тероризма, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2011, стр. 260.

¹⁰ Мајкл Д. Лајман, Колец Колумбија, Мисури, Гари В. Потер, Универзитет Источен Кентаки Организиран криминал (превод од англиски јазик Драган Јакимовски), Скопје, Магор, 2009, стр.73-74.

најквалификуваните истражувачи. Како и другите општествени појави, и тероризмот не се карактеризира само со висок степен на сложеност, туку и со променливост.¹¹

Според некои експерти тероризмот претставува форма - сурогат на војната. Другите експерти сметаат дека класификацијата на тероризмот во форма на војна, а не во сферата на криминалните активности им овозможува оправдување на терористите и лоцирање на нивните постапки во рамките на оправданото и прифатливото меѓународно однесување.

Долго време кај големите држави (првенствено во САД) постоеше големо несогласување и полемика околу дефинирањето, попрецизно околу изнаоѓањето и прифаќањето на некоја универзална дефиниција за тероризмот.

Овие несогласувања околу целосното и прецизното дефинирање на тероризмот во голема мерка го комплицираат криминалистичкото и судското гонење и го ограничуваат правосудството во неговото правовремено и ефикасно делување.

Негативните импликации на оваа релација се отсликуваат преку блокирањето на севкупните напори во борбата против тероризмот, односно врз намалување на напорите на соодветните државни органи и сила за успешно спротивставување на тероризмот.

Тешкотиите во дефинирањето на тероризмот произлегуваат и од фактот што терористичките постапки (без исклучок), кај жртвите предизвикуваат одговор кој е емоционален, секогаш полн со омраза и со огромна желба за омраза.

Сепак големиот број на несогласувања и тешкотии во дефинирањето на тероризмот не значи дека оваа мошне современа појава темелно не се проучува и дека во меѓународна заедница не постојат дефиниции кои прецизно и сеопфатно го дефинираат овој феномен на нашето време.

Според Брајан Џинкис (Rend Corporation), тероризмот се состои од нелегитимна употреба на сила за постигнување на политичка цел кога невини луѓе служат како мета.

Овој автор, тероризмот го дефинира како насилство за отстранување на определен ефект, насилство кое најчесто не е примарно, а понекогаш воопшто не е насочено за постигнување на физички ефект на актуелната цел - мета. Насилството најповеќе е насочено (осмислено) за предизвикување на драматично влијание врз аудиториумот. Значи, ефектот примарно се постигнува со драматичното влијание,

¹¹ Simeunović D, Terorizam, Opsti deo, Pravni fakultet u Beogradu, 2009, str.17-18.

односно со пораките кои се наметнати за поширокиот аудиториум, а не со самото насилство како насилство.

Според Волтер Леквер, тероризмот е однапред смислено, намерно, системско убивање, заканување и заплашување со цел да се предизвика страв кај невините луѓе за да се оствари политиката или тактичка предност и вообичаено да се влијае врз јавноста.

Џејмс М. Поланд го определува тероризмот како противзаконска употреба на закани и насилство против лица и имот првенствено за реализирање за понатамошни (идни) политички и социјални цели. Обично се настојува да се заплаши владата, поединците или групите или да се измени нивото однесување и политика.

Според други дефиниции, тероризмот претставува противзаконска употреба на сила и насилство против лица, против сопственоста, со цел да се заплаши или да се принуди власта, цивилното население или некој дел од него, за да се постигнат определени политички или социјални цели во периодот што следува.

Исто така, определени автори тероризмот го дефинираат како плански акт на насилство што го преземаат определени општествени групи, со цел да ја зачуваат или да ја освојат власта, односно под тероризам се подразбира оној терор кој во својата суштина содржи социјално - психолошка или политичка компонента.

Претходно презентираниите дефиниции за тероризмот кои се преземени од западните автори, имаат единствен заеднички именител, според кој тероризмот претставува нелегална, противзаконска примена на закана за употреба на сила и примена на системско насилство, односно извршување на убиства, закани, сеење на страв од страна на поединци, групи или организации насочени против невиното население (или негови делови), сопственоста и владата со цел да се промени политичкиот курс и да се остварат нивните политички и социјални цели.

Владата на САД уште од 1983 година употребува дефиниции за тероризмот кои во суштина се детерминирани од следните елементи:

- Поимот тероризам претставува промислено, политички мотивирано насилство извршено против невоена цел од страна на субнационални организации или тајни агенти, - насилство кое првенствено е наменето да влијае врз јавноста (вообичаено врз законската власт);
- Поимот меѓународен тероризам подразбира тероризам во кои се вклучени граѓаните или територијата на повеќе од една земја;

- Поимот терористичка група значи било која група која се занимава со тероризам или има повеќе подгрупи кои се занимаваат со тероризам.

Според нивните важечки дефиниции, еден акт може да биде квалификуван како тероризам ако ги исполнува следните критериуми:

- Актот да биде незаконски;
- Да содржи закана за употреба на насилство или сила;
- Насилството или силата да бидат насочени против лица или сопственост;
- Актот да биде наменет за принуда на владата и општеството;
- Да поддржува политички, идеолошки и верски цели;

Според актуелната дефиниција на Федералното Истражно Биро на САД (ФБИ), тероризмот претставува „незаконска употреба на сила и насилство против лица и објекти со цел да се заплашат, или да се принуди владата, населението или било кој сегмент на општеството во остварувањето на своите крајни политички и општествени цели.¹²

1.6. Цели и задачи на тероризмот

Целите на тероризмот се секогаш политички обоени и можат да бидат различни, почнувајќи од изнудување на одредени отстапки, преку промена на дел од внатрешната и надворешната политика, па се до јасно манифестирана желба за соборување на поредокот, односно освојување на власта. Условно, политичките цели на терористичката активност можеме да ги поделиме во две групи како посредни и непосредни.

Секој терористички акт е солидно планиран и рационално определен со цел да се постигне нешто специфично - несекојдневно, но мошне ефектно. Вообичаено, тој е програмиран исто за да може да се постигне една или истовремено повеќе од презентираниите цели:¹³

- Добивање на општо светско национално и локално признавање на нивната цел;

¹² Котовчевски М., Национална безбедност на Република Македонија, Втор дел, Внатрешни извори на загрозување на националната безбедност, Скопје, 2000 год. стр.38-41.

¹³ Котовчевски М., Национална безбедност на Република Македонија, Втор дел, Внатрешни извори на загрозување на националната безбедност, Скопје, 2000, 47-48.

- Да ги напаѓа, ослабнува и засрамува владините сили на безбедност, намалувајќи ја нивната ефективност и подривајќи ја довербата во нив;
- Уништување на тактички и симболични цели;
- Одвркање на странски инвестиции и програми за помош;
- Остварување на влијание врз решенијата на владата, законодавството или за време на изборите;
- Одмаздата;
- Промената на исходот на герилската војна.

Постојат пет главни групи што се значајна цел на терористичките акции (напади)

и тоа:

- Владата;
- Полицијата/војската;
- Деловните активности;
- Јавноста;
- Медиумите;

Владата, нејзините вработени (првенствено нејзините високи функционери) и сопственоста, претставуваат значајна цел првенствено од следните причини:

- Политичка промена - да се присилат членовите на владата да го променат својот политички став;
- Незадоволството на граѓаните - да се намалат способностите на владата да обезбеди услуги како струја и телефон, што за возврат ќе предизвика незадоволство;
- Испраќање пораки - да се испрати порака до народот дека тие немаат ништо против него, туку само против луѓето поврзани со владината структура;
- Барањата на терористите - терористите често пати бараат ослободување на другарите што се во затвор;
- Промена на политика - да се изнуди промена во политиката, била внатрешна или надворешна;

Полиција/војска

Полицијата и војската претставуваат контролно оружје на владата што претставува цел и често пати се одбираат како цел за терористите од следните причини:

1. Јачина на полицијата/војската:

- Да му се покаже на населението дека полицијата/војската се слаби и не можат да ги заштитат луѓето;

2. Насилна прекумерна реакција:

- Прекумерна реакција на делот од полицијата/војската со цел на луѓето да им се демонстрира угнетувањето од страна на владата.

3. Напади на инфраструктурата:

- Напаѓањето на инфраструктурите на полицијата/војската го намалува бројот на офанзивните патроли за обезбедување, формирани за да ги заштитуваат граѓаните и го зголемува бројот на дефанзивните патроли за обезбедување. Тоа доведува до зголемување на барањата на злоупотреба и кршење на човековите права од страна на обвинетите.

4. Одмазда:

- Како одмазда за успешни полициски/воени операции против нивните организации.

5. Фамилии:

- Фамилиите на поединци на полицијата и војската претставува цел за напад како начин за присилување на соработка со терористичката група.

Деловните активности:

- Деловни активности како цел - Деловните активности со цел на терористите заради нивната поврзаност со владата или посебен вид на деловна работа;
- Присвојување на пари - Банките и други деловни активности се цели како средство за присвојување пари и опрема за остварување на терористичките цели;

Јавност:

- Случаен избор - Случајниот избор создава повеќе страв помеѓу населението отколку одбрана цел;
- Поединци - Инцидентите со киднапирања и заложници се вршат како средство за барање публицитет и пари од носителите на деловни активности и поединци;
- Очекувања од јавноста - Јавноста и верува и очекува од владата да обезбеди заштита, а кога владата не може тоа да го стори, резултатот може да биде крајно поразувачки;
- Сочувство од населението - Поголемо сочувство се искажува кон некоја невина жртва отколку кон некој кој е негативно поврзан со терористичката група. Заради тоа, јавноста може да доведе до зголемено барање до владата со цел таа да попусти пред барањата на терористите;

Медиуми:

- Медиумско покривање на терористите - Најголем број напади се вршат за да се добие „поддршка“ од медиумите така што верзијата на терористите за инцидентот и неговата позадина ќе се објави за потпалување на јавното мислење;
- Профитабилност - Сопствениците и раководителите на медиумите (весниците, радијата) се заинтересирани да го продаваат својот производ заради профит;
- Влијание на медиумите - за најголем број граѓани на светската заедница за работењето на нивните влади се разбира само преку очите на медиумите;
- Преувеличување на медиумите - Медиумите можат да претворат некој незабележителен случај во случај од меѓународната важност со еден - удар на пенкало“ или пренос на слика;
- Потчинет - Познато е дека изведувачите подлегнуваат до позиција на потчинет¹⁴

¹⁴ Ibid, стр.47-51.

1.7. Начини на вршење на терористичките акти

Постојат многу начини и методи на терористички операции. Како најопшти се изведуваат пет видови:

- Атентат;
- Подметнување бомби;
- Грабнување;
- Киднапирање;
- Земање заложници;

Атентатот е можеби најстара од сите терористички акции во литературата и тој уште се користи. Терористите работат против владини претставници, здружени извршители, полиција, високи државни функционери и други јавни личности. Тие се едноставни за примена, динамични во своите активности, и се создаваат најмногу поради влијанието кои го имаат врз јавноста, отколку врз жртвата.

Подметнување бомби е типично највообичаен метод за напад од неколку причини: му нуди на прекршителот - извршителот релативна сигурност, му обезбедува на терористот многу убиствена и разурнувачка моќ, материјалите лесно се достапни, не се скапи и лесно се склопуваат.

Грабнувањето и грабнувањата на авиони биле вообичаени во шеесеттите и седумдесеттите. Грабнувањето возила што превезувале стоки биле омилена тактика на Тупамаросита¹⁵ и одговарале на нивниот стил на вооружена пропаганда. По грабнувањето набргу би следело бесплатен транспорт со возила на изнемоштените и сиромашните граѓани, проследено со пропаганда на терористите рекламирајќи ја причината за терористичката активност.

Киднапирање претставува ситуација каде што се држат лица заробени против нивната волја на *непозната* локација, за да ги користат како делови за спогодување. Се повеќе се користи како средство за спогодување со владините органи (војската и полицијата), бидејќи тие стануваат поефикасни при нивниот одговор на инциденти како што се земање заложници и грабнување.

Земање заложници претставува популарна форма на терористичка акција, бидејќи тие *привлекуваат* меѓународно медиумско покривање во едно продолжено временско траење. Тие почесто резултираат со тоа што јавното мислење почнува да

¹⁵ <http://www.start.umd.edu/>.

бара од владата да ги исполни барањата на терористите со цел побрзо и побезбедно ослободување на заложниците.¹⁶

1.8. Форми на тероризам

Најстандардна и најприфатлива поделба на тероризмот е на внатрешен и меѓународен.

Внатрешниот тероризам се пројавува преку насилство мотивирано за остварување на определени политички цели што го реализираат:

- Автономни недржавни учесници во рамките на сопствената земја каде што објекти на напад исклучиво претставуваат институциите во рамките на таа држава;
- Официјални или незванични државни органи против своите граѓани или против сопствените материјални добра (селективно).

Меѓународниот тероризам денес, почна мошне силно да се пројавува и да станува меѓународен проблем со мошне негативни импликации, со отпочнувањето на новиот циклус на терористичка активност кај започна кон крајот на шеесеттите години и трае до денес.¹⁷

Тероризмот можеме да го разгледуваме и преку следните видови:

- Држава против држава (меѓудржавен тероризам)

Кога една држава на прикриен или отворен начин применува определени терористички акти против друга држава (со користење на новоформирани терористички групи, односно со сопствени агенти и нивно ангажирање на мошне перфиден начин или со давање на отворена поддршка на терористичките организации и нивните акции од највисоки претставници на актуелната државна власт.)

- Држава против недржавен субјект

Овој вид тероризам го користат определени структури на актуелната политичка власт на една држава со цел да се одбранат од своите политички противници и да ја зачуваат власта. За таа цел, во услови на хаотична состојба создадена со примена на политичко насилство се прибегнува и кој примена на определени терористички акти, во овој вид на стравотна влада.¹⁸

¹⁶ <http://www.scribd.com/doc/78744789>, превземено на:20/01/2013.

¹⁷ Котовчевски М., Национална безбедност на Република Македонија, Втор дел, Внатрешни извори на загрозување на националната безбедност, Скопје, 2000, стр.51.

¹⁸ Ibid, стр.52.

- Недржавни субјекти против државата

Овој вид тероризам го спроведуваат недржавни организации, групи или поединци кои применуваат определени методи на политичка борба против својата или против некоја странска држава. Мотивите на недржавниот тероризам најчесто се со етнички, национален и верски предзнак кој се спроведува за реализација на определени сепаратистички цели по пат на примена на насилство и заплашување.¹⁹

- Недржавни субјекти против други недржавни субјекти (хоризонтален тероризам)

Во овој вид на тероризам, актерите се пресметуваат меѓусебно, односно со своите политички противници во борбата за освојување на власта и за стекнување на надмоќност.²⁰

Во својата книга Тероризам: увод, Вајт (White 1991) смета дека можат да се разликуваат пет одделни форми на тероризам: криминален тероризам, идеолошки тероризам, националистички тероризам, тероризам што е спонзориран од некоја држава и револуционерен тероризам.²¹

Современиот тероризам е генератор на насилство и закана за насилство. Неговата цел е да пречи на функционирањето на власта, односно на општествено - политичкиот систем, промовирајќи политички, идеолошки или верски начела на тотално насилство. Без оглед на тоа што во светот и понатаму преовладува присуството на конвенционален тероризам, ниту неконвенционалниот, еколошкиот и сајбер тероризмот не смеат да се потценат ниту занемарат поради опасноста со која тие се закануваат.

Значи, како облици на современ тероризам се јавуваат:

- Конвенционалниот;
- неконвенционалниот;
- еколошкиот и
- сајбер тероризмот.²²

¹⁹ Ibid, стр.53.

²⁰ Ibid, стр. 53

²¹ Мајкл Д. Лајман, Гари В. Потер, Организиран криминал (превод од англиски јазик Драган Јакимовски), Скопје, Магор, 2009, стр.372.

²² Gaćinović R., Terorizam u političkoj i pravnoj teoriji, Drugo dopunjeno izdanje, Beograd, 2011, str.131.

1.9. Финансирање на тероризам

Финансирањето на тероризмот претставува на било кој начин, непосредно или посредно, незаконито и намерно, обезбедување или собирање на средства со намера да се употребат или со знаење дека ќе бидат употребени, во целост или делумно во извршувањето на терористичките активности. Средствата кои се користат за финансирање на тероризмот поминуваат во фазата на обезбедување на средствата или акумулација, фаза на сместување и чување на тие средства, фаза на пренос до корисникот т.н. терористички ќелии и конечно фазата на нивна употреба.²³

Финансирањето на тероризмот често пати се поистоветува со перењето пари поради сличностите кои постојат помеѓу овие два феномена. Нивната заедничка компонента, т.е. нивната основна сличност е дека финансиските трансакции т.е. инструментите кои се користат во двата случаи се исти како и механизмите кои ги имаат на располагање државите во борбата против овие појави. Може да се каже дека перењето пари претставува употреба, ставање во оптек на парите кои се стекнати со извршените кривични дејствија, а финансирањето на тероризмот е користење на парите за извршување на криминалните активности. Поради сличностите, наведените феномени се третираат заедно во законските текстови, но сепак помеѓу нив не може да се стави знакот на еднаквост.²⁴

Со извршувањето на криминалните дејствија многу често се стекнуваат огромни суми на пари, кои самите по себе претставуваат незаконска имотна корист. Извршителите на кривичните дела настојуваат да ги легализираат приходите кои се стекнати со криминални дејствија или пак сакаат да прикажат како тие да потекнуваат од некакви легални правни работи. За да можат без пречки да се користат таквите средства, тие мора да се легализираат односно „исперат“ и така да се вклучат во легалниот финансиски промет. Учесниците во перењето пари преземаат разни финансиски трансакции поради прикривање на вистинското потекло на парите, со цел да можат да ги претворат во законско средство за да се пуштат во промет на

²³ Milovanović M., Savetnik u Upravi za sprečavanje pranja novca Ministarstva finansija Republika Srbije, „Finansiranje terorizma“, Puls, novembar – decembar 2005, str.6.

²⁴ Ibid.

финансискиот пазар, што им обезбедува правилно користење во деловните работи во кои тие го пласираат својот капитал.²⁵

²⁵ Теофиловиќ Н., Јелачиќ М., Спречавање, отривање и докажување кривичних дела корупција и прања новца, Полицијска Академија, Београд, 2006. стр.14.

ГЛАВА 2

ЗАКОНСКАТА РАМКА НА ЕУ ВО ДЕЛОТ НА СПРЕЧУВАЊЕ НА ТЕРОРИЗМОТ

2. БОРБАТА ПРОТИВ ТЕРОРИЗМОТ ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА

2.1. Основни одредби

Борбата против тероризмот на ниво на ЕУ не започнала од 11 септември 2001 година. Имено, Советот на Европа уште во 1975 година надвор од своите формални структури ја основа групата TREVI која претставувала форум за соработка на министерствата за внатрешни работи и 8 полициски служби. Основната дејност на TREVI се однесувала на размена на информации во врска со терористички активности, безбедносни прашања од воздушниот сообраќај и сл. Во средината на 1980 година, интересот на TREVI се проширил и на други тешки кривични дела, како што е организираниот криминал, а со Договорот од Мастрихт е вклучен во формалната структура на ЕУ во одредбите на правосудството и внатрешните работи. Покрај тоа, Договорот од Амстердам од 1997 година, определува дека основната цел на ЕУ е обезбедување на високот степен на безбедност на своите граѓани, што меѓу другото се постигнува со разбивање на разните облици на кривични дела, како што се тероризмот, организираниот криминал во соработка со правосудните, полициските и царинските служби на државите членки, соработка со Европол и изедначување на кривичните законодавства на државите членки на ЕУ. Покрај тоа, ЕУ усвоила низа правни акти со цел спречување на тероризмот и организираниот криминал. Тероризмот е споменат во Заклучоците на Советот на Европа од 16-ти октомври и во Заклучоците на Советот на ЕУ од 20 јуни 2000 година. Потребно е да се спомене и одлуката на Советот од 3-ти декември 1998 година, со која во надлежност на Еуропол се ставаат извршените кривични дела, или оние кои веројатно ќе бидат извршени поради терористички активности.

Процесот на донесување на одлуките на ниво на ЕУ, вклучувајќи ги одлуките кои се насочени кон борбата против тероризмот е значајно детерминиран од нејзината сложена структура. За сложеноста на овој процес сведочи и фактот дека од донесувањето на политичките одлуки од 15-ти декември 2001 година до формалното усвојување на Европскиот налог за апсење поминале шест месеци. Истата ситуација се однесува и во врска со Одлуката за борба против тероризмот. Овие две одлуки формално се усвоени дури на 13-ти јуни 2002 година, со оглед на тоа дека се чекало

неколку држави членки, во согласност со своите национални прописи да ги изнесат пред националните парламенти. Од формалното усвојување на предметните одлуки, до нивното стапување на сила поминале уште два месеци. Имено, Европскиот налог за апсење влегол во сила на 7-ми август 2002 година.

Борбата против тероризмот влегува во надлежност на столбовите на Европската унија. Европската заедница првенствено се занимава со финансиските аспекти за борбата против тероризмот. Првиот стол се однесува на воспоставувањето на заедничкиот пазар, економската и монетарната политика. Вториот столб на ЕУ овозможува дипломатско дејствување, односно учествување во глобалната коалиција за борба против тероризмот, како и склучување на разни меѓународни договори во врска со соработката во борбата против тероризмот. Третиот столб првенствено се однесува на полициската и правосудната соработка и вклучува усогласување на законодавствата на државите членки поради овозможување на што поефикасна борба против тероризмот.²⁶

2.2. Правна рамка за борба против тероризмот

Правната рамка за борбата против тероризмот во ЕУ ја сочинуваат меѓународните договори и нејзините интерни правни акти. Специфичноста на правната рамка на антитерористичката политика на ЕУ се гледа низ фактот дека правната регулатива за борба против тероризмот е присутна во сите три столба на ЕУ. Сите три столба се разликуваат во однос на задачите кои им се доверени, односно во однос на нивните цели кои би требало да ги постигнат.

Првиот столб има задача преку воспоставувањето на заедничкиот пазар, економската и монетарната политика, како и преку спроведување на останатите заеднички политики, да постигне урамнотежен и одржлив развој на економските дејности, висок степен на вработеност, подобрување на животниот стандард итн. Во остварувањето на овие цели заедницата делува во согласност со начелото на субсидијарност, но само во мера во која е тоа потребно, и само доколку државите не можат на задоволителен начин да ги постигнат ваквите цели.

Од друга страна, целта на вториот столб е заедничката надворешна и безбедносна политика, и претставува зајакнување на сите аспекти на безбедноста на ЕУ, зачувување

²⁶⁾ Соколовиќ Р., Тероризам, надзор комуникација и људска права, ЈП Службени гласник, стр.130.

на мирот и јакнење на меѓународната безбедност, унапредување на меѓународната соработка.

- Целта на третиот столб е да им обезбеди на граѓаните висок степен на безбедност на т.н. подрачје на слободата, безбедноста и правдата. Значи, европската заедница се занимава со економските и финансиските аспекти на борбата против тероризмот.²⁷

2.3. Правни прописи на Европската заедница

Во првиот столб, можат да се усвојат пет видови правни акти и тоа: уредби, директиви, одлуки на Советот, препораки и мислења. Во борбата против тероризмот ЕУ ги користела процедурите и правните акти на Европската заедница. Усвоени се една директива, две уредби и неколку одлуки. Посебно се издвојува Уредбата на Советот (2580/2001/ЕС) во врска со посебните рестриктивни мерки насочени против одредени лица и субјекти со цел борба против тероризмот од 27-ми декември 2001 година.²⁸

Оваа уредба е насочена кон спречување на терористичките организации во ЕУ и државите кои не се членки на ЕУ, а посебно против финансирање на терористичките активности, па така создала правна основа за замрзнување на финансиските средства на правните и физичките лица кои се осомничени дека ги финансираат терористичките активности. Со Уредбата е определено да се направи листа на лица, групи и ентитети на кои ќе се применува оваа Уредба.²⁹

Уредбите се правни акти кои се во целост обврзувачки, како на ниво на Заедницата така и на национално ниво, кои директно се применуваат во државите членки и врз основа на кои уредби непосредно настануваат правни ефекти за правните субјекти. За разлика од уредбите, одлуките се во целост обврзувачки само не оние на кои тие се однесуваат. Станува збор за поединечни акти кои се однесуваат на поедини држави или определени физички и правни лица. Неодамна е усвоена и директива во врска со спречување на финансирање на тероризмот. Станува збор за Директивата 2005/60/ЕС на Европскиот парламент и Советот од 26-ти октомври 2005 година за

²⁷ Ibid, стр.130.

²⁸ Council Regulation (EC) No 2580/2001 of 27 December 2001 on specific restrictive measures directed against certain persons and entities with a view to combating terrorism.

²⁹ Ibid, стр.131.

спречување на употреба на финансискиот систем со цел перење на пари и финансирање на тероризмот.³⁰

2.4. Правни прописи усвоени во рамките на Заедничката надворешна и безбедносна политика

Во однос на борбата против тероризмот, во рамките на заедничката надворешна и безбедносна политика, ЕУ се водела според заедничките гледишта, односно гледни точки. Првиот заеднички став е Заеднички став за борба против тероризмот 92001/930/CFSP кој е усвоен на 27-ми декември во 2001 година. Овој документ има за цел спроведување на Резолуцијата на Советот за безбедност на ОН 1373 (2001), со која тероризмот е прогласен како закана за мирот и безбедноста и во која се определени мерки за борба против тероризмот, односно неговото финансирање. Станува збор за општ документ во кој се бара криминализација на собраните парични средства кои се употребуваат за финансирање на тероризмот, замрзнување на фондовите, финансиските средства и економските ресурси кои се поврзани со тероризам. Државите членки во однос на ова гледиште мораат што побрзо да станат потписнички на релевантните мултилатерални договори посветени на тероризмот како што се на пример:

- Конвенција на ОН за спречување на незаконските постапки против безбедноста на цивилниот воздушен сообраќај од 1971 година (Монтреалска конвенција);
- Конвенција на ОН за спречување и казнување на кривичните дела против лица кои имаат меѓународна заштита од 1973 година;
- Европска конвенција за спречување на тероризмот од 1977 година;
- Конвенција на ОН за спречување на терористичките бомбашки напади од 1997 година;
- Конвенција на ОН за спречување на финансирање на тероризмот од 1999 година и други.

За борбата против тероризмот важен е и Заедничкиот став на Советот 2002/402/CFSP од 27 мај 2002 година, за воведувањето на одредени рестриктивни

³⁰ Directive 2005/60/Ес of The European Parliament and of The Council of 26 October 2005 on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing.

мерка против одредени лица и ентитети, поврзани со Осама Бин Ладен, мрежата Ал Каеда и Талибанците.³¹

2.5. Правни прописи во просторот на слобода, безбедност и правда

Соработката на државите членки на ЕУ на подрачјето на правосудството и внатрешните работи има за цел борба против криминалот со посебен осврт на борбата против тероризмот и другите тешки облици на кривични дела. За постигнување на таа цел, Советот усвоил неколку вида на акти: заеднички ставови, одлуки, меѓународни договори и слично. За создавање на ефикасен правен систем за борба против тероризмот, Советот усвоил две многу битни одлуки:

Првата е Одлуката за борба против тероризмот, која претставува дефиниција за тероризмот на просторот на целата ЕУ, како и усогласен систем на казни.³² Државите членки на ЕУ сфатиле дека заради ефикасна борба против тероризмот потребно е да се усогласат националните законодавства на државите така што тероризмот ќе се дефинира на ист начин, како и видовите на кривични дела кои се поврзани со него (на пример појавата на терористичките групи). Покрај тоа, државите увиделе дека националните законодавства треба да се усогласат во поглед на системот на казни како би се спречиле извршителите на кривичните дела на тероризмот да ги користат разликите на националните законодавства. Во таа смисла, Одлуката бара од државите членки да воведат казни за физичките и правните лица кои го извршиле кривичното дело тероризам или пак се одговорни за неговото извршување.

Втората одлука е Одлуката за Европскиот налог за апсење, која овозможува предавање на сопствените државјани кои се обвинети за најтешките облици на кривични дела во друга членка на ЕУ, меѓу кои влегува и тероризмот.³³ Целта на европскиот налог за апсење е да воспостави брза и поедноставна процедура, како и донесување на одлуките за предавање да се префрли од делокругот на политиката и администрацијата исклучиво во делокругот на правосудството. Усвојувањето на Европскиот налог за апсење се темели на високот степен на доверба кој постои меѓу државите членки на ЕУ, и затоа претставува прва конкретна мерка на подрачјето на

³¹ Соколовиќ Р., Тероризам, надзор комуникација и људска права, ЈП Службени гласник, стр.132-135.

³² Одлука на Советот за борба против тероризмот од 13-ти јуни 2002 (2002/475/JNA), Official Journal of the European Communities, L 164/3

³³ Council Framework decision on the European arrest warrant and the surrender procedures between the Member States), (2002/475/JNA), Official Journal of the European Communities, L. 164/3.

европското кривично законодавство насочено кон меѓусебно признавање на судските одлуки во кривичната област.

На подрачјето на борбата против тероризмот во ЕУ во третиот столб се користи и Одлуката која треба посебно да се издвои, односно тоа е Одлуката на Советот 2003/48/JNA, од 20-ти септември 2005 за размена на информации и соработка во поглед на терористичките акти.³⁴

2.6. Конвенција на Советот на Европа за перење, откривање, заплена и конфискација на приноси од казниво дело и финансирање тероризам

Конвенцијата на Советот на Европа за перење, откривање, заплена и конфискација на имотна корист од казниво дело и финансирање тероризам е многу значаен меѓународен акт во областа на спречување и отстранување на финансирањето на тероризмот. Таа определува дека брзиот пристап на финансиски податоци и податоци за имотот кој го поседуваат криминалните организации, вклучувајќи ги и терористичките групи, се од суштинско значење за примената на превентивните и репресивните мерки за отстранување на финансирањето на терористичките организации. Покрај останатите мерки, како значајна мерка за отстранување на криминалитетот, а со тоа и на финансирањето на тероризмот, се наведува и заплената на приходите стекнати со кривичното дело, со тоа што незаконскиот приход се смета за имотна корист која е прибавена со кривичното дело, а која може да биде од секаков вид на имот.³⁵

2.7. Содржина на Конвенцијата

Државите членки на Советот на Европа и другите држави потписнички на оваа Конвенција, имајќи предвид дека целта на Советот на Европа е да оствари потесно заедништво помеѓу своите членки, уверени во неопходноста да водат заедничка казнена политика која има за цел заштита на општеството, дека борбата против тешкиот криминал кој се повеќе е меѓународен проблем, бара на примена на модерни и

³⁴ Council Decision 2003/48/JNA of 20 September 2005 on the exchange of information and cooperation concerning terrorist offences, Official Journal, L 253, 29 September 2005.

³⁵ Бошковиќ М., Бошковиќ А., Корупција – Прање новца – Финансирање тероризма, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2011, стр.284-285.

ефикасни методи на меѓународно ниво. Еден од тие методи се состои во тоа на криминалците да им се одземе имотната корист прибавена со криминал и незаконски средства.³⁶

Основни поими во оваа конвенција се:

- „производи“ ја означува секоја економска корист прибавена со кривичното дело. Оваа корист може да се однесува на секој имот, како што е определен во алинеја б од овој член;
- „имот“ подразбира имот од било каков вид, телесен или бестелесен, подвижен или неподвижен, како и правни акти или документи како доказ за носителот или правото на имотот;
- „инструменти“ го означува секој предмет употребен или наменет за употреба на било кој начин, во целина или делумно, за да се изврши едно или повеќе кривични дела;
- „конфискацијата“ означува казна или мерка изречена од страна на судот по спроведената постапка за извршено едно или повеќе кривични дела, казна или мерка која води кон одземање на имотот;
- „главна повреда“ го означува секое кривично дело како резултат на кое економската корист е подобна да биде предмет на кривичното дело според членот б од оваа Конвенција.³⁷

Во однос на финансирањето на тероризмот, во Конвенцијата се вели дека секоја страна која е потписник на Конвенцијата ќе треба да усвои законодавни и други мерки неопходни да и овозможат да ги примени одредбите содржани од Конвенцијата во однос на финансирање на тероризам. Секоја страна особено дека е способна да открие, најде, идентификува, замрзне, заплени и конфискува имот, од законско или незаконско потекло, употребен или издвоен да се употреби на било кој начин, целосно или делумно за финансирање на тероризам, или приноси од ваквото казниво дело, и за таа цел да обезбеди соработка до највисок можен степен.³⁸

Во Конвенцијата во однос на замрзнувањето, заплenuвањето и конфискацијата се вели дека земјите потписнички ќе треба да усвојат законодавни и други мерки

³⁶ Конвенција на Советот на Европа за перење, откривање, заплена и конфискација на имотна корист од казниво дело и финансирање тероризам.

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

неопходни да и овозможат мерките за замрзнување, заплenuвање и конфискација да го вклучат и:

- Имотот во којшто биле трансформирани или претворени приходите од казниво дело;
- Имотот стекнат од легитимни извори, доколку приходите од казнивото дело се помешани, во целост или делумно, со таквиот имот, до проценетата вредност на помешаните приходи од казнивото дело.³⁹

Во однос на ова, според Конвенцијата, секоја држава треба да усвои законодавни и други мерки неопходни да ги овласти своите судови или други надлежни органи да наложат банкарските, финансиските или трговските документи да бидат достапни или да се запленаат со цел да се спроведат потребните активности.

Во однос на перењето пари и мерките за нивно спречување, Конвенцијата пропишува дека секоја држава потписничка треба да усвои посебни законодавни мерки со цел:

- Да побара од правните и физичките лица кои се занимаваат со активности за кои постои голема веројатност дека ќе се користат за цели на перење пари;
- Да го идентификуваат и верификуваат идентитетот на нивните клиенти и, каде што е соодветно, нивните крајни корисници, и да спроведуваат постојано следење на деловниот однос, а водејќи сметка за приод кој се заснова врз ризик;
- Да известат за сомневања во врска со перење пари кои подлежат на заштита;
- Да преземат мерки за поддршка, како што се чување на документација за идентификација на клиентот и трансакции, обука на персонал и утврдување на внатрешни политики и постапки, и каде што одговара, прилагодени на нивната големина и природа на работењето;
- Да им забранат, каде што е соодветно, на лицата да го откријат фактот дека извештајот за сомнителна трансакција или соодветни информации се пренесени или дека се спроведува или може да се спроведува истрага за перење пари;
- Да обезбедат лицата да подлежат на ефективни системи за следење, и каде што се применува надзор, со цел да обезбеди нивно придржување кон барањата за борба против перење пари, каде што е соодветно врз основа на чувствителност од ризик.

³⁹ Ibid, чл.5.

2.8. Казниво дело перење пари според Конвенцијата

Секоја страна ќе усвои законодавни и други мерки неопходни да се воспостават како кривични дела во домашното законодавство, кога тие се извршени со умисла:

- Замена или пренос на имот, со знаење дека таквиот имот е приход од казниво дело, поради прикривање или преправање на незаконското потекло на имотот или поради помагање на секое лице кое е вклучено во извршувањето на основното казниво дело за да се избегнат законските последици од неговите активности;
- Прикривање или преправање на стварната природа, извор, локација, располагање, движење, права во однос на имот или сопственост на имот, знаејќи дека таквиот имот претставува приход од казниво дело, и врз основа на нејзините уставни принципи и основните концепти на нејзиниот правен систем;
- Стекнување, поседување или употреба на имот, со знаење, во времето кога го прима дека таквиот имот претставува принос од казниво дело;
- Учество во здружување или заговор да се изврши, обид да се изврши и помогне, поттикнување, олеснување или советување за извршување на некое од ваквите казниви дела.⁴⁰

2.9. Улогата на Советот на Европа за спречување на тероризмот

Советот на Европа презема конкретни активности во борбата против тероризмот, со цел да ја постигне вистинската рамнотежа помеѓу заштитата на индивидуалните права и слободи и јавната безбедност. Активностите на Советот на Европа се засноваат на три главни цели:

- зајакнување на законските мерки против тероризмот;
- Заштита на фундаменталните демократски вредности;
- Разгледување и разрешување на причините за тероризмот.

Овие конкретни активности резултираа во одреден број на правни инструменти на Советот на Европа, меѓу другите и следниве:⁴¹

- Европска конвенција за спречување на тероризмот (ЕТС број 90) и Протоколот за измени и дополнувања (ЕТС број 190);

⁴⁰ Ibid, чл.9.

⁴¹ <http://www.justice.gov.mk>, превземено на: 21/01/2013.

- Европска конвенција за екстрадиција (ЕТС број 24) и прв и втор Дополнителен протокол (ЕТС број 86 и ЕТС број 98);
- Европска конвенција за взаемна помош во кривичната сфера (ЕТС број 30) и прв и втор Дополнителен протокол (ЕТС број 99 и ЕТС број 182);
- Европска конвенција за трансфер на постапките во кривичната сфера (ЕТС број 73);
- Европска конвенција за компензација на жртвите на насилни кривични дела (ЕТС број 116);
- Конвенција за перење, претреси, заплена и конфискација на приноси од кривични дела (ЕТС број 141);
- Конвенција за компјутерски криминал (ЕТС број 185) и Дополнителен протокол во однос на криминализацијата на дела од расистичка и ксенофобична природа, извршени преку компјутерски системи (ЕТС број 189);
- Конвенција на Советот на Европа за превенција на тероризмот (СЕТС број 196);
- Конвенција на Советот на Европа за перење, претреси, заплена и конфискација на приходи од кривични дела и финансирање на тероризмот (СЕТС број 198).

2.10. Улогата на Европската комисија за борба против тероризмот

Европската Комисија е тело во кое најмногу се изразени федералните елементи. Европската Комисија често се определува како тело кое ги штити интересите на заедницата, односно како поттикнувач на понатамошните внатрешни интеграции во ЕУ. Врз основа на ваквата улога, Европската комисија на полето на борбата против тероризмот, ги подготвува сите нацрт релевантни одлуки и планови, т.е. во текот на расправите во Советот посредува помеѓу државите членки заради усвојување на тие предлози. Кога веќе одлуките ќе бидат донесени, улогата на Комисијата е да врши надзор над спроведувањето на постоечкото законодавство на заедницата. Улогата на Комисијата во просецот на одлучувањето во Унијата во голема мера зависи од тоа дали поедини правни акти се усвојуваат во рамките на заедницата, или пак се усвојуваат на подрачјето на заедничката надворешна и безбедносна политика т.е. политиката на правосудството и внатрешните работи. Во однос на првиот столб Комисијата има исклучиво право да поднесува предлози, односно нејзиниот предлог може да се промени само доколку се исполнети определени услови. Нејзиниот предлог може

потполно да се замени со некој друг предлог поднесен од некоја држава членка. Токму тоа и се случило во однос на два важни предлога поднесени од страна на Комисијата во однос на борбата против тероризмот. Имено, Комисискиот предлог за Одлуката за Европскиот налог за апсење, односно Одлуката за борба против тероризмот, на предлог на Белгија како претседател на ЕУ, во потполност се променети со нови текстови.⁴²

2.11. Полициска соработка во борбата против тероризмот

Се смета дека меѓународната соработка е еден од клучните фактори во ефикасното спречување на тероризмот, но таа не смее да се сведе само на вообичаена правна помош, бидејќи нејзините ефекти се слаби, туку постои потреба за меѓународна соработка во најразлични облици. Меѓународната соработка за спречување на тероризмот мора да се одвива во согласност со принципот на заштита на сувереноста на државите, а државите, пак, се должни да ги извршуваат своите обврски на начин кој е во согласност со начелото на суверена рамноправност и територијален интегритет на државите, како и начелото за немешање во внатрешните работи на другите држави.

Успешната борба против тероризмот директно е условена од меѓународната соработка на надлежните органи. Меѓународната полициска соработка оправдано се смета до темел на оваа борба, и во таа соработка најзначајна улога имаат Интерпол, Европол, Групата за борба против меѓународниот тероризам, радикализам и екстремизам - TREVI. На подрачјето на општата безбедност, соработката се состои во:

- размена на информации за актите на насилство;
- терористичките планови и активности и давање на помош во конкретни случаи,
- размена на технички искуства на полициските службеници;
- усовршување на образовниот систем на полицијата;
- соработка во заштитата на цивилниот воздушен сообраќај;
- заштита и сигурност на граѓаните;
- соработка во спречувањето на природните катастрофи и несреќи и слично.

Во средината на 1985 година е потпишана Шенгенската спогодба чија реализација започнала во 1990 година, а се состои во изедначување на договорите за полициска соработка во превенцијата на криминалот и потрагите на извршителите на

⁴²⁾ Соколовиќ Р., Тероризам, надзор комуникација и људска права, ЈП Службени гласник, 2012, стр.129.

кривичните дела, воспоставување на заеднички компјутерски систем на податоци за пронаоѓање на лица и предмети (SIS - Шенгенски информациона систем), забрзување и поедноставување на меѓусебната помош во кривичните постапки, подобрување на соработката на националните полиции, усогласување на законите кои се однесуваат на дрога, оружје и експлозив и регистрација на патниците кои отседнуваат во хотелите.

Постојат и други институционализирани облици на меѓународна полициска соработка во Европа. Пред се, тука е Бернскиот клуб од 1969 година кој претставува информативно средиште на шефовите на службите за безбедност на Швајцарија и Европската унија. Главна задача на овој клуб е да работи на спречување на организираниот криминал. Виенскиот клуб, пак, основан во 1978 година (Австрија, Франција, Италија, Германија, Швајцарија и поранешна Југославија, денес опфаќа вкупно 28 земји) заради спречување на тероризмот, контрола на границите, азилантите и слично.⁴³

2.11.1. Европол

Европол (името е кратенка од Европска полициска управа) е агенција на Европската Унија задолжена да собира разузнавачки информации од областа на криминалот. Европол стана целосно оперативен на 1 јули 1999 година.

Основањето на Европол било предвидено уште со Мастришкиот договор од 1992 година за основање на Европската Унија. Мастришкиот договор стапил на сила 1993 година, а Европол почнал со работа со ограничени надлежности на 3-ти јануари 1994 година и тоа како -Единица за борба против трговија со дрога на Европол“. Во 1998 година била усвоена Европол Конвенцијата од страна на сите земји членки на ЕУ и таа стапила на сила во октомври истата година.

Седиштето на Европол е во Хаг, Холандија, каде што работат околу 410 вработени и 90 офицери за врски. Причината за бројниот персонал што работи за или со Европол лежи во големиот број на полициски или безбедносни служби со кои Европол соработува.

Од 2007 година во Европол членуваат 27 земји членки на ЕУ, вклучувајќи ги и најновите, Бугарија и Романија.⁴⁴

⁴³ Ibid, стр.146-147.

⁴⁴ <http://www.dzlp.mk/mk/Evropol>, превземено на:21/01/2013.

2.11.2. *Функции на Европол*

Целта на постоењето на Европол е да се подобри ефективноста и соработката на органите надлежни за борба со организираниот криминал на различните држави членки на ЕУ и тоа најмногу преку размена на разузнавачки информации за организираниот криминал или другите сериозни облици на криминал. Мисијата на Европол е да даде значителен придонес во борбата на ЕУ против организираниот криминал.

Европол сам по себе нема извршни надлежности. Тој е сервис за поддршка на надлежните органи на земјите членки на ЕУ. Ова значи дека службените лица на Европол немаат надлежности да спроведуваат истраги или да апсат во земјите членки на ЕУ. Европол ги поддржува надлежните органи на земјите членки преку:

- размена на информации;
- изготвување на разузнавачки анализи, експертизи и
- обука.

Европол е мултидисциплинарна агенција, која не се состои само од полицајци, туку и од вработени во другите органи со слични надлежности како што се: цариници, припадници на гранична полиција, финансиска полиција, офицери за имиграција и сл. Европол помага да се надмине јазичната бариера која постои при соработката на надлежните органи од различни држави. Тоа значи дека ако еден орган поднесе барање на својот службен јазик за некоја информација, тој ќе ја добие информацијата на истиот јазик на која ја побарал.⁴⁵

Можни се три нивоа на соработка:

- прво ниво - техничка соработка или обука;
- второ ниво - стратешка соработка која опфаќа информации за општите трендови на организираниот криминал и размена на проценки за можни закани;
- трето, - највисоко ниво на соработка е размена на лични податоци и бара претходно исполнување на условите за заштита и безбедност на личните податоци, поставени од страна на Европол.

⁴⁵ Ibid.

2.11.3. Внатрешна организација

Европол е раководена од директор, кој се бира со едногласна одлука на Советот на Европската Унија.

Европол политички одговара на Советот за правда и внатрешни работи преку Управниот одбор на Европол. Овој совет ја контролира постапката за избор на директор и заменици директори на Европол, како и буџетот на Европол.

Управниот одбор на Европол е составен од претставници од министерствата за внатрешни работи на сите земји членки на ЕУ. Се состанува најмалку двапати годишно и има контрола над вработувањето на нови лица и буџетски прашања.

Заедничкото надзорно тело ја контролира заштитата на личните податоци во Европол и има два претставника од надзорниот орган на секоја земја членка на ЕУ.⁴⁶

⁴⁶ Ibid.

ГЛАВА 3

ИМПЛИКАЦИИ ОД ФИНАНСИРАЊЕТО НА ТЕРОРИЗМОТ ВРЗ БЕЗБЕДНОСТА НА ДРЖАВИТЕ

3. ВЛИЈАНИЕТО ОД ФИНАНСИРАЊЕТО ЗА ТЕРОРИЗМОТ ВРЗ БЕЗБЕДНОСТА НА ДРЖАВИТЕ

3.1. Определување на терминот финансирање на тероризам

Во последниве години, една од основните стратегии за борба против тешките облици на криминал, посебно оние кои се мотивирани од економската добивка, е борбата која се води со помош на голем број правни инструменти против приходите стекнати со криминални дејствија. Во исто време, големо внимание се посветува и на финансиските ефекти од кривичните дела.

Финансирањето на тероризмот не се состои само во обезбедување и собирање на пари и друг вид на средства кои можат да бидат во функција на извршување на тероризам, туку и во обидот за такво обезбедување и собирање, што е многу значајно од аспект на опфаќањето на сите видови на кривични дејствија насочени кон финансиска и друг вид на помош на терористите и терористичките организации. Битен услов е постоењето на намерата и знаењето дека тие финансиски средства или друг вид на имот ќе бидат употребени за реализација на терористички акти од страна на терористите или пак од страна на некоја терористичка организација. За да може да постои финансирање на тероризмот, потребно е собраните и обезбедените средства и другиот вид на имот да бидат користени за одредени намени, односно да се употребат од определени субјекти. Целта на користењето на овие средства и субјектите на нивното користење се дадени алтернативно, така што, за да постои финансирање на тероризмот, доволно е да е извршена само едно од алтернативно наведените дејствија, т.е. средствата да се употребени за спроведување на терористички акт од страна на терористичка организација.

За да можат да ги извршуваат своите терористички дејствија, на терористичките организации им е потребна соодветна економска база, односно пари и друг имот, со кои ќе се финансира не само набавката на средствата за извршување на терористичките акти како и нивното извршување, туку и сите останати потреби кои се неопходни за организирањето и опстанокот на една таква организација. Објективните и субјективните фактори кои предизвикуваат или влијаат на појавата на тероризмот

остваруваат и посредно влијание на финансирањето на тероризмот. Изворите на финансирање на тероризмот се различни, од поединци, групи, организации, трговски друштва, компании, финансиски институции и одредени држави. Кога одредена држава финансира некоја терористичка организација, тогаш таа има намера да постигне определени политички цели, па постигнувањето на тие цели е битна причина за финансирањето на таквите терористички организации. Остварувањето на политичките цели на некоја држава со помош на терористички активности не мора секогаш да биде од корист за таа држава, туку тоа може да биде и нанесување на штета на некоја друга држава, но и тогаш причината за финансирањето на таквата терористичка организација се сведува на остварување на определени интереси.

Со оглед на тоа дека голем дел од финансиските средства терористичките организации ги обезбедуваат на нелегален начин, очигледно е дека преку процесот на перење пари го прикриваат нивното потекло, извршеното криминално дело во неговата намена. Доколку се работи за поголема сума на финансиски средства, нивното прикривање ќе биде потешко, а и употребата за терористички цели нема да биде едноставна, па според тоа единствениот начин за тие да се пуштат во легалните финансиски текови е токму перењето пари.⁴⁷

3.2. Односот помеѓу финансирањето на тероризмот и организираниот криминал

Организираниот криминал е многу комплексен феномен кој вклучува широк и разновиден ранг на активности како трговија со наркотични средства (една од доминантните криминални активности каде постои тесна поврзаност со државните органи, особено со оние кои издаваат дозволи за увоз на стоки, со царинските органи, поврзано со транспортните и шпедитерските организации, како и развиена трговска мрежа за пласирање и растурање на шверцуваните дроги), криумчарење оружје, активност која носи извонредно голема заработувачка, особено после распадот на СССР, од каде може да се набави евтино оружје, проституција и илегален пренос на луѓе, перење пари и незаконски трансфери на пари поврзани со терористички активности.

Тероризмот и организираниот криминал во поедини фази на развојот, се наоѓаат во причинско - последичен однос, бидејќи тероризмот ги условува и забрзува

⁴⁷ Бошковиќ М., Бошковиќ А., Корупција – прање новца – финансирање тероризма, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2011, стр.260-262.

поединечните облици на криминално делување, кои пак имаат повратно дејство на целокупната терористичка активност, бидејќи се извршуваат со цел за овозможување на понатамошни терористички активности.

Односот на организираниот криминал и тероризмот се манифестира низ извршување на разновидни тешки кривични дела од страна на терористичките организации, најчесто поради сопствено финансирање или остварување на одредени политички цели, и ако тие кривични дела имаат меѓународен елемент, може да се зборува за вид на меѓународен организиран криминал, секако доколку се исполнети и останатите законски услови кои го одредуваат поимот организиран криминал. Терористичката организација е на друг начин организирана во однос на криминалната организација на организираниот криминал.

Иако врската помеѓу организираниот криминал и терористичките групи често пати е многу тешко да се потврди, вообичаено, финансиите и мрежите употребувани од организираниот криминал имаат значење за поддршка и развој на тероризмот.

Допирните точки помеѓу тероризмот и организираниот криминал се изразуваат во различни облици на криумчарење и растурање на дрога, оружје, муниција, фалсификувани пари, а се со цел да се финансираат терористичките активности. Во овој контекст, посебно оној од мафијашкиот тип, во остварување на своите цели како и за сопствените цели, како и за сопствената заштита, во поедини ситуации, да употреби и терористички методи, што укажува на заемната поврзаност на организираниот криминал и тероризмот.⁴⁸

3.3. Односот помеѓу финансирањето на тероризмот и корупцијата

Корупцијата е појава поврзана со развојот на општеството која се одржала во сите општествени системи. Таа е појава која, според исказите на еминентните експерти, во денешни услови, заема големи димензии и се појавува во сите сфери од животот. Многу автори докажуваат дека корупцијата станува значаен меѓународен проблем како и тероризмот и организираниот криминал.

Една од посериозните последици од корупцијата се чувствува во правниот систем. Правните системи што се неспособни да ги пронајдат и осудат криминалците и

⁸⁹ Милошевска Т., Поврзаноста на тероризмот и организираниот криминал, Филозофски факултет, Институт за одбранбени и мировни студии Годишен зборник 2010 год. - Скопје, стр.3-14.

терористите водат кон евентуално пропаѓање на општествата. Ако поткупувањето на политичкиот систем води до употреба на правниот систем за нивни сопствени цели, криминалистичките и терористичките групи се на пат кон целосно преземање на државата. Затоа, државите кои имаат правен систем подложен на корупција ќе се соочат со еден од најголемите ризици да бидат предводени од терористи и криминалци. Глобалната војна со тероризмот има откриено голем број критични слабости и ранливости во меѓународниот систем. Иако долго време се подразбираше дека терористите и организираниот криминал ги користат независните држави како засолништа од кои тие ги извршуваат своите операции, сè до неодамна беше нејасно до кој степен овие групи се имаат инволвирано во регионите и дека значаен клуч за осветлување на оваа мистерија лежи во зборот корупција.⁴⁹

Корупцијата може да се употреби како средство со кое ќе се прикрие постоењето на терористичките активности, ќе се прикрие нивното финансирање со помош на корумпирањето, односно давањето на средства, или друг вид на предмети, имот, односно со помош на поткупувањето, на пример на владините службеници, да не се дознае за извршувањето на ваквите терористички дејствија, односно да се прикријат организаторите и извршителите на ваквите активности.

3.4. Односот помеѓу перењето пари и финансирањето на тероризмот

Кога ќе се земе во предвид фактот дека средствата за финансирање на терористичките активности можат да бидат од легална и нелегална природа, се поставува прашање - колку тоа ќе влијае на способноста на државата да користи мерки за спротивставување на перењето пари во откривањето и истражувањето на финансиските активности поврзани со тероризмот. Имено, повеќето законски дефиниции на перењето пари оваа појава ја поврзуваат со легализацијата на противправно стекнатата имотна корист добиена од вршењето на кривични дела, со што се остварува крајната цел на криминалната активност од имотен карактер. Меѓутоа, во случај на финансирање на терористичките активности, основните цели кои треба да се остварат се нефинансиски цели, цели од политичка природа, а средствата кои се користат можат да бидат од легална и нелегална природа. Исто така, начините кои се користат за перење пари се суштински идентични со оние кои се користат кај

⁴⁹ Милошевска Т., Корупцијата како меѓународен безбедносен проблем, Филозофски факултет, Институт за одбранбени и мировни студии, Годишен зборник 2010 год.стр.1-11.

прикривањето на изворите и начините на финансирање на терористичките активности, но сепак тука е различна намената на средствата во однос на класичната операција перење пари. Можеме да заклучиме дека финансирањето на терористичките активности во случаите каде се работи за легални извори на средства, е многу тешко да се подведе под постојните законски определувања на перењето пари, што во поголем број случаи ја ограничува државата во примената на мерките за спротивставување на перењето пари во ваквите случаи.⁵⁰

3.5. Влијанието на финансирањето на тероризмот врз инвестициите

Перењето пари како процес преку кој криминалците им даваат навидум легитимно потекло на приходите од криминал, и финансирањето на тероризмот се меѓународни феномени кои се распространети и кои се во постојан пораст во последните години. Тие можат особено да ги погодат економиите кои се во процес на транзиција и кои нудат значајни можности за странски инвестиции. Финансиските контролни рамки во банкарскиот и во небанкарскиот сектор се помалку строги во овие земји отколку во другите, што ги прави особено подложни за операциите на перење пари. Земајќи ги предвид различните илегални активности, вклучувајќи го и перењето пари од страна на организирани криминални групи во некои земји и, во поедини случаи, нивните наводни инфилтрации во целокупните национални економии, од нивен витален интерес е да создадат и да одржат еден веродостоен финансиски систем способен за детекција, превенција и контрола на перење пари и финансирање на тероризам. Борбата против перењето пари и финансирањето на тероризмот се едни од најнефективните средства за сузбивање на организираниот криминал, бидејќи заеднички именител на целиот организиран криминал е потрагата по профит. Цврстината, интегритетот и стабилноста на кредитните и финансиските институции и довербата во финансискиот систем како целина може да бидат сериозно загрозувани со напорите на криминалците и нивните соработници или за прикривање на потеклото на имотот стекнат со криминал или заради испраќање пари по законски пат.⁵¹

⁵⁰ Бошковиќ Г., Прање новца, Беосинг, Београд, 2005, стр.31-33.

⁵¹ Милошевска Т., Перење пари – опасен предизвик за националната безбедност на Република Македонија, Филозофски факултет, Институт за одбранбени и мировни студии, Годишен зборник стр.505-506.

Во светот постојат национални економии каде степенот на зголемена криминална активност го пренасочува приходот од големиот кон малиот штедач, или од помалку на повеќе ризични инвестиции, го намалува квалитетот на инвестиции, а како последична компонента негативно влијае на економскиот раст. На пример, постојат докази дека средствата од даночно затајување во земји како САД, имаат тенденција да се канализираат во „поризични бизниси“, но преку повисоко ниво на инвестиции во малите бизниси, каде даночното затајување преовладува многу повеќе. Преку бројни измами и злоупотреби во внатрешното тргување во рамките на националните економии се придонесува брзо да се создаде раст и голема профитабилност на бизнисите, па понекогаш дури и на цели пазари, бидејќи „растот е поврзан со парите.“ Но, перењето пари не создава силни позитивни импликации врз економскиот развој на земјите од причини што дегресивните тенденции се засилуваат под влијание на т.н. порозност на системот, како и ефектот „секој несанкциониран криминал, продуцира двапати поголем обем на криминал“. Овој феномен, многу често економистите го нарекуваат т.н. феномен на „проклетството на ресурсите“. Тоа се потврдува и со земјите во развој кои се богати со природни ресурси, како што се нафта или дијаманти, и истите често имаат намалена стапка на економски раст. Тоа е последица на тоа што во нивните институции постои неконтролирана корупција на највисоко ниво на власт но за терористички цели.⁵²

3.6. Перењето пари како закана за безбедноста на државите

Од кого и од што треба да се штити општеството, преставува вечен проблем за сите општества, феномен од чии одговори зависи судбината на конкретни општества, нивниот живот или нивната смрт.

Појавите на загрозување го следат развојот на секое општество. Поради тоа, се создал соодветен заштитен систем во вид на организиран систем на безбедност. Исто така може да се забележи дека изворите на загрозување се скоро константни и се појавуваат во разни сфери на општествената, природната и техничката дејност. Денес во современиот свет како да не постои држава која не е повеќе или помалку загрознена од определени облици на загрозување кои се генерирани од надвор или од внатре.⁵³

⁵² Николовски Н., Перењето пари и економскиот расат со осврт на Република Македонија, стр.4/14.

⁵³ Котовчевски М., Национална безбедност, Скопје, 2011, стр.159-164.

Перењето пари, како кривично дело, односно криминално дејство претставува закана за безбедноста на државите, што значи дека во земјата функционираат криминални групи или пак поединци кои од извршувањето на кривичното дело остваруваат пари или друг вид на имот, кој имаат намера да го пуштат во легалните финансиски текови. Добивката од криминалот, која е главно во форма на готови пари, мора да биде „исчистена“, за да може потоа повторно да се користи од страна на криминалците. Перењето пари вклучува серија на финансиски операции (депозити, нивно повлекување, трансфери итн.) кои на крајот резултираат со тоа што валканите пари од криминалот стануваат чисти пари, кои можат да се користат за легитимни деловни активности.

Всушност исчистените валкани пари се рециклираат низ легитимните бизниси, а оттаму навлегуваат на легитимниот пазар и се распространуваат низ целата економија. Организираниот криминал сега е препознатлив како „приоритетна закана“ за националната безбедност.⁵⁴

3.7. Спречување на финансирање на тероризам

Поаѓајќи од актуелноста на терористичките акти кои во разни облици се присутни во денешно време и кои се карактеризираат со безобзирност и нехуманост, а имајќи го во предвид фактот дека таквите терористички активности овозможуваат разни извори на финансирање на тероризмот, потполно е јасно колку големо значење има ефикасното превентивно и репресивно дејствување на сите субјекти кои се надлежни за спречување и откривање на финансирањето на тероризмот. Токму тоа и упатува на потребата за нивна меѓународна соработка, и на национално и меѓународно ниво, како што тоа го определуваат меѓународните акти, така и надлежните државни органи и другите надлежни субјекти, логично, во зависност фазата и начинот на финансирање на тероризмот.

Кога е во прашање начинот на финансирањето на тероризмот по пат на користење на сметки кај банките и други финансиски институции, односно преку легални финансиски текови, без оглед на тоа дали се работи за легални финансиски средства или пари со криминално потекло кои претходно се легализирани преку

⁵⁴ Милошевска Т., Перење пари – опасен предизвик за националната безбедност на Република Македонија, Филозофски факултет, Институт за одбранбени и мировни студии, Годишен зборник стр.490.

операцијата перење пари, потребно е определените законски прописи како и другите прописи во состав на финансискиот систем да се спроведуваат законито и одговорно, преку задолжително вршење на контролната функција од страна на надлежни органи. Тоа подразбира постоење на соодветни прописи од оваа област со чија примена може да се спречат многу обиди за финансирање на тероризам, но и да се откријат случаите на финансирање на тероризам. Во таа смисла, многу е важно мерките и активностите предвидени со прописите за спречување на тероризам да се спроведуваат во целост од страна на сите оние кои се одговорни за нивно почитување врз основа на законите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам.

Покрај постоењето на прописите, стручното и законитото постапување на оние кои се со закон обврзани, државните органи и останатите надлежни субјекти, потребна е и постојана стратегија за спротивставување на тероризмот. Таа треба да биде сеопфатна и прецизна во поглед на примена на мерките на превенција и репресија и во однос на овластувањата на субјектите во спроведувањето на задачите кои произлегуваат од законските и подзаконските акти од определените меѓународни документи.⁵⁵

3.8. Улогата на надлежните органи во борбата против финансирањето на тероризмот

Во спречувањето и откривањето на финансирањето на тероризмот, исто како кај перењето пари, учествуваат класични субјекти предвидени со законите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам, секој во рамките на своите надлежности и овластувања. Учеството и постапувањето на поедини субјекти во спротивставувањето на финансирањето на тероризмот зависи и од самиот извор на финансирање на терористичките организации. Сигурно дека полицијата, националните безбедносни агенции и служби, како и обвинителството извршуваат посебна активност во спречувањето и откривањето на обезбедувањето на финансиски средства и другиот имот за финансирање на тероризмот во оние случаи кога таквите средства се обезбедени од извршените терористички дејствија, посебно во случај кога таквото дејствие го вршат терористичките организации самостојно или во врска со организиран криминал. Работата на овие органи доаѓа до израз и во случаите кога терористичките организации се финансираат од легални извори, бидејќи битно е да се утврди намената

⁵⁵ Бошковиќ М., Бошковиќ А., Корупција – прање новца – финансирање тероризма, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2011, стр.276-277.

на така обезбедените финансиски средства, односно дали намената на тие средства е финансирање на терористички активности.

- Органи кои што учествуваат во борбата против финансирање на тероризмот се:
- Управите за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот;
- Полицијата;
- Агенциите и службите за национална безбедност;
- Обвинителството;
- Царинските органи во државите.

Покрај наведените, постојат и други субјекти кои во рамките на своите надлежности придонесуваат во спречувањето и отстранувањето на тероризмот, како што се судовите, поедини инспекциски органи, одредени министерства, Европол и Интерпол, со закон определените органи кои треба да ги почитуваат и спроведуваат законите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам. Тука доста важна улога играат и банките и други финансиски институции.⁵⁶

3.9. Методи за спречување на финансирање на тероризмот

Мерките за спречување и откривање на финансирање на тероризмот се истите тие кои се преземаат во случај на перењето пари, и тие се преземаат пред, во тек и по извршената трансакција или започнувањето на деловниот однос и тие опфаќаат:

- Утврдување на идентитетот на клиентот и следење на неговото работење;
- Доставување податоци, информации и документација на управите за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот;
- Примена на мерките за спречување на перење пари;
- Определување на одговорни лица за извршување на обврските кои произлегуваат од законите;
- Обезбедување редовна внатрешна контрола за извршување на обврските кои произлегуваат од законите;
- Изработка на листа на показатели (индикатори) за препознавање на лица и трансакции за кои постојат основи на сомневање дека се работи за финансирање на тероризам;
- Водење евиденција, заштита и чување на податоци од тие евиденции;

⁵⁶ Ibid, стр.277-280.

- Извршување други работи и мерки предвидени со закон.

Управите за спречување перење пари и финансирање на тероризам, како специјализирани субјекти, собираат, обработуваат, анализираат и доставуваат податоци и информации на надлежните органи. Кога ќе оценат дека околностите во врска со одредени лица или трансакции укажуваат на постоење на основано сомнение дека се работи за финансирање на тероризмот, овие органи можат од органите определени со законите за спречување на перење пари и финансирање тероризам да бараат да им се достават податоци:

- Од евиденцијата за странките и трансакциите кои органот ги води врз основа на закон;
- За парите и имотот на странките;
- За прометот на пари или имот на странките;
- За други деловни односи на странките во однос на органот;
- Други податоци и информации потребни за откривање или докажување на финансирањето на тероризмот.
- Како многу значајни овластувања на овие специјализирани субјекти се смета привременото запирање на извршувањето на трансакциите во случај кога ќе оценат дека околностите во врска со лицето или трансакцијата укажуваат на основано сомнение дека се работи за финансирање на тероризам, издавањето налог на овластениот орган да ги следи сите трансакции или работи на сомнителните клиенти, започнувањето на постапка за прибирање на податоци, информации и документација, и други мерки и активности од нивна надлежност, на иницијатива на друг орган, под услов околностите поврзани со лицата и трансакциите да укажуваат на постоење на основано сомнение дека станува збор за финансирање на тероризам.⁵⁷

⁵⁷ Ibid, стр.280-282.

3.10. Последици од финансирање на тероризам врз безбедносниот систем

Кога велíme дека се финансира некоја терористичката организација или терористички акт, мора да констатираме дека финансирањето не го опфаќа само процесот на изведување на терористичкиот акт, туку мора да се навратиме неколку фази наназад. Финансирањето започнува од самото обезбедување на логистичката поддршка.

Финансирањето на тероризмот, исто како и перењето пари, има влијание врз безбедносниот систем и придонесува за загрозувањето на општата сигурност и безбедноста во општеството. Набавката на оружје и останатите активности кои што се преземаат за извршувањето на терористичката активност, ја загрозуваат безбедноста во државата и можноста за извршување на терористичките активности, односно извршување на тероризам како кривично дело.

3.11. Последици од финансирањето на тероризмот врз финансискиот систем

Последиците од финансирањето на тероризмот се истите тие последици кои му се препишуваат на тероризмот, бидејќи без финансиска поддршка не би постоеле ни терористичките акти, односно без финансиски средства терористичките организации не би можеле да купат оружје, експлозивни и друга опрема, ниту би можеле да вршат обука на терористите и да вршат други дејствија во состав на терористичките активности. Според тоа, последиците од тероризмот сосема логички се доведуваат во врска со неговото финансирање, бидејќи токму финансирањето на тероризмот претставува негова главна логистичка поддршка, без оглед на потеклото на тоа финансирање. Кога се разгледуваат последиците од терористичките активности кои се финансираат од разни извори, од аспект на спречувањето на таквото финансирање не е сеедно кои се изворите на финансирањето. Во секој случај, банките и другите финансиски институции треба да обрнат внимание на одредени клиенти и сомнителни трансакции како би се избегнало перењето пари со цел финансирање на тероризам, како и други можности за злоупотреба во однос на финансирање на тероризам.⁵⁸

⁵⁸ Ibid, стр.262.

Последиците од тероризмот можат да бидат разновидни, во зависност од средствата и начинот на извршувањето и објектот на нападот. Специфичностите на последиците од тероризмот се во тоа што тие не се однесуваат само на човечки жртви, во уништување на индустриски, земјоделски и други стопански објекти, во нанесување на огромни материјални штети на други објекти и загадување на одредени сегменти на животната средина, туку и во нематеријални последици кои особено го карактеризираат тероризмот.

Финансирањето на тероризмот имаат последици на целокупниот безбедносен систем, на трговско - економските и политичките односи, доведува до пореметување во финансискиот систем, го попречува спроведувањето на реформските програми и влијае на губењето на угледот на државата.

Факт е дека сите тие субјекти кои го финансираат тероризмот настојуваат преку процесот на перење пари да го прикријат не само неговото потекло, туку и намерата тие средства да се употребат за финансирање на терористичките акти. Имено, не само терористичките, туку и криминалните организации вршат злоупотреба на светскиот финансиски систем, ги злоупотребуваат меѓународните стокови текови, современите видови на транспорт и комуникации, технолошките достигнувања и сл.⁵⁹

Перењето пари и финансирањето на тероризмот се појавуваат во повеќето земји во светот, но особено во оние со комплексни финансиски системи, земји со недоволна, неефикасна или инфраструктура подложна на корупција. Организираните криминални групи, исто така, имаат потенцијал да ја ослабат стабилноста на глобалните финансии низ активности на перење на голема количина на пари. Во голема мера, пласманот и слоевитоста во прикривање на приносите од криминал се врши преку злоупотреби на нерезидентни банкарски сметки, трансфери преку свифт системот - систем што овозможува брзо префрлање на паричните средства; тргување со недвижен имот и други стоки; работење со претпријатија формирани во off - shore центрите; злоупотреба на фирмите за увоз - извоз, основање на друштво со едно вработено лице со цел да се прикријат криминалните приноси и физичко пренесување на готови пари преку граница. Во повеќето случаи на перење пари, учествуваат истите групи кои се вмешани и во нелегалниот пазар на затајување даноци и царина. Заработувачката се пере преку лица кои ја користат својата висока положба, во политиката или економијата, за да ја пласираат незаконската заработувачка преку фиктивни фактури

⁵⁹ Ibid, стр.262.

(на пр. големи количини безвредна трговска стока) или преку компании за прикривање. Нелегално стекнатиот профит може повторно да се инвестира во криминален бизнис или пак, легален бизнис, отворен или прикриен. Заради спречување на заплена и конфискација, имотот се пере така што останува непрепознатлив и не се двои од легитимно заработените пари.⁶⁰

⁶⁰ Годишен Зборник, Филозофски факултет, Институт за одбранбени и мировни студии, Тања Милошевска, Перење пари – опасен предизвик за националната безбедност на Република Македонија, стр.494.

ГЛАВА 4

СПРЕЧУВАЊЕ НА ФИНАСИРАЊЕТО НА ТЕРОРИЗМОТ ВО НЕКОИ ЗЕМЈИ ОД ЈУГОИСТОЧНА
ЕВРОПА КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА

4. ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗМОТ ВО РЕПУБЛИКА СРБИЈА

4.1. Спречување на финансирање на тероризам во Република Србија

Во домашната и странската литература постојат различни дефиниции за поимот перење на пари, но сепак нема суштинска разлика во дефинирањето на овој поим. Дури и било која дефиниција да се земе во предвид, целта кај перењето пари останува иста - да се намали или исклучи ризикот од заплената на противправно стекната корист и да се казнат сторителите на извршените кривични дела.⁶¹

Под перење на пари се подразбира секое дејство или обид со кое се крие или се прикрива незаконското потекло на средствата, така да изгледа дека тие потекнуваат од легални извори.⁶²

Борбата против перењето пари во Република Србија започнала со донесување на првиот Закон за спречување на перење на пари во 2001 година.

Денешниот Закон за спречување на перење пари и финансирање на тероризам во Р.С. ја опфаќа борбата против финансирањето на тероризмот и преставува понатамошно усогласување на домашното со меѓународното законодавство и стандардите од оваа област, а пред се со прописите и стандардите на Европската унија, во согласност со напорите кои се превземаат во процесот на приклучувањето на Србија во Европската унија. Примената на Законот како и подзаконските акти донесени врз негова основа, треба да го унапредат постојниот систем на спречување и откривање на перењето пари и финансирањето на тероризмот.⁶³

⁶¹ Бошковиќ Г., Прање новца, БеоСинг, Београд 2005, стр.20.

⁶² Дефиницијата е условена од Генералното собрание на Интерпол во 1995 година.

⁶³ <http://www.nbs.rs>, превземено на: 21/01/2013.

4.2. Криминализација на делото перење пари според Кривичниот закон на Република Србија

Според Кривичниот Законик на Република Србија, перењето пари претставува кривично дело и влегува во групата на кривични дела против стопанството, член 231 од Кривичниот Законик на Србија. Имено, членот гласи:

Тој што ќе изврши конверзија или пренос на имотот, знаејќи дека тој имот потекнува од некое кривично дело, со намера да се прикрие или лажно да се прикаже незаконското потекло на имотот, или пак ги прикрие или лажно ги прикаже фактите за имотот знаејќи дека тој имот потекнува од кривично дело, или да стекне, држи или користи имот знаејќи дека, во моментот на приемот, тој имот потекнува од кривично дело, ќе се казни со или казна затвор од шест месеци до пет години или парична казна.⁶⁴

Во однос на перењето пари, овој член исто така предвидува дека во случај кога износот на имотот или парите преминуваат над 1.500.000 динари, сторителот ќе се казни со казна затвор од една до десет години и со парична казна. Доколку делото е извршено од страна на група, ќе се казни со казна затвор од две до десет години и со парична казна. Во случај кога сторителот го сторил делото, а можел и бил должен да знае дека парите или имотот претставуваат приход кој е остварен со кривичното дело, ќе се казни со казна затвор до три години. Законот предвидува и одредби кои се однесуваат и на одговорното лице на правното лице. Според законот, имотот кој е стекнат на ваков начин се одзема.⁶⁵

⁶⁴ Krivični zakonik R. Srbija (Sl.glasnik br.85/2005, 88/2005-ispr., 107/2005-ispr., 72/2009 i 111/2009 čl.231 st.1.

⁶⁵ Ibid, чл.231, ст.2-7.

4.3. Перење пари и финансирање на тероризам според Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам на Република Србија

Со овој Закон се предвидуваат мерките и активностите кои се преземаат заради спречување на перењето пари и финансирањето на тероризмот, како и откривање на сторителите на кривичните дела во Република Србија.

Според Законот, за перење на пари станува збор во следните случаи:⁶⁶

- Конверзија или пренос на имотот стекнат со извршеното кривично дело;
- Прикривање или неистинито прикажување на вистинската природа, потеклото, местото на наоѓање, движењето, располагањето, сопственоста или правата во врска со имотот кој е стекнат со извршеното кривично дело;
- Добивање, држење или користење на имотот стекнат со извршеното кривично дело.

Под финансирање на тероризам се смета обезбедувањето или прибирањето имот, или пак обидот за такво обезбедување односно прибирање, со намера да се употреби или знаејќи дека може да се употреби, во целост или делумно за:⁶⁷

- Извршување на терористички акт;
- Од страна на терористи;
- Од страна на терористичка организација.

По финансирање на тероризам во смисла на овој закон, се смета и поттикнувањето и помагањето во обезбедувањето и прибирањето на имотот, без оглед на тоа дали терористичкиот акт е извршен или дали имотот е употребен за извршувањето на терористичкиот акт.⁶⁸

⁶⁶ Закон о спречувању прања новца и финансирање тероризма, (Сл.гласник РС, бр.20/2009, 72/2009 и 91/2010. чл.2.ст.1

⁶⁷ Ibid, чл.2.ст.2

⁶⁸ Ibid.

4.4. Тела кои што се обврзани за спроведување на Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот во Србија

Во борбата против перењето пари и финансирањето на тероризмот во Србија учествуваат голем број институции кои можат да се поделат во три групи:⁶⁹

- Првата група ја сочинуваат телата кои се должни да го почитуваат и спроведуваат Законот и тоа: банки, овластени менувачници, друштва за управување со инвестициски фондови, друштва за управување со пензиските фондови, даватели на финансиски лизинг, друштва за осигурување, за посредување при осигурување, друштва за застапување во осигурување и застапници во осигурувањето кои имаат дозвола за извршување на дејноста од животно осигурување, лица кои се занимаваат со поштенски сообраќај, брокерско - дилерски друштва, организатори на посебни игри на среќа, приредувачи на игри на среќа кои се организираат преку интернет, телефон или друг начин на телекомуникациска врска, друштва за ревизија, овластени ревизори итн.
- Втората група ја сочинуваат институциите кои вршат надзор над примената на Законот и тоа: Управата за спречување на перење на пари, Народната банка на Србија, Комисијата за хартии од вредност, Даночната управа, Министерството надлежно за вршење инспекциски надзор во трговијата, Девизниот инспекторат, Управата за игри на среќа, Министерство за финансии, Министерство за поштенски сообраќај, Адвокатска комора и Комората на овластени ревизори.
- Третата група ја сочинуваат правосудните и полициските органи: Републичкото јавно обвинителство, судовите и Министерството за внатрешни работи.

⁶⁹ <http://www.nbs.rs>, превземено на: 20/01/2013.

4.5. Релевантни државни институции во борбата против тероризмот во Република Србија

Во Република Србија постојат голем број на тела и институции кои се должни во своето работење да го почитуваат Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот, како и тела кои се надлежни да го спроведуваат Законот, се со цел спречување на оваа појава..

4.5.1. Управа за спречување на перење пари на Република Србија

Управата за спречување на перење претставува финансиска институција на Република Србија која е централен орган во системот на перење пари и финансирање на тероризам. Нејзината надлежност е определена со Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам. Телата кои се должни да го применуваат Законот, на Управата и доставуваат извештаи во врска со сомнителни трансакции и лица, кои потоа ги анализира Управата, собира дополнителни информации, и доколку во некој случај најде дека постои основано сомнение за перење пари или финансирање на тероризам, ваквите податоци ги доставува во надлежните институции, пред се на полицијата и обвинителствата. Управата може без претходна пријава за сомнителна трансакција, сама да воочи дека постои основано сомнение дека некое лице или организирана група пере пари или дека постои основано сомнение за финансирање на тероризам, па потоа да побара податоци од институциите, телата и другите државни органи. Исто така, Управата може да покрене постапка за прибирање податоци врз основа на иницијатива на други државни органи, како што се: судовите, обвинителствата, Безбедносно - информативната агенција, Агенцијата за приватизација, Комисијата за хартии од вредност, полицијата итн.⁷⁰

На меѓународен план, Управата активно учествува во работата на Манивал (MoneyVal), еден од комитетите на Советот на Европа во кој функционираат стручњаци во областа на спречување на перење пари и кој функционира на принципот взаемна евалуација на државите членки. Управата е и член на Egmont групата од 2003 година. Ова членство е потврда дека Управата ги задоволува меѓународно признатите критериуми и дека е во можност да врши ефикасна и сигурна размена на финансиски податоци. Од декември 2010 година, со измената на Законот за перење пари и

⁷⁰ <http://www.apml.gov.rs>, превземено на: 21/01/2013.

финансирање на тероризам, Управата има надлежност да врши инспекциски надзор над одредени тела како што се ревизорите, сметководителите, друштвата кои се занимаваат со факторинг или форфетинг, даночните советници итн.⁷¹

4.5.2. Министерство за внатрешни работи на Република Србија

Министерството за внатрешни работи на Република Србија е орган кој ги врши внатрешните работи на државната служба на Република Србија во согласност со Уставот и законите. Во негова надлежност влегуваат: заштитата на безбедноста на Република Србија и откривање и спречување на дејствијата насочени кон уривање на уставниот поредок на Република Србија, спречување и откривање на кривични дела и пронаоѓање и фаќање на сторители на кривични дела и нивно доведување до надлежните органи, одржување на јавниот ред и мир и многу други надлежности.⁷²

Во состав на Министерството е формирана Служба за борба против организиран криминал, чија задача е спречување на сите облици на организиран криминал: криумчарење наркотични средства, трговија со луѓе, перење пари, корупција итн. Во состав на оваа служба, постои и функционира Одделението за спречување на организиран финансиски криминал.⁷³

Со цел спречување и откривање на перењето пари и финансирањето на тероризмот, министерството може да бара, но и да дава потребни информации на надлежните органи кои се занимаваат со откривањето на перење пари, како што е на пример Управата за перење на пари во Република Србија.

4.5.3. Народна банка на Република Србија

Основната цел на Народната банка на Република Србија е постигнување и зачувување на ценовната стабилност. Покрај тоа, не доведувајќи го во прашање остварувањето на својата цел, Народната банка допринесува во зајакнување и јакнење на стабилноста на финансискиот систем.⁷⁴

Народната банка во областа на спречување на перењето на пари и финансирањето на тероризмот има двојна улога и тоа како регулатор и како супервизор.

Функцијата на Народната банка како регулатор се гледа во изработката, односно учеството во изработката на поедини секторски закони и подзаконски акти кои, меѓу

⁷¹ Ibid.

⁷² <http://www.mup.gov.rs>, превземено на: 21/01/2013.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ <http://www.nbs.rs>, превземено на: 21/01/2013.

другото имаат за цел намалување на можноста за перењето на пари и финансирањето на тероризмот низ финансиските институции чија работа е под контрола на Народната банка, како и следните функции:⁷⁵

- Давање препораки за унапредување на спречувањето на перење пари и финансирање на тероризмот на национално ниво;
- Соработка со Управата за спречување на перење на пари и други домашни институции вклучени во таквите активности;
- Соработка со меѓународни институции на тоа поле, пред се со MoneyVal и други слични организации.

Улогата на Народната банка како супервизор започнува со процесот на издавање дозволи за работа, по кој преку постапката на надзор, следи дали прописите се исполнуваат континуирано, и меѓу другото, ја проценува адекватноста на системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот, со што би се спречиле ваквите активности во рамките на финансиските институции. Таа врши: контрола на банките, контрола на друштвата за управување со доброволните пензиски фондови, контрола на давателите на финансиски лизинг, контрола на друштвата во областа на осигурувањето.⁷⁶

4.5.4. Девизен инспекторат на Република Србија

Девизниот инспекторат е орган на управата во состав на Министерството за финансии за вршење на инспекциски работи, водење на управни постапки и со нив поврзани стручни работи. Главна надлежност на Инспекторатот е да врши надзор над примената на прописите од областа на девизното работење, вклучувајќи ги и менувачките и кредитните работи за странство, надворешно - трговско работење и спречување на перењето на пари и финансирање на тероризмот, во согласност со законските овластувања. Тој е исто така надлежен: самостојно или во соработка со другите надлежни органи да ја планира, организира и спроведува контролата во врска со откривањето на кривични дела и собирање на истите, заедно со Управата за перење пари и во соработка со другите органи донесува препораки и упатства за спроведување одредени одредби од законите во кои е уредено спречувањето на перењето пари и

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

финансирањето на тероризмот за оние кои се должни да ги применуваат Законот, учествата во изработката на листата на индикатори во однос на Законот.⁷⁷

Република Србија има меѓународна соработка со многу институции во однос на борбата за спречување на перењето пари и финансирањето на тероризмот и тоа со:⁷⁸

- Комитетот Money Val;
- Советот на Европа, односно Европската унија;
- Група Egmont (Асоцијација на финансиско - информациски служби);
- EAG (Евроазиска група за борба против перењето пари и финансирање на тероризмот);
- FATF;
- Канцеларија на ОН за дрога и криминал (UNODC);
- OSCE;
- Светска банка и ММФ.

4.6. Спречување на финансирањето на тероризмот во Република Хрватска

Спречувањето на перењето пари и финансирањето на тероризмот во Република Хрватска не е во надлежност само на една институција, туку на повеќе институции за спречување на процесот на перење на пари и финансирање на тероризмот. Финансирањето на тероризмот, претставува проблем кој во денешно време сериозно ја има опфатено целата меѓународна заедница, па така и Хрватска која мора да има соодветни закони и институции кои ќе се борат против оваа појава.

⁷⁷ Zakon o deviznom poslovanju (Sl.glasnik RS br.62/2006 i 31/2011) cl.50.

⁷⁸ <http://www.apml.gov.rs>, превземено на: 19/01/2013.

4.7. Криминализација на делото перење пари според Кривичниот закон на Република Хрватска

Според казненото законодавство на Република Хрватска, кривичното дело перење пари е предвидено во Казнениот Законик на Република Хрватска⁷⁹, во делот на Казнени дела против сигурноста на платниот промет и работењето, во членот 279. Според овој Закон, за делото перење пари е предвидено: Тој кој што во банкарското, паричното или друг вид на работење ќе вложи, ќе преземе, пренесе, замени, претвори или на друг начин ќе го прикрие вистинскиот извор на парите, предметите, правата или имотната корист за која знаел дека настанала или е добиена со кривично дело, ќе се казни со казна затвор од шест месеци до пет години.⁸⁰

Со ваквата казна ќе се казни тој што парите, предметите или имотната корист ќе ја прибави за себе или за некој друг, ќе за поседува или употребува, иако во времето на примањето знаел за нивното потекло. Доколку ова дело го стори како член на група или злосторничка организација, ќе се казни со казна затвор од една до десет години.⁸¹

4.8. Перење пари и финансирање на тероризам според Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам на Република Хрватска.

Со Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам на Република Хрватска, се предвидуваат мерките и активностите кои се преземаат заради спречување на перењето пари и финансирањето на тероризмот, како и надлежностите на релевантните институции со цел откривање на сторителите на ваквите кривични дела.

Според овој Закон под поимот перење пари се подразбира:⁸²

- Преземањето на дејствија со кои се прикрива вистинскиот извор на парите, друг вид на имот кој произлегува од незаконското работење;

⁷⁹ Kazneni zakon R.Hrvatske, Precisten tekst Zakona, превземено од: <http://www.zakon.hr>, 21/01/2013.

⁸⁰ Ibid, чл.279. ст.1

⁸¹ Ibid, чл.279 ст.2-3.

⁸² Republika Hrvatska, Ministarstvo finansija- Finansiski inspektorat, Opće smjernice za provođenje zakona o sprječavanju pranja novca I finansiranja terorizma, Zagreb, rujan 2011 str.6/53.

- Прикривање на правната природа, изворот, располагањето, сопственоста или правата во врска со парите или друг вид на имот кој произлегува од незаконското работење;
- Стекнување, поседување или пуштање во промет на парите или друг вид на имот кој произлегол од незаконското работење.
- Процесот на перење пари е опишан во три фази и тоа:⁸³
- Пласирање: средствата кои произлегуваат од незаконитите активности (пр. трговија со дрога) се пласираат за прв пат во финансискиот промет или се користат за купување на високо вредно предмети или имот. Во оваа фаза испраните пари се највидливи и подложни на откривање;
- Прикривање: Во оваа фаза, со спроведувањето на низа сложени трансакции се прави обид да се прикрие изворот на незаконско стекнатите средства или сопствениците на тие средства. Откривањето на испраните пари во оваа фаза станува покомплицирано;
- Интеграција: Во оваа фаза испраните пари ја достигнуваат својата цел, интегрирање во финансискиот промет, чинејќи го откривањето скоро невозможно.

Во однос на финансирањето на тероризмот, во Законот е определено дека под финансирање на тероризмот се подразбира обезбедување или прибирање на средства, односно обид за обезбедување или прибирање на средства, законити или незаконити, на било кој начин, со намера да се употребат или со знаење дека можат да се употребат, во целост или делумно, за започнување на терористичко казнено дело од страна на терористи или терористичка организација.⁸⁴

Овој Закон е усогласен со Директивата на Европскиот парламент и Советот 2005/60/ЕС за спречување на користењето финансиски средства со цел за перење на пари и финансирање на тероризмот. Законот ги дефинира мерките за спречување на перењето пари и финансирање на тероризмот за сите оние кои мораат да го применуваат и почитуваат. Сите тие тела и органи имаат законска обврска за намалување на ризикот во финансиските и деловните трансакции.⁸⁵

⁸³ Ibid, стр.6/53.

⁸⁴ Zakon o sprečavanju pranja novca I finansiranju terorizma (Pročišćenji tekst zakona), čl.2, st.2. превземено од: <http://www.zakon.hr>, 21/01/2013.

⁸⁵ Opće smjernice za provođenje zakona o sprječavanju pranja novca I finansiranja terorizma, Zagreb, rujan 2011, стр.11/53.

4.9. Тела кои што се обврзани за спроведување на Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот во Хрватска .

Мерките и постапките кои се преземаат за спречување на перењето пари и финансирањето на тероризмот, определени со Законот за спречување на перење на пари и финансирање на тероризмот во Хрватска се спроведуваат пред или во текот на секоја трансакција, како и при вршењето на правните работи со кои се стекнува или се користи имот, или пак друг облик на располагање со парични средства, права или друг имот кој може да послужи за перење на пари и финансирање на тероризам.⁸⁶

Како тела во Хрватска кои се должни при своето работење да го почитуваат и спроведуваат законот во Хрватска се на пример следните: банки, штедилници, Хрватската пошта, друштва за управување со пензиските фондови, игрите на среќа и лотарија, друштва за осигурување, друштвата за ревизија и овластените ревизори, адвокати, адвокатски друштва и нотари и многу други.⁸⁷

Како мерки што овие тела и институции треба да ги преземаат во насока на ефикасно спречување на перењето пари и финансирањето на тероризмот се определуваат следните кои се поделени во четири категории:⁸⁸

- Внатрешни контроли;
- Длабинска анализа на странките;
- Континуирано следење и известување;
- Чување на податоци и водење на евиденција.

⁸⁶ Zakon o sprećavanju pranja novca I finansiranju terorizma (Proćišćenji tekst zakona), čl.4 st.1.

⁸⁷ Ibid, чл.4.

⁸⁸ Opće smjernice za provođenje zakona o sprječavanju pranja novca I finansiranja terorizma, Zagreb, rujan 2011, стр.13/53.

4.10. Релевантни државни институции во борбата против тероризмот во Република Хрватска

Покрај телата кои се должни во својата работа да го применуваат Законот за спречување на перење на пари и финансирање на тероризам во Хрватска, постојат и тела кои според него се должни да вршат надзор над примената на Законот. Како надлежни органи Законот ги определува:⁸⁹

- Бирото за спречување на перење пари;
- Финансискиот инспекторат на Република Хрватска;
- Даночната управа;
- Народната банка;
- Хрватската агенција за надзор над финансиските услуги.

4.10.1. Биро за спречување на перење пари

Бирото за спречување на перење пари е самостојна внатрешна единица во состав на Министерството за финансии, основана со Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам на Хрватска. Неговите надлежности се следните:

- Прибира, анализира, аналитички обработува податоци во однос на трансакциите на телата и институциите кои се должни да го применуваат Законот, со цел спречување на перење пари и финансирање на тероризам;
- Доставува податоци за сомнителните трансакции на надлежните државни органи за понатамошно постапување, и заедно со нив презема мерки за спречување на перење пари и финансирање на тероризам;
- Врши административен надзор над телата и институциите кои се должни да го применуваат Законот во делокругот на својата надлежност;
- Врши размена на податоци на меѓународно ниво за сомнителните трансакции и соработува со надлежните меѓународни институции
- Врши и други работи во однос на спречување на перење пари и финансирањето на тероризмот.⁹⁰

⁸⁹ Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma (Pročišćenji tekst zakona), čl.83 st.1.

⁹⁰ <http://www.mfin.hr/hr>, превземено на: 18/01/2013.

4.10.2. Финансискиот инспекторат на Република Хрватска

Финансискиот инспекторат на Република Хрватска е орган во состав на Министерство за финансии кој врши надзор над примената на Законот. Организацијата, положбата, надлежностите и овластувањата на овој инспекторат се уредени со Законот за Финансиски инспекторат на Република Хрватска.⁹¹

Во постигнувањето на својата мисија за заштита од сериозните последици кои произлегуваат од перењето пари и финансирањето на тероризмот врз економската, социјалната, сигурносната и политичката сфера, Финансискиот инспекторат врши надзор над примената на Законот од страна на телата и органите кои се должни да го применуваат и спроведуваат, соработува со други надзорни тела и агенции, издава препораки за еднозначна примена на одредбите од Законот, учествува во едукација на вработените, води прекршочна постапка во прв степен. Инспекторатот соработува и со други државни и меѓународни тела.⁹²

4.10.3. Народната банка на Република Хрватска

Народната банка на Република Хрватска е централна банка во Република Хрватска и која е независна во остварувањето на своите цели и извршувањето на своите задачи. Таа има својство на правно лице и нејзиното седиште е во Загреб.⁹³

Во однос на спречување на перењето на пари и финансирањето на тероризмот надлежностите на Народната банка се следните:⁹⁴

- Надзор над примената на прописите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам во банките, штедилниците, кредитните унии и слично;
- Давање препораки за спречување на перењето пари и финансирање на тероризмот;
- Организирање на едукација на подрачјето на перењето пари и финансирање на тероризмот во институциите над кои врши надзор;

⁹¹ Opće smjernice za provođenje zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, Zagreb, rujan 2011, стр.13/53

⁹² Ibid, стр.5/53.

⁹³ <http://www.hnb.hr>, превземено на: 19/01/2013.

⁹⁴ Ibid.

- Соработка со други државни и меѓународни тела во борбата за спречување на перењето пари и финансирање на тероризмот итн.⁹⁵

Република Хрватска, исто како и Република Србија, има меѓународна соработка со институциите и телата на меѓународен план во однос на борбата против перењето пари и финансирањето на тероризмот (Група Egmont, EAG, FATF, OSCE итн). Исто така, таа има ратификувани неколку конвенции во оваа област.

4.11. Спречување на финансирањето на тероризмот во Црна Гора

Перењето пари се дефинира како користење пари што потекнуваат од нелегални активности преку криење на идентитетот на поединците што ги добиле парите и нивно претворање во средства што изгледаат како да потекнуваат од легитимни извори.⁹⁶

Црна Гора, како и претходно наведените држави, со своето законодавство и со помош на надлежните органи, водат секојдневна битка против перењето на пари и финансирањето на тероризмот. Според MoneyVal, се забележува напредок во Црна Гора во оваа област, но потребна е континуирана работа за усогласување на законската регулатива на Црна Гора со европската.⁹⁷

4.12. Криминализација на делото перење пари според Кривичниот закон на Црна Гора

Кривичното дело перење пари е соодветно инкриминирано со Кривичниот законик на Црна Гора. Во однос на ова дело, Кривичниот Законик определува:⁹⁸

Тој што ќе изврши конверзија или пренос на пари или друг вид на имот знаејќи дека се прибавени со некое криминално дејствие, со намера да се прикрие или лажно да се прикаже потеклото на парите или друг вид на имот, или тој што ќе стекне, држи или користи пари или друг вид имот знаејќи во моментот на примањето дека тие потекнуваат од некое кривично дело, или тој што ќе прикрие или лажно ќе прикаже факти во однос на природата, потеклото, местото на депонирање, движењето,

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Перење пари, Водич за кривични иследници, Џон Медингер, 2009 стр.6 (*Money laundering: A guide for Criminal Investigators by John Madinger – 2nd ed. Taylor & Francis Group, LLC.*)

⁹⁷ <http://www.portalanalitika.me>, превземено на: 10/01/2013.

⁹⁸ Krivični Zakonik Republike Crne Gore, „Sl. list RCG“, br. 70/03, br. 13/04, br.47/06, br. 40/08 br.25/10, br.32/11, превземено од: <http://www.poslodavci.org>, 10/01/2013.

располагањето или сопственоста на парите или друг имот за кој знае дека потекнува од кривично дело, ќе се казни со казна затвор од шест месеци до пет години.

4.13. Перење пари и финансирање на тероризам според Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам на Република Црна Гора

Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам во Црна Гора, како и претходните наведени држави, поимно ги определува термините перење пари и финансирање на тероризам, ги определува мерките за нивно спречување, како и надлежните тела и органи кои треба да го почитуваат законот, но и оние кои вршат надзор над неговата примена.

Во Црна Гора, според овој Закон, за перење пари се смета:⁹⁹

- Замената или преносот на парите или друг вид на имот знаејќи дека тие потекнуваат од кривично дело или од дела во врска со таквите криминални активности, со цел прикривање или лажно прикажување на незаконското потекло на имотот или помагање на лице кое учествува во извршувањето на кривичното дело, поради избегнување на санкционирање таквото однесување;
- Прикривање или лажно прикажување на природата, потеклото, местото на кое се наоѓаат, движењето, располагањето или сопственоста над парите или друг вид имот знаејќи дека тие потекнуваат од кривично дело или учеството во тоа дело;
- Држење, користење или употреба на имот знаејќи во моментот на нивниот прием дека потекнуваат од извршеното кривично дело или од учеството во тоа дело;
- Учество во извршување, здружување во извршување, обид за извршување и помагање, советување во врска со извршувањето на кривичното дело.

Под финансирање на тероризмот, во смисла на овој закон се смета:¹⁰⁰

- Обезбедување или прибирање, односно обид за обезбедување или прибирање на пари, хартии од вредност, други средства и имот, на било кој начин, посредно или непосредно, со намера да се употребат или знаејќи дека ќе бидат употребени, во целост или делумно, за извршување на терористички акт,

⁹⁹ „Zakon o sprećavanju pranja novca I finansiranja terorizma Sl. list Crne Gore“, br. 14/07, br.04/br. 14/12. čl.2.

<http://www.aspn.gov.me/rubrike/zakonska-regulativa/>.

¹⁰⁰ Ibid, чл.3.

- Поттикнување или помагање во обезбедувањето или прибирањето средства или имот.

4.14. Тела кои што се обврзани за спроведување на Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот во Република Црна Гора

Мерките за спречување на перење пари и финансирање на тероризам се преземаат пред, во текот и по завршување на сите дејствија на примања, вложувања, замена, чување или друг вид на располагање на пари или друг вид на имот, односно трансакции за кои постои основано сомнение дека се работи за перење пари или финансирање на тероризмот. Овие мерки е потребно да ги преземаат следните институции:¹⁰¹

- банки, штедилници или штедно - кредитни институции, институции кои вршат платен промет, пошти, друштва за управување со инвестициски фондови, менувачници, друштва за ревизија и овластени ревизори, правни и други лица кои вршат сметководствени и даночни советодавни услуги, хуманитарни, невладини и друг вид на непрофитни организации.

4.15. Релевантни државни институции во борбата против тероризмот во Република Црна Гора

Како надлежни органи во Црна Гора за спроведување на Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам, односни институции кои се релевантни за борбата против перење пари и финансирање на тероризам се:

- Централната (народната) банка на Црна Гора;
- Комисија за хартии од вредност;
- Министерство за финансии;
- Даночна управа;
- Управа за спречување перење пари и финансирање на тероризам;
- Адвокатска и Нотарска комора;
- Агенција за супервизија на осигурувањето;
- Органот на државната управа надлежен за игри на среќа.

¹⁰¹ Ibid, чл.4.

Овие органи се должи при вршењето на контрола да го известуваат надлежниот орган на државната управа за активностите за надзор кои планираат да ги преземат, и по потреба да ги координираат и усогласат своите активности во врска со вршењето надзор над спроведувањето на законот.¹⁰²

4.15.1. Комисија за хартии од вредност на Република Црна Гора

Комисијата за хартии од вредност во согласност со Законот за спречување на перење пари или финансирање на тероризмот, врши надзор над неговото спроведување и прописите донесени врз основа на овој закон во однос на:

- Друштвата за управување со инвестициските фондови и филијалите на ваквите странски друштва;
- Друштвата за управување со пензиски фондови и филијалите на ваквите странски друштва;
- Берзанските посредници и филијалите на странските берзански посредници.

Комисијата за хартии од вредност меѓу првите усвоила Упатство за анализа од ризикот од перењето пари и процедурата „запознај го својот клиент“ и други процедури за препознавање на сомнителни трансакции од 2008 година. Понатаму, со Правилникот за начинот на водење на работите на овластените учесници на пазарот со хартии од вредност, меѓу другото пропишала:¹⁰³

- Обврска на овластените учесници идентификацијата на клиентот да ја вршат во согласност со законот со кој се уредува спречувањето на перењето пари и финансирањето на тероризмот;
- Овластениот учесник е овластен да го одбие налогот од клиентот доколку се сомнева дека постои перење на пари и присуство на финансирање на терористички активности.

4.15.2. Управа за спречување на перење на пари и финансирање на тероризам на Република Црна Гора

Управата за спречување на перење на пари и финансирање на тероризам ги врши работите кои што се однесуваат на:¹⁰⁴

¹⁰² Ibid, чл.86.

¹⁰³ <http://www.scmn.me>, превземено на: 10/01/2013.

¹⁰⁴ Uredba o organizaciji i nacinu rada drzavne uprave, Sl. list Crne Gore, br. 07/11 od 28.01.2011 cl.25.

- Собирање, анализирање и доставување на податоци, документација и информации на надлежните органи кои се потребни за откривање на перењето пари и финансирањето на тероризмот;
- Утврдување стандард и методологија за воспоставување и развивање политика, процедура и пракса за препознавање на сомнителни трансакции;
- Проверка на трансакции и лица за кои постојат основи на сомневање дека станува збор за перење пари и финансирање на тероризам;
- Воведување меѓународни стандарди за соработка со овластените органи на други држави и меѓународни организации итн.

Со цел спречување на перењето на пари и финансирањето на тероризмот, и Црна Гора остварува меѓународна соработка со многу меѓународни институции и организации, како што се MoneyVal и FATF, Европската Унија итн. Исто така, Црна Гора ги земала во предвид и Директивите на Европскиот парламент и Советот, препораките на FATF, MoneyVal и слично.

4.15.3. Народна банка на Црна Гора

Народната банка на Црна Гора е врховна институција на монетарниот систем во Црна Гора. Основана е со Законот за централна банка од ноември 2000 година, а започнала со работа на 15-ти март 2001 година како една од најмладите централни банки во светот.

Со Уставот на Црна Гора е дефинирана како самостојна организација која е одговорна за монетарната и финансиската стабилност и за функционирањето на банкарскиот систем. Покрај исполнувањето на одговорностите доделени со Уставот на Црна Гора таа врши: супервизија на банкарскиот систем, врши и извршува контрола на меѓубанкарскиот платен промет во земјата и странство, делува како фискален агент, банкар и советник на државата и врши редовни макроекономски анализи давајќи препораки на Владата за економската политика. Основни функции на Народната Банка на Црна Гора се:

- врши надзор над одржувањето на стабилноста на финансискиот систем како целина и носи прописи и мерки од оваа област;
- издава дозволи и одобренија за работа на банките и финансиските институции и врши нивна контрола;
- ја спроведува постапката за стечај и ликвидација на банките и финансиските институции во согласност со закон;

- управува со меѓународните резерви;
- врши идентификација, анализа и процена на влијанието на одредени фактори на стабилноста на финансискиот систем како целина итн.¹⁰⁵

4.15.4. Агенција за супервизија на осигурувањето на Република Црна Гора

Надлежна институција за надзор и контрола на осигурувањето во Црна Гора е Агенцијата за супервизија на осигурувањето која во вршењето на нејзините овластувања е самостојна. Основана е во согласност со Законот за осигурувањето (Сл.Весник на Р. Ц.Гора бр.78/06 и 19/07). Агенцијата врши надзор над извршувањето на дејностите во врска со осигурувањето, со цел поттикнување на развој на пазарот на осигурување и обезбедување адекватна заштита на осигурениците. Советот на Агенцијата:

- одлучува во врска со овластувањата на Агенцијата;
- донесува правилници и други акти утврдени со закон, како што е Статутот на Агенцијата;
- донесува годишен план и годишен извештај за работа;
- утврдува годишен извештај во врска со состојбата на пазарот на осигурувањето итн.
- Агенцијата се состои од повеќе сектори и тоа:
 - сектор за надзор на пазарот на осигурувањето;
 - сектор за истражување, надзор и соработка и
 - сектор за регулативи, лиценцирање и општи работи.¹⁰⁶

¹⁰⁵ <http://www.cb-mn.org/>. Преземено на 06.03.2013.

¹⁰⁶ <http://www.ano.me/>. Преземено на 06.03.2013.

ГЛАВА 5

УЛОГАТА НА ЕКОНОМСКИТЕ ИНСТИТУЦИИ ВО СПРЕЧУВАЊЕ НА ФИНАНСИРАЊЕТО НА
ТЕРОРИЗМОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

5. ФИНАНСИРАЊЕТО НА ТЕРОРИЗМОТ И ИМПЛИКАЦИИТЕ ВРЗ БЕЗБЕДНОСТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

5.1. Финансирањето на тероризмот во Република Македонија

Организирањето и спроведувањето на терористичките акти е софистициран и сложен процес. Тероризмот како феномен не преставува само процес на изведување на терористичкиот акт. Најпрвин треба да се сфати идеологијата, односно причините и мотивите за појавата на тероризмот, потоа следува процесот на реализација на идеологијата, процесот на финансирање, за да на крај резултатот од сето тоа да биде изведувањето на терористичкиот чин.

Република Македонија ги почувствува последиците кои што настанаа со самото изведување на терористичките напади до 11-ти септември 2001 година врз Светскиот трговски центар, па оттаму, како држава - кандидат за членство во ЕУ и НАТО, придржувајќи се кон заедничките позиции на ЕУ, го конструира и гради системот за спречување на финансирање на тероризам. Придржувајќи се кон Третата ЕУ директива, 40-те препораки, 9-те специјални препораки на FATF и последниот извештај на експертската група на MoneyVal, Република Македонија воспостави ефикасен систем за контрола на финансискиот систем внатре во државата, како и ефикасен систем за контрола на готовината на граничната линија при Царинската контрола на границите. Од особено значење е спроведувањето на меѓународните рестриктивни мерки со кои за одредени ентитети, терористи или терористички организации кои се утврдени со релевантни меѓународни институции, се воведуваат забрани за отворање на сметки, купување на имот, тргување со хартии од вредност и слично.¹⁰⁷

Финансирањето на тероризмот претставува процес на обезбедување или собирање на средства или фондови на било кој начин, директно или индиректно, незаконски и свесно со намера да бидат употребени или искористени за извршување на кривични дела на тероризмот. Перењето пари и финансирањето на тероризмот даваат

¹⁰⁷ Симоновски И., „Системот за спречување на финансирање на тероризмот во Република Македонија“, Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола, Годишник на факултетот за безбедност, Скопје, 2010, стр.336.

сериозни економски и социјални последици кои значат: поткопување на националната безбедност, разнишување на интегритетот на економско - финансискиот систем, намалување на рејтингот на националната економија која истовремено станува атрактивна за (краткотрајните) инвестиции на криминалците, зголемување на степенот на криминалитет и друго.

Во Република Македонија свесна за сериозно се пристапува кон овие кривични дела, т.е. во континуитет се надградува системот за превенција, контрола и сузбивање на перење пари и финансирање на тероризам. За целите на зајакнување на системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам досега беа подготвени и реализирани два стратешки документа, и тоа: Националната стратегија за борба против перењето пари и финансирањето на тероризмот (2005 - 2008) и Националната стратегија за борба против перењето пари и финансирањето на тероризмот (2009 - 2011) која е донесена како последица на потребата за продолжување и насочување на динамиката на унапредување на системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам на Република Македонија, подготвен е овој документ.¹⁰⁸

5.2. Законската регулатива во Република Македонија во делот на финансирање на тероризмот

Финансирањето на тероризмот е соодветно инкриминиран во Кривичниот законик на Република Македонија, како кривично дело во групата на Кривични дела против јавниот ред. Според Кривичниот законик на Република Македонија¹⁰⁹ за финансирањето на тероризмот е предвидено: дека тој што обезбедува или собира средства на кој било начин, директно или индиректно, незаконски и свесно, со намера тие да бидат употребени или со знаење дека тие ќе бидат искористени целосно или делумно заради извршување на кривично дело грабнување на воздухоплов или брод (чл.302), загрозување на безбедноста во воздушниот сообраќај (чл.303), терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедност (чл.313), терористичка организација (чл. 294-а), тероризам (чл. 394-б), злосторство против човечноста (чл. 403-а),

¹⁰⁸ http://www.usppft.gov.mk/files/docs/Nacionalna_2011.pdf, Националната стратегија за борба против перењето пари и финансирањето на тероризмот (2009 – 2011) превземено на: 11/01/2013.

¹⁰⁹ Кривичен законик на Република Македонија, Сл. Весник на Република Македонија бр.19/2004, 81/2005, 60/06, 73/06, 7/08, 139/08, 114/09, 51/11, 135/11 - Пречистен текст)

меѓународен тероризам (чл.419), земање заложници (чл.421) и друго дело на убиство или тешка телесна повреда извршено со намера да се создаде чувство на несигурност или страв кај граѓаните, ќе се казни со затвор од најмалку четири години.¹¹⁰

Во продолжение се посочува дека тој што јавно повикува, со ширење или сторување на кој било друг начин достапна на јавноста порака, со намера за поттикнување на извршување на некои од таквите дејствија, кога самото повикување создава опасност од извршување на такво дејствие, ќе се казни со затвор од четири до десет години. Со ваквата казна ќе се казни и тој што ќе се договори со друго лице за извршување на ваквото дело, или ќе повика друг да се приклучи кон здружение или група со намера за извршување на делото.¹¹¹

Посочените одредби од Кривичниот законик на Република Македонија го инкриминира кривичното дело Финансирање на тероризам. Постои уште еден Закон во Република Македонија со кој се утврдуваат мерките и дејствијата за откривање и спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризмот, а тоа е Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризмот од 2008 година.¹¹²

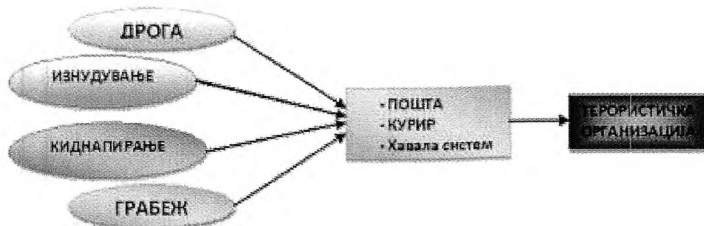
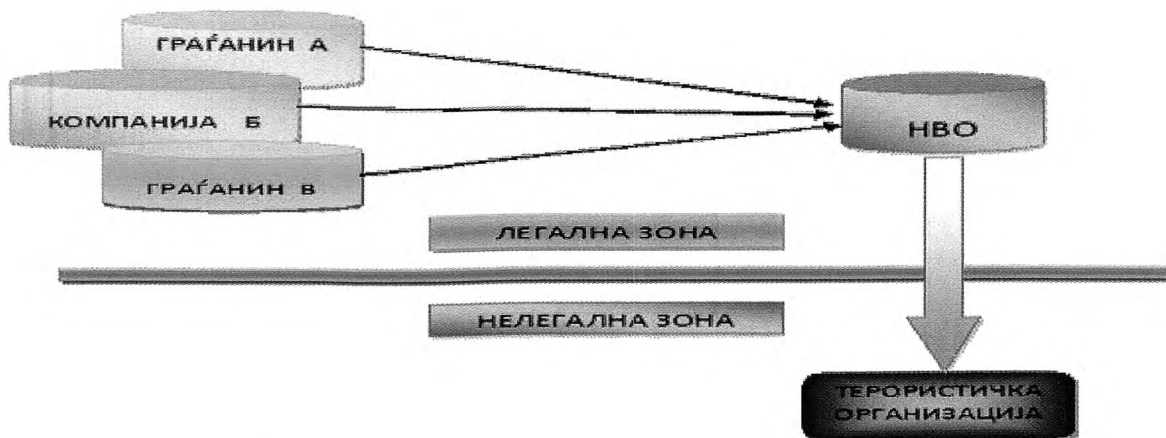
Според овој Закон финансирање на тероризам е обезбедување или собирање на средства на кој било начин, директно или индиректно, незаконски и свесно, со намера тие да бидат употребени или со знаење дека тие ќе бидат искористени целосно или делумно заради преземање: дејство предвидено како кривично дело терористичка организација (чл.394-а), злосторство против човечноста (чл.403-а), грабнување на воздухоплов или брод (чл.302), загрозување на безбедноста на воздушен сообраќај (чл.303), тероризам (чл.303), меѓународен тероризам (чл.419), земање заложници (чл.421), сите од Кривичниот законик и други извршени од физички или правни лица. Секое друго дејство преземено со намера да се предизвика смрт или тешка телесна повреда на цивилно лице или на кои било друго лице кое не учествува активно во непријателствата во вооружен конфликт, кога целта на ваквото дејствување, според природата или контекстот е да се заплаши населението или да се принуди некоја влада

¹¹⁰ Ibid, чл.394-а., ст.1.

¹¹¹ Ibid, чл.394-а.ст.1-2.

¹¹² Закон за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам, Сл. Весник на Република Македонија бр.4/08 од 10.01.2008 година.

или меѓународна организација да стори или да се откаже од сторување на некое дејствие.¹¹³

Финансирање на тероризам преку легално стекнати парични средства

¹¹³ Закон за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризмот, чл.2.т.1.

5.3. Субјекти за спречување на финансирање на тероризмот во Република Македонија

Во Република Македонија постојат бројни субјекти кои се ангажирани во спречување на финансирање на тероризмот. Во општа смисла на зборот, субјекти се сите физички и правни лица кои согласно Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам (Службен весник на РМ бр.04/08, 57/2010 и 35/2011) имаат обврска да преземаат мерки и дејствија за спречување и откривање на перење пари и финансирање на тероризам. Согласно законската дефиниција, во групата на овие субјекти се вбројуваат: финансиските институции, агенциите за промет со недвижности, ревизорите, сметководителите, нотарите, адвокатите, казината, здруженијата на граѓани и други. Според дејноста која ја вршат, субјектите може да ги групираме во две поголеми групи и тоа група на финансиски институции и група на нефинансиски бизниси и професии.

Сите обврски определени со Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам (Службен весник на РМ бр.04/08, 57/2010 и 35/2011) целосно може да ги поделиме на две групи: општи обврски и посебни обврски. Општите обврски се сите мерки и дејствија за спречување на перење пари и финансирање на тероризам кои ги применуваат сите субјекти, додека посебни обврски се оние мерки специфични за определени дејности и треба да ги имплементираат само определени видови на субјекти. Сите субјекти, без оглед на својата дејност и големина, волуменот на работа имаат обврска да вршат: анализа на клиентот, да доставуваат извештаи и податоци до Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам, да чуваат податоци, да развиваат интерни политики за спречување на нивно инволвирање во шемите на перење пари или финансирање на тероризам и други. Покрај овие обврски банките, менувачниците, давателите на услуги на брз трансфер на пари, брокерските куќи и казината имаат и посебни обврски кои главно се фокусирани на водење на регистри за евидентирање на клиенти кои вршат определени активности над одреден износ.¹¹⁴

Субјектите се должни да спроведуваат процедура на анализа на своите клиенти во случаи кога се воспоставува деловен однос, кога се извршуваат една или неколку поврзани трансакции во износ над 15.000,00 евра во денарска противвредност или

¹¹⁴ <http://www.usppft.gov.mk>, превземено на: 11/01/2013.

повеќе, кога постои сомнение за финансирање на тероризам без оглед на износот на паричните средства и кога постои сомневање за вистинитоста или адекватноста на претходно добиените податоци за идентитетот на клиентот. Меѓутоа, најчесто финансиерите на терористичките организации делуваат преку посредници со цел да не бидат идентификувани од страна на финансиските институции. Воочувајќи го тој проблем, финансиските институции треба да извршат идентификација на клиентот и верификација на неговиот идентитет, од особена важност е да го идентификуваат крајниот сопственик и ополномоштувачот и верификување на неговиот идентитет, сопственичката и управувачката структура, да обезбедат информации за целта и намерата на деловниот однос или трансакцијата и да вршат постојан мониторинг на деловниот однос, кој вклучува детален преглед на трансакциите кои се преземаат во рамките на тој однос со цел да се потврди дека трансакциите се вршат согласно намерата, деловниот и ризичниот профил и финансиската состојба на клиентот и ажурирање на податоците на клиентот. Доколку при спроведувањето на мерките и дејствијата за спречување на финансирање на тероризам, субјектите утврдат основи за сомнение за финансирање на тероризам, доставуваат Извештај за сомнителна трансакција до Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам. Во тој извештај се содржани податоци за трансакцијата, клиентот и крајниот корисник како и основот на сомнението. Утврдувањето на сомнението за финансирање на тероризам, субјектите го утврдуваат врз основа на претходно изготвени индикатори од страна на Управата која ги изготвила во текот на своето работење или од меѓународното искуство и ги доставува до субјектите.

Согласно Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам (Службен весник на РМ бр.04/08, 57/2010 и 35/2011), субјектот доколку основите на сомнение за финансирање на тероризам ги сознал пред да се реализира трансакцијата, веднаш ја известува Управата, а трансакцијата ја задржува до 2 часа од известувањето на Управата. Кога субјектот основите за сомнение за финансирање на тероризам го сознал за време на извршувањето на трансакцијата, веднаш ја известува Управата и ја задржува трансакцијата најдолго до 4 часа од известувањето на Управата.¹¹⁵

¹¹⁵ Симоновски И., Системот за спречување на финансирање на тероризмот во Република Македонија, стр.340-341.

5.4. Државни органи за вршење надзор

Во согласност со Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам (Службен весник на РМ бр.04/08, 57/2010 и 35/2011), надзорот над примената на мерките и дејствијата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам на субјектите го вршат:

Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам (самостојно или во координација со другите надлежни органи), Народната банка на Република Македонија, Агенцијата за супервизија на осигурување, Комисијата за хартии од вредност, Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување, Управата за јавни приходи и Агенцијата за пошти.

5.4.1. Народна банка на Република Македонија

Во согласност со Законот за Народната банка на Република Македонија, Народната банка ги врши следниве функции:

- ја утврдува и ја спроведува монетарната политика;
- ја регулира ликвидноста во плаќањата спрема странство;
- ја утврдува и ја спроведува политиката на девизниот курс на денарот;
- управува и ракува со девизните резерви;
- го уредува платниот систем;
- издава дозвола за основање и работење на банка и штедилница и врши супервизија на банките и штедилниците;
- издава дозвола за вршење услуги брз трансфер на пари и врши надзор над работењето на субјектите кои вршат услуги брз трансфер на пари;
- издава дозвола за работа на менувачниците и врши надзор над работењето на менувачниците;
- издава книжни и ковани пари;
- врши работи за сметка на органите на државната власт и органите на државната управа.¹¹⁶

Народната банка на Република Македонија е одговорна за супервизија на банки, штедилници, друштва за издавање електронски пари и други финансиски институции (менувачници и даватели на услуги брз трансфер на пари). Во рамките на својата

¹¹⁶ <http://www.nbrm.mk/>.

супервизорска функција, Народната банка врши и контрола на спроведувањето на мерките и дејствијата за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот кои овие институции се должни да ги преземаат согласно со соодветната законска регулатива. За соодветно спроведување на оваа своја активност, Народната банка изработила и применува интерни процедури и постапки за контрола на системите за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот, кои ги следат меѓународните стандарди и искуства во овој домен. За сите утврдени неправилности и неусогласености со законската регулатива, Народната банка презема соодветни корективни мерки, за што ја известува и Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот.¹¹⁷

Во рамки на своите надлежности Народната банка усвои Одлука за начинот и постапката за воспоставување и примена на програмата на банка за спречување на перење пари и финансирање на тероризам (основниот текст во 2010 година и измени во 2011 година).

Со Одлуката се регулирани начинот и постапката за воспоставување и примена на Програмата на банката за спречување на перење пари и финансирање на тероризам која вклучува:¹¹⁸

- процедури за прифаќање клиенти;
- процедури за анализа на клиентот;
- процедури за анализа на ризик и показатели за анализа на ризик;
- процедури за препознавање невообичаени трансакции и сомневање за перење пари и финансирање на тероризам;
- процедури за чување на податоците и документите и за доставување извештаи до Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам;
- план за постојана обука на вработените од областа на спречување перење пари и финансирање на тероризам;
- именување овластено лице;
- начин на соработка со Управата;
- процедура и план за вршење внатрешна контрола и ревизија на спроведувањето на мерките и дејствијата.

¹¹⁷ http://www.usppft.gov.mk/files/docs/Nacionalna_2011.pdf, превземено на: 11/01/2013.

¹¹⁸ http://www.usppft.gov.mk/files/docs/Nacionalna_2011.pdf, превземено на: 11/01/2013.

Во однос на процедурите за препознавање невообичаени трансакции и сомневање за перење пари и финансирање на тероризам, заради ефикасно идентификување на сомнителните трансакции, банката е должна да ги идентификува сложените, невообичаено големи трансакции или трансакциите коишто се извршени на невообичаен начин, коишто немаат очигледна економска оправданост или видлива правна цел.

Како невообичаени трансакции можат да се сметаат сите трансакции коишто се невообичаено големи, имаат карактер којшто не одговара на видот на активности што ги врши клиентот, а клиентот не дава прифатливо образложение за причината заради која ја врши таа трансакција (пр. Износи коишто не одговараат на редовниот начин на работа на клиентот, голем промет на сметката на клиентот којшто не одговара на големината на неговиот биланс и слично). Банката е должна да ги утврди целта и намерата на невообичаените трансакции, за што овластеното лице изработува писмен извештај, врз основа на информациите добиени од соодветните организациски делови и останатите вработени во банката. Врз основа на профилот на ризик на клиентот и писмениот извештај за невообичаените трансакции, овластеното лице донесува одлука дали станува збор за сомнителна трансакција, односно дали постои сомневање дека клиентот, трансакцијата или крајниот сопственик се поврзани со перење пари и финансирање на тероризмот.

Банката е должна да ги дефинира најмалку следниве елементи во своите внатрешни акти:¹¹⁹

- список на показатели за идентификување сомнителни трансакции;
- документацијата којашто треба да ја поседува во однос на трансакциите за кои била донесена одлука за непријавување, одлучување за задржување, одбивање или спроведување одредена трансакција и
- начинот на известување на органите на управување на банката за трансакциите коишто биле пријавени во Управата и за трансакциите за кои било одлучено дека не се сомнителни.

Од изнесеното можеме да констатираме дека Народната банка на Република Македонија претставува надлежен орган кој врши евалуација на работата на банките, менувачниците, штедилниците кои директно се поврзани со трансакциите и трансферина на сите финансиски средства.

¹¹⁹ Одлука за начинот и постапката за воспоставување и примена на Програмата на банката за спречување перење пари и финансирање тероризам (Сл. Весник на РМ бр. 103.2010).

5.4.2. Агенција за супервизија на осигурување

Агенцијата за супервизија на осигурување (во понатамошниот текст: Агенцијата) е самостојно и независно регулаторно тело со јавни овластувања. Агенцијата е надлежна за спроведување супервизија над работењето на друштвата за осигурување, осигурително брокерските друштва, друштвата за застапување во осигурувањето, осигурителните брокери и застапниците во осигурувањето и Националното биро за осигурување. Како независно регулаторно тело со јавни овластувања, Агенцијата во рамките на своите надлежности и овластувања се грижи за законско и ефикасно функционирање на пазарот на осигурување, со цел заштита на правата на осигурениците и корисниците на осигурување. Во рамки на извршување на супервизорската функција, Агенцијата врши и контрола од аспект на примена на мерките за спречување на перење пари и финансирање на тероризам од страна на учесниците на пазарот на осигурување.

Во рамки на своите надлежности, Агенцијата за супервизија на осигурување има објавено Прирачник за спречување на перење пари и финансирање на тероризам во осигурувањето.¹²⁰

Политиките и стандардите за запознавање на клиентите на друштвата за осигурување се во тесна врска со борбата против перењето пари, и истите треба да овозможат заштита на друштвото за осигурување од ризикот да започнат деловен однос со субјекти чијшто идентитет не може да биде утврден, кои одбиваат да ги обезбедат бараните податоци или обезбедиле неконзистентни и недоволни податоци. Оттука, секое друштво за осигурување треба да воспостави адекватни политики за запознавање на клиентите, со цел заштита на репутацијата и интегритетот преку намалување на веројатноста друштвата за осигурување да бидат користени како посредници во спроведувањето на финансискиот криминал. Неадекватноста или отсуството на политики за запознавање на клиентите може да го изложи друштвото за осигурување на различни видови на ризици (првенствено ризик дека премиите за осигурување нема да се доволни за покривање на идните потенцијални загуби, репутациски ризик, правен ризик, ризик од концентрација, оперативен ризик). Секој од овие ризици може да предизвика значајни финансиски потешкотии кај друштвото за осигурување (состојба на неликвидност или несолвентност на друштвото, повлекување на дополнителни финансиски средства, трошоци во случај на покренување истрага или

¹²⁰ http://www.usppft.gov.mk/files/docs/Nacionalna_2011.pdf, превземено на: 11/01/2013.

судска постапка, кредитни загуби итн.), како и да предизвика дополнителен ангажман на органот на управување на друштвото во разрешување на настанатите проблеми. Во изготвувањето на политиките за запознавање на клиентите друштвата за осигурување треба да ги земат предвид и претходно склучените деловни односи доколку клиентот ги има во рамките на истото друштво. Заради постигнување на ефикасно управување со ризиците на кои е изложено друштвото треба да се овозможи континуирано следење на сите побарувања и обврски на клиентот, без разлика во која деловна единица се настанати и без разлика на нивниот вид и износ.

Ако друштвото за осигурување, осигурителот се посомнева или ако постои реална основа за сомнеж, дека фондовите произлегуваат од криминални активности или активности за финансирање на тероризам, треба веднаш да пријави до надлежниот орган односно Управата за спречување на перење на пари и финансирање на тероризам. Важни предуслови за осигурителот за препознавање на сомнителни трансакции се ако тој има сознанија за клиентот и неговиот бизнис за да препознае дека целата трансакција или одредени плаќања се невообичаени. Како сомнителни трансакции, можат да се сметаат сите трансакции кои се извршени или за кои постоела намера да се извршат преку друштвото за осигурување, за кои друштвото знае, се сомнева или има причина да се сомнева дека:

- трансакцијата вклучува средства стекнати по основ на криминални активности;
- трансакцијата се извршува со намера да се скријат или прикријат средствата или имотот стекнати по основ на криминални активности или за да се избегне која било законска регулатива, вклучувајќи го и Законот за спречување на перење на пари и финансирање на тероризам;
- трансакцијата нема таков карактер којшто би одговарал на видот на активности што ги врши клиентот, ниту пак клиентот дава прифатливо образложение за причината заради која ја врши таа трансакција.¹²¹

Во насока на мерките и дејствијата кои ги превзема Агенцијата за супервизија на осигурувањето нејзина примарна улога во системот за спречување на финансирање на тероризмот е детекцијата и откривање на сомнителните парични средства кои е потребно да бидат осигурани.

¹²¹ <http://www.aso.mk/>

5.4.3. Комисија за хартии од вредност

Општо кажано Комисијата за хартии од вредност е конкретно исклучителен орган кој придонесува за ефикасна борба против финансирање на тероризмот. Комисијата за хартии од вредност независно, самостојно регулаторно тело кое го регулира и контролира пазарот на хартии од вредност во Република Македонија. Комисијата ги врши следниве функции:

- врши контрола над целокупната документација на издавачите на хартии од вредност, презема мерки и носи одлуки за заштита на интересите на лицата кои се сопственици или инвестираат во хартии од вредност и спречува нечесни и незаконски дејствија, поврзани со работењето со хартии од вредност;
- издава дозволи, одобренија и согласности врз основа на Законот за хартии од вредност и другите закони во нејзина надлежност;
- го регулира начинот на тргување со хартии од вредност на берзите;
- го следи и контролира работењето на учесниците на пазарот на хартии од вредност;
- го следи и контролира функционирањето на пазарот на хартии од вредност;
- одредува стандарди на конкуренција меѓу учесниците на пазарот на хартии од вредност, како и овластените друштва за управување со фондови, односно инвестиционите фондови, по пат на контроли или на друг начин;
- дава согласност за именување на директори на брокерски куќи, на одделот во банката кој е надлежен за вршење на услуги со хартии од вредност, како и на друштвата за управување со инвестициони фондови;
- ги одобрува барањата за издавање на хартии од вредност;
- се грижи за законит, чесен и транспарентен пазар на хартии од вредност;
- ги одобрува донесувањето и сите измени на актите на депозитарот и на берзата;
- соработува со други институции во Република Македонија и надвор од неа.¹²²

Во функција на спроведување на Законот контролира дали овластените учесници на пазарот на хартии од вредност, и тоа: брокерските куќи, лицата кои даваат услуги на инвестициски советници и друштвата за управување со инвестициски фондови ги преземаат мерките и активностите за откривање и спречување на перење пари и финансирање на тероризам во смисла на: вршење на анализа на своите клиенти;

¹²² <http://www.sec.gov.mk/>.

следење на одредени трансакции; собирање, чување и доставување на податоци за трансакции и клиенти и изготвување и воведување на програма за спречување на перење пари.¹²³

Комисијата за хартии од вредност има склучено Меморандуми за соработка со Управата за финансиска полиција и со Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам. Овие Меморандуми се во функција на зајакнување на борбата против перењето пари и финансискиот криминал во Република Македонија.¹²⁴ Преку размена на информации и податоци помеѓу комисијата за хартии од вредност и останатите надлежни органи би се зголемила ефикасноста во откривањето на сомнителните трансакции од аспект на финансиски криминал, спречување перење пари и финансирање на тероризмот.

5.4.4. Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување

Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување е основана во месец јули 2002 година со именување на директорот од страна на Владата на Република Македонија. Агенцијата за супервизија на капитално финансираното пензиско осигурување е основана заради вршење супервизија на работењето пензиските фондови со крајна цел да ги заштити интересите на членовите на пензиските фондови (осигурениците). Агенцијата има својство на правно лице и за својата работа одговара пред Владата на Република Македонија. Агенцијата е одговорна за издавање, повлекување и одземање дозволи за основање на друштва, вршење дејност - управување со пензиски фондови и издавање, повлекување и укинување на одобренија за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови. Таа врши супервизија на работењето на пензиските друштва, задолжителните и доброволните пензиски фондови, како и на чуварите на имот и на странските менаџери на средства. Агенцијата исто така го промовира, го организира и го поттикнува развојот на капитално финансираното пензиско осигурување во Република Македонија, во соработка со Министерството за труд и социјална политика и ја развива свеста на јавноста за целите и принципите на пензиските друштва и на задолжителните и доброволните пензиски фондови, за придобивките од членување во задолжителен и/или доброволен пензиски фонд, вклучувајќи ги и целите, принципите и придобивките од учество во професионална пензиска шема, за правата на членовите на задолжителните и доброволните пензиски фондови и за други прашања во врска со капитално финансираното пензиско осигурување. Агенцијата соработува со Министерството за финансии, Народната банка на Република Македонија, Комисијата за хартии од вредност и други институции со цел да обезбеди ефикасна контрола на капитално финансираното пензиско осигурување во Македонија. Покрај годишниот

¹²³ http://www.usppft.gov.mk/files/docs/Nacionalna_2011.pdf, превземено на: 11/01/2013.

¹²⁴ <http://www.sec.gov.mk/>.

извештај за своето работење кој Агенцијата го поднесува до Владата, таа изготвува и објавува годишен извештај за состојбите во капитално финансирано пензиско осигурување со што се обезбедува транспарентност во ова осигурување.

Во јануари 2009 година беше потпишан меморандум за соработка со Управата за спречување на перење пари и финансирање тероризам со кој се официјализираше соработката и се одредија сегментите на заедничка соработка, начинот на комуникација и одговорни лица за размена на податоци. Истиот месец, Агенцијата достави и допис до Управата со кој подетално ја информираше Управата за начинот на уплата на средства во пензиските фондови со цел реално да се оцени ризикот за перење пари во капитално финансираното пензиско осигурување. Во февруари 2009 година Агенцијата и Управата пристапија кон изготвување на индикатори за сомнителни трансакции во доброволното капитално финансирано пензиско осигурување. По предлог листа од Управата, Агенцијата изготви индикатори кои ќе бидат применливи за третиот столб на пензиското осигурување во Република Македонија.¹²⁵

5.4.5. Управа за јавни приходи

Управата за јавни приходи е орган на државната управа во состав на Министерството за финансии со својство на правно лице. Управата за јавни приходи организациски е поделена така што работите и задачите ги извршува преку:¹²⁶

- Генерална дирекција Скопје;
- Дирекција за големи даночни обврзници;
- Регионални дирекции (5) - лоцирани во Скопје, Битола, Штип, Тетово и Кавадарци;
- Даночни одделенија (8) - лоцирани во Охрид, Прилеп, Куманово, Струмица, Гостивар, Кичево, Велес и Гевгелија;
- Даночни шалтери (72) - од кои 41 лоцирани во ист број на општини и 3 Мобилни даночни шалтери кои ги опслужуваат останатите 31 општина каде не постои финансиско оправдување за нивно постојано лоцирање.

Управата за јавни приходи е централна институција која има истакната улога во системот за спречување на финансирање на тероризмот.

Управата за јавни приходи ги извршува управните и други стручни работи кои се однесуваат особено на:¹²⁷

¹²⁵ <http://www.mapas.gov.mk/>, превземено на : 29/03/2012.

¹²⁶ http://www.ujp.gov.mk/mk/organizaciska_struktura, превземено на : 29/03/2012.

- спроведување на законите и други прописи за даноците;
- регистрација на даночните обврзници со доделување на единствен даночен број и водење единствен регистар на даночните обврзници;
- примање на даночни пријави и внесување на даночните побарувања во даночната евиденција;
- утврдување на даноците во согласност со закон;
- инспекциски надзор во согласност со закон;
- наплата на даноците;
- водење даночна евиденција;
- враќање на повеќе или погрешно наплатен данок;
- воведување, организирање, користење и развој на единствен даночен информационален систем;
- следење и анализирање на даночните приходи;
- следење и анализирање на примената на прописите за даноците и функционирањето на даночниот систем;
- соработка со даночни органи на други држави и проучување на даночни системи;
- следење на примената на меѓународните договори од областа на даноците;
- давање меѓународна правна помош во даночни предмети;
- издавање уверенија, потврди и други документи за платени даноци;
- донесување финансиски план, програма и планови за работа;
- донесување оперативни инструкции;
- планирање и спроведување обуки за усовршување и оспособување на службениците;
- давање појаснување на даночни обврзници во примена на прописите за даноците и обезбедување јавност во работата.

Управата за јавни приходи собира и обработува податоци за утврдените и наплатените даноци и предлага измени во даночната политика, прописите за даноците и на други прописи заради унапредување на даночниот систем и зголемување на ефикасноста и ефективноста во наплатата на даноците.¹²⁸

¹²⁷ <http://www.mapas.gov.mk/>, превземено на : 29/03/2012.

¹²⁸ Закон за Управата за јавни приходи, Сл.весник на Република Македонија бр.81/05 чл.4.

Управата за јавни приходи, како орган во состав на Министерството за финансии, врши надзор над примената на мерките и дејствијата за спречување на перење пари и финансирање тероризам. Во рамки на своите надлежности утврдени со Законот за Управа за јавни приходи и согласно со член 46 од Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам, Управата за јавни приходи врши контрола над казината, правните лица кои вршат промет со недвижности, ревизорски и сметководствени услуги, давање на совети од областа на даноците, правни лица кои примаат во залог подвижни предмети и недвижности, правни лица кои даваат консултантски услуги, правни лица чија дејност е купопродажба на возила.¹²⁹

Спроведувајќи ја оперативна даночната политика и наплатата на даноци, социјални придонеси од плата, парични казни, односно глоби и трошоци изречени во парнични, прекршочни, кривични и управни постапки во корист на Р.Македонија и други јавни давачки, Управата претставува значајна алка во системот за борба против спречување на перење пари и финансирање на тероризам.

5.4.6. Агенција за пошти

Агенцијата за пошти е формирана на 15 јули 2008 година, согласно со Законот за поштенски услуги (Сл.Весник на Република Македонија бр.9/2008) како независно регулаторно тело во областа на поштенските услуги. Со запишувањето во Централниот регистар на Република Македонија на 22 јули 2008 година, Агенцијата за пошти стекна статус на правно лице со јавни овластувања.¹³⁰

Агенцијата извршува работи утврдени со прописите донесени врз основа на Законот за поштенските услуги од 2010 година, како и врз основа на Стратегијата за развој на поштенските услуги во Република Македонија, и меѓународните договори од областа на поштенските услуги што ги склучила или на кои им пристапила Република Македонија. Агенцијата обезбедува почитување на обврските кои произлегуваат од Директивите на Европската унија и Актите на Светскиот поштенски сојуз.

При извршување на работите од својот делокруг Агенцијата обезбедува:

- услови за постојано, редовно и непречено обезбедување на универзална услуга;
- овозможување еднаков пристап до универзалната услуга за корисниците во однос на избор, цена и квалитет;
- поттикнување пристап до поштенската мрежа;

¹²⁹ http://www.usppft.gov.mk/files/docs/Nacionalna_2011.pdf, превземено на: 11/01/2013.

¹³⁰ <http://www.ap.mk/>, превземено на: 11/01/2013.

- промовирање и заштита на конкуренција во областа на поштенските услуги и
- отворање на пазарот со цел за создавање единствен пазар на поштенски услуги.¹³¹

Агенцијата за пошти претставува независно регулаторно тело во делот на вршење на поштенските услуги и согласно Законот за поштенски услуги врши јавни овластувања. Покрај вршењето на мониторинг на универзалната поштенска услуга, Агенцијата за пошти врши надзор над примената на мерките за спречување на перење пари и финансирање тероризам од страна на поштата и правните лица кои извршуваат телеграфски пренос и достава на вредносни пратки.

5.4.7. Управа за спречување на перење пари и финансирање на тероризам

Централен орган во системот на спречување на перење пари и финансирање на тероризам е Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам (во понатамошниот текст Управа). Како административен вид на Единица за финансиско разузнавање, Управата прибира, обработува, анализира, чува и доставува податоци за перење пари и финансирање на тероризам добиени од субјектите. Управата е орган во состав на Министерството за финансии со својство на правно лице. Согласно тековната систематизација, Управата е организирана во два сектора, односно 9 (девет) одделенија во кои се вработени 30 државни службеници.

Согласно Законот, Управата ги извршува следните надлежности:

- Бара, прибира, обработува, анализира, чува и доставува податоци добиени од субјектите врз основа на овој закон;
- Обезбедува финансиски, административни и други податоци и информации, неопходни за извршување на своите надлежности;
- Изготвува и поднесува извештаи со мислење до надлежните државни органи, секогаш кога постојат основи на сомневање за сторено кривично дело перење пари и финансирање на тероризам;
- Ги известува надлежните државни органи за постоење на основи на сомневање за сторено друго кривично дело;
- Издава писмен налог на субјектот со кој привремено ја задржува трансакцијата, поднесува барање за поднесување на предлог за определување на привремени мерки до надлежниот јавен обвинител;

¹³¹ Закон за поштенските услуги, Сл. Весник на Република Македонија бр.158/10 чл.8.

- Поднесува налог за следење на деловниот однос до субјектот;
- Поднесува барање за покренување на прекршочна постапка пред надлежниот Суд, соработува со Министерството за внатрешни работи, Управата за финансиска полиција, Јавното обвинителство, Царинската управа, Управата за јавни приходи, Државниот девизен инспекторат, Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија, Народната банка на Република Македонија, Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување, Агенцијата за супервизија на осигурување, Државната комисија за спречување на корупцијата и други државни органи и институции, како и со други организации, институции и меѓународни тела за борба против перењето пари и против финансирањето на тероризмот;
- Склучува договори за соработка и разменува податоци и информации со овластени тела на други држави и меѓународни организации, вклучени во борба против перење пари и финансирање на тероризам;
- Врши надзор над субјектите за примената на мерките и дејствијата определени со овој закон;
- Поведува иницијативи или дава мислења на закони и подзаконски акти што се однесуваат на спречување и откривање на перење пари и финансирање на тероризам, помага и учествува во професионалното усовршување на овластените лица и вработените во Одделот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам во субјектите;
- Утврдува листи на индикатори за анализа на ризик и за препознавање на сомнителни трансакции во соработка со субјектите и органите кои вршат надзор врз нивното работење;
- Планира и спроведува обуки за усовршување и оспособување на вработените во Управата;
- Дава појаснување во примената на прописите за спречување на перење пари и финансирање на тероризам;
- Врши други работи определени со закон.¹³²

Исполнувајќи ги своите надлежности, Управата функционира како посредник меѓу субјектите кои преземаат мерки и дејствија, органите на надзор и институциите надлежни за гонење на сторителите на кривични дела. За своето работење Управата

¹³² <http://www.ap.mk/>, превземено на: 11/01/2013.

одговара пред Владата на Република Македонија и Министерот за финансии, односно за исполнување на законските должности и постигнатите резултати, Управата еднаш годишно доставува извештај за работите од својата надлежност со предлог план за работа за следната година. Овој извештај се објавува на интернет страната на Управата.¹³³

Управата согласно своите законски надлежности, по добивањето на извештајот за сомнителна трансакција, отвора предмет и врши прибирање на дополнителни податоци од своите субјекти на домашен план, а кога има потреба и од меѓународните институции и единиците за финансиско разузнавање на други држави со кои има потпишано меморандуми за соработка. Врши анализа и доколку утврди основано сомнение за финансирање на тероризам, изготвува Извештај за сомнителна трансакција и истиот го доставува до органите на прогон, односно институциите од третиот столб - Јавното обвинителство, Министерството за внатрешни работи и Управата за финансиска полиција. Од овој аспект гледаме дека Управата има задача да детектира финансирање на тероризам и сите разузнавачки податоци да ги достави до органите на прогон за нивно понатамошно постапување. Праксата во регионот и пошироко покажува дека анализите на единиците за финансиско разузнавање, истрагите и судските процеси за финансирање на тероризам траат долго, а бројот на пресудите е многу мал. Овој период е сосема доволен за структурите незаконски стекнатиот приход да го сокријат и да го направат недостапен за судските органи. За да се оневозможи сокривањето, воведени се стандарди и мерки кои значат привремено обезбедување на парите или имотот за целите на конфискација. Во таа насока, во случаи на постоење на финансирање на тероризам, Управата има овластување привремено да ја запре трансакцијата и тоа најдолго за период од 72 часа. Во оваа прецизна и кратка процедура, Управата издава налог на банката со кој привремено ја блокира трансакцијата, а од друга страна подготвува барање за поднесување предлог за определување на привремени мерки што се состојат во запирање на трансакцијата и привремена заплена на парите или имотот. Во барањето се содржани податоците за кривичното дело за кое се бара привремената мерка, фактите и околностите што ја оправдуваат потребата дека со привремената мерка ќе се постигнат целите за спречување или откривање на тешки кривични дела, податоци за инволвираните лица кои ги вршат трансакциите, субјектите каде се изведуваат овие активности како и

¹³³ Ibid.

парите кои се предмет на истрага. Јавниот обвинител го разгледува барањето и доколку е основано најдоцна во рок од 24 часа од добивањето на барањето од Управата, поднесува предлог за определување на привремени мерки до истражниот судија на надлежниот основен суд. Истражниот судија е должен во рок од 24 часа од приемот на предлогот да донесе решение за примена на привремена мерка на запирање на трансакцијата и привремена заплена на парите и имотот.¹³⁴

5.5. Државни органи за гонење на сторители на кривични дела поврзани со финансирање на тероризам

5.5.1. Министерство за внатрешни работи

Министерството за внатрешни работи е одговорно за преземање на сите потребни мерки за откривање на сторителот на кривично дело или соизвршителот со цел да ги спречи истите да се скријат или да избегаат, да открие и да обезбеди траги и предмети што можат да служат како доказ за кривичното дело, како и сите информации што би можеле да бидат корисни за успешното спроведување на кривичната постапка. Надлежни за спроведување на дејствијата за откривање на перење пари и финансирање на тероризам се полициските службеници кои постапуваат на локално ниво и на национално ниво. Носечка единица во рамките на Министерството за внатрешни работи е Единицата за перење пари и организиран економски криминал, кој според новиот акт за систематизација на работните места во Министерството за внатрешни работи е во состав на Одделот за финансиски криминал во Центарот за сузбивање на организиран и сериозен криминал во Централните полициски служби во Биро за јавна безбедност.

Во рамките на Одделот за финансиски криминал функционираат три единици и тоа: Единица за перење пари и организиран економски криминал, Единица за корупција и Единица за компјутерски криминал со вкупно четири раководители и 23 извршители. Надлежностите на Министерството за внатрешни работи се утврдени со Законот за внатрешни работи и Законот за кривичната постапка.¹³⁵

¹³⁴ Симоновски И., „Системот за спречување на финансирање на тероризмот во Република Македонија“, стр.340-341.

¹³⁵ Министерство за финансии, Управа за спречување на перење пари и финансирање на тероризам, Национална стратегија за борба против перење пари и финансирање на тероризам, октомври 2011 година.

Центарот за сузбивање на организиран и сериозен криминал функционира во рамките на Министерството за внатрешни работи на Република Македонија како засебна организациона единица во рамките на Централните полициски служби, задолжен за гонење на организирани облици на криминал. Центарот постапува во спречување и откривање на кривични дела кои се гонат по службена должност, извршени од страна на организирана група, најмалку три члена, која дејствува одреден временски период, за да оствари непосредна или посредна финансиска корист или друг вид материјална корист, како и за други кривични дела за кои со закон е пропишана казна затвор во траење од најмалку четири години.

Токму проблематиката на „перење пари“ и одржливоста на лојалната конкуренција, претставува еден од приоритетите во работењето на една од организационите единици во рамките на Центарот (Оддел за финансиски криминал - Единица за перење пари и економски организиран криминал). „Modus operandi“ при практични случаи на перење пари.

Еден од начините на перење на криминалните приноси, во досегашната македонска практика е преку сторување на предикативното кривично дело „даночно затајување“, на начин што, се формираат повеќе друштва и друштва - ќерки во земјата и странство, вообичаено основани и управувани од само неколку лица, при што се генерираат огромни износи на незаконски (неоданочени) парични средства. Овие парични средства се всушност резултат на фиктивно искажан промет и фиктивно прикажана добивка/загуба во финансиските извештаи на друштвата, со што се овозможуваат реални услови да се изврши пласман на вака стекнатите парични средства. Овие незаконски средства претставуваат оперативен капитал на друштвата, а следствено и зголемување на профитот, но со цел да не се прикаже како зголемување на приходот, односно добивката, се врши пласирање на овие парични средства и нивно трансферирање преку употреба на најразлични трансфери по фиктивни основи (позајмици, плаќања по фиктивни фактури за наводно извршени консултантски услуги, маркетинг услуги, истражување на пазарот, капитални трансфери во зголемување на основачки влог и др). Вака трансферираните средства ја намалуваат добивката на друштвата, со што се избегнува плаќање значителен износ на данокот од добивка, а истите билансно се претставуваат како краткорочни финансиски вложувања. Одбегнувањето на обврските и кон останатите доверители освен државата се врши преку пренесување на капиталот и средствата од друштвото кое врши кривично дело даночно затајување, на останатите сестрински друштва, со што првото друштво

останува сосема без капитал и средства, а со големи износи на обврски кон доверителите. Во ваква ситуација, се одбегнуваат и законските обврски кои налагаат задолжително отворање стечајна постапка веднаш по истекот на законски предвидениот рок од денот на блокирање на жиро сметката на друштвото. Исто така, многу често се вршат и незаконски плаќања преку цесии и компензации од жиро сметката на сестринските друштва, исклучиво кон одредени „фаворизирани доверители“, а по волја на управителите кои воедно се и извршители на кривичните дела. Практично, фазата на прикривање на потеклото на паричните средства започнува со големиот број трансфери по основ на позајмици, па така се искористуваат одредени законски пропусти во фискалната сфера, кои гарантираат повластен третман на позајмиците.

Како и во теоријата, последната фаза од процесот на перење пари, односно фазата на интеграцијата вообичаено се спроведува преку подигнување кредити врз база на депозит, хипотека, залог на хартии од вредност, залог на движни и недвижни предмети, кои се прибавени со „валкани парични средства“ (парични средства кои потекнуваат од предикативното кривично дело). Вака вообичаено „успешно“ се затвора процесот на перење на криминалните приноси стекнати со сторување на кривичното дело даночно затајување, а во кој се вклучени организирани криминални групи во македонското стопанство.¹³⁶

¹³⁶ Николовски Н., Перењето пари и економскиот раст со осврт на Република Македонија, стр.4/14 - 6/14.

5.5.2. Управа за финансиска полиција

Управата за финансиска полиција е орган во состав на Министерството за финансии на Република Македонија со својство на правно лице, формирана на 26 јуни 2003 година согласно Законот за финансиска полиција.

Управата ги има следните надлежности:¹³⁷

- спроведува финансиска контрола, ја следи примената на даночните, царинските и други прописи од областа на финансиите, прибира и анализира податоци за готовински трансакции, презема предистражни и други мерки кога постојат основи на сомнение за сторени кривични дела од областа на организиран финансиски криминал; спроведува предистражна постапка за кривични дела од областа на организиран финансиски криминал кои се гонат по службена должност и ја следи трагата на парите од казниви дела утврдени со закон што вклучуваат значителни и износи од големи размери;
- открива и документира кривични дела, пред се од областа на организираниот финансиски криминал и кривични дела коишто се гонат по службена должност, како што се даночно затајување, перење пари и други приноси од казниво дело, даночни, банкарски, осигурителни, берзански, царински и други измами со износи од значителни и големи размери, тешки форми на корупција, како што се злоупотреба на службената положба и овластување од значителни износи или на штета на средствата на Буџетот на Република Македонија, примање поткуп и давање поткуп, како и предизвикување на лажни стечаи, фалсификување и уништување на деловни книги, фалсификување исправи, финансирање на тероризмот, неплаќање на царина, акцизи или други јавни давачки пропишани со закон, што вклучуваат поголеми, значителни и износи од големи размери;
- спроведува постапка за испитување на имот и имотна состојба врз основа на јавни податоци и регистри што се водат согласно со закон;
- спроведува предистражни мерки да се откријат и обезбедат трагите на кривичното дело и предметите што можат да послужат како доказ, да се пронајде сторителот на кривичното дело, сторителот или соучесникот да не се сокрие или да не побегне, како и да ги соберат сите известувања што би можеле да бидат од корист за успешно водење на кривичната постапка;

¹³⁷ <http://www.finance.gov.mk/>

- поднесува кривична пријава до надлежниот јавен обвинител за кривични дела од нејзина надлежност, кои се гонат по службена должност, за кои е известена или за кои ќе дознае на друг начин;
- поведува и води прекршочна постапка, како и поднесува иницијативи за поведување на прекршочна постапка до надлежните органи, доколку при извршување на своите надлежности утврди постоење на прекршочна одговорност пропишана со закон;
- поднесува иницијатива за поведување постапка за утврдување и наплата на јавните давачки пред надлежниот орган;
- врши експертска компјутерска анализа на одземени предмети, компјутерски информации или податоци од други електронски и механички направи кои содржат информации и кои можат да послужат како доказ во водењето на предистражната и прекршочната постапка од нејзина надлежност;
- организира и спроведува обуки, проверка на знаење на финансиските полицајци и врши управување со човечките ресурси;
- по барање на други државни органи и институции изготвува и дава стручни наоди и мислења од нејзина надлежност;
- соработува со сродни органи од други земји во согласност со билатерални договори и ратификувани меѓународни договори и врши други надлежности согласно закон.

Управата за финансиска полиција како оперативен орган во состав на Министерството за финансии со својство на правно лице е надлежна за спроведување финансиска контрола, преземање предистражни и други мерки кога постојат основи на сомнение за сторени кривични дела од областа на финансиите и вршење контрола на примената на даночните, царинските и други прописи; спроведување на проактивна финансиска истрага, следење на трагата на парите од казниви дела, спроведување постапка за утврдување потекло на имот и парични средства, гонење на финансискиот криминал, вклучувајќи и перење пари и финансирање на тероризам, на територијата на Република Македонија. Финансиската полиција во текот на предистражната постапка ја следи "трагата на парите" и стекнатата незаконска материјална добивка, односно во зависност од податоците и сознанијата со кои располага, за сторените кривични дела за кои постојат основи на сомнение, спроведува и проактивно финансиско истражување на текот на паричните средства од "сомнително потекло". Надлежен орган за

спроведување на истраги за перење пари и финансирање на тероризам е Одделението за докажување на даночни затајувања, измами и перење пари кој како дел од Секторот за интегрирани финансиски истраги и меѓународна соработка, работи на прибирање, обработка и документирање на податоци и сознанија за сторените кривични дела. Надлежностите на Управата за финансиска полиција се утврдени со Законот за финансиска полиција и Законот за кривичната постапка.¹³⁸

5.5.3. Царинска Управа на Република Македонија

Царинската управа е орган на државната управа во состав на Министерството за финансии со својство на правно лице. До 1991 година царинската служба дејствуваше во рамките на поранешна СФРЈ, а со осамостувањето на Република Македонија се формираше и Царинската управа на Република Македонија. На 14 април 1992 година Собранието на Република Македонија го усвои Царинскиот закон со кој е основана Царинската управа на Република Македонија која од тој момент го стекна суверенитетот и контролата на целото царинско подрачје на Република Македонија и токму овој ден се прославува како Ден на царината.

Царинската управа своите надлежности ги спроведува на целата територија на РМ, а нејзиното седиште е во Скопје. Царинската управа работите од својот делокруг ги извршува преку Централната управа и Царинарниците. Централната управа координира и раководи со царинските надлежности на целата територија на Република Македонија, а Царинарниците координираат и раководат со соодветен реон и истите се основаат кога тоа го бара обемот и структурата на стоковиот и патничкиот промет со странство. Царинарниците преку своите организациони единици, царинските оддели спроведуваат царински постапки во патнички и стоков промет како и мерки на царински надзор, царинење на стока, спречување на нелегален увоз, царинско управни и царинско прекршочни постапки, продажба на царинска стока и принудна наплата на царински давачки.¹³⁹

Царинската управа обезбедува правилна и еднообразна примена на прописите од својот делокруг на работењето. Работите од својата надлежност ги врши согласно Законот за царинска управа, Царинскиот закон, Законот за царинска тарифа, Законот за царински мерки за заштита на правата од интелектуална сопственост и

¹³⁸ Национална стратегија за борба против перење пари и финансирање на тероризам, октомври 2011.

¹³⁹ <http://www.customs.gov.mk/>, превземено на: 29/03/2013.

други закони со кои се уредува увозот, извозот и транзитот на стока, како и за извршување на други дејности коишто со други закони и се утврдени во надлежност.¹⁴⁰

Основни надлежности на Царинската управа се царински надзор, царинска контрола, царинење на стока, спроведување царинска контрола, истражни и разузнавачки мерки со цел спречување, откривање и истражување на царински прекршоци и кривични дела, поведување постапка по царински и други прекршоци, како и кривични дела утврдени со закон, наплата на мандатни казни, вршење пресметка и наплата или враќање на извозни и увозни давачки и вршење на други надлежности пропишани со закон.¹⁴¹

Во рамките на своите надлежности Царинската Управа врши контрола на внесувањето и изнесувањето на ефективни странски и домашни пари, чекови и монетарно злато, спроведува царинска контрола, истражни и разузнавачки мерки со цел спречување, откривање и истражување на царински прекршоци и кривични дела, поведување на постапка по царински и други прекршоци, како и кривични дела утврдени со закон како и наплата на мандатни казни. Според Законот за кривична постапка, овластувањата што ги има Министерството за внатрешни работи во предистражна постапка и во истрага, ги имаат и со закон овластените лица во Царинската Управа кога работат на откривање на кривични дела и сторители и прибирање на докази заради кривично гонење на сторителите на кривичното дело перење пари. Службата за борба против економски криминал, која е во рамките на Одделението за истраги во Секторот за контрола и истраги, врши истраги по предмети за перење пари и финансирање на тероризам.¹⁴²

Согласно Законот, Царинската Управа има обврска секое внесување и изнесување на готови пари или хартии од вредност над дозволеният износ преку царинската линија на РМ да го евидентира, а доколку тој износ надминува 10.000 евра во денарска противвредност за тоа да достави извештај до Управата. Исто така, Царинската Управа има обврска да достави извештај кога постои сомневање за перење пари или финансирање на тероризам до Управата.¹⁴³

¹⁴⁰ <http://www.customs.gov.mk/>, превземено на : 29/03/2013.

¹⁴¹ [http://www.customs.gov.mk.](http://www.customs.gov.mk/), превземено на: 11/01/2013.

¹⁴² [http://www.customs.gov.mk.](http://www.customs.gov.mk/), превземено на: 11/01/2013.

¹⁴³ [http://www.usppft.gov.mk.](http://www.usppft.gov.mk/), превземено на: 11/01/2013.

5.5.4. Основно јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција

Јавното обвинителство е организирано како Јавно обвинителство на Република Македонија, вишо јавно обвинителство, Основно јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција и основно јавно обвинителство.

Функцијата на јавното обвинителство во основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција ја врши основен јавен обвинител за гонење на организиран криминал и корупција и јавни обвинители во тоа обвинителство. Јавниот обвинител функцијата ја врши законито, непристрасно и објективно, ги почитува и заштитува слободите и правата на човекот и граѓанинот и правата на другите правни субјекти и во рамките на своите надлежности, во име на општеството се грижи за ефикасност на кривичноправниот систем.¹⁴⁴

Јавното обвинителство е единствен и самостоен државен орган кој ги гони сторителите на кривични дела и на други со закон утврдени казниви дела и врши други работи утврдени со закон.

За гонење на сторителите на кривични дела од областа на организиран криминал и корупција е надлежно Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција за целата територија на Република Македонија со седиште во Скопје. Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција за целата територија постапува пред основен суд со специјализирано судско одделение надлежно за судење на дела од областа на организираниот криминал.¹⁴⁵

Основниот јавен обвинител за гонење на организиран криминал и корупција за својата работа одговара пред јавниот обвинител на Република Македонија и Советот на јавни обвинители на Република Македонија, а јавните обвинители во основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција за својата работа одговараат пред основниот јавен обвинител за гонење на организираниот криминал.

Надлежностите на Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција се утврдени со Законот за јавното обвинителство и Законот за кривичната постапка.¹⁴⁶

Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција е надлежно да постапува:

¹⁴⁴ Закон за јавното обвинителство, Сл.Весник на Република бр.150/07.

¹⁴⁵ <http://www.sjorm.gov.mk/kontakt.aspx>, превземено на: 11/01/2013.

¹⁴⁶ <http://www.usppft.gov.mk>, превземено на: 11/01/2013.

- за кривични дела извршени од структурирана група од три или повеќе лица, која постои одреден временски период и дејствува со цел да изврши едно или повеќе кривични дела за кои е предвидена казна затвор од најмалку четири години, со намера директно или индиректно да стекне финансиска или друга корист;
- за кривични дела извршени од структурирана група или злосторничка организација на подрачјето на Република Македонија или други држави или кога кривичното дело е подготвено или планирано во Република Македонија или во друга држава;
- за кривични дела злоупотреба на службена положба и овластување од членот 353 став 5, примање на поткуп од значителна вредност од членот 357 и противзаконито посредување од членот 359 сите од Кривичниот законик, извршени од избран или именуван функционер, службено лице или одговорно лице во правно лице и
- за кривични дела неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори од членот 215 став 2, перење пари и други приноси од казниво дело од поголема вредност од членот 273, терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста од членот 313, давање поткуп од значителна вредност од членот 358, незаконито влијание врз сведоци од членот 368-а став3, злосторничко здружување од членот 394, терористичка организација од членот 394-а, тероризам од членот 394-б, кривични дела трговија со луѓе од членот 418-а, кривични дела криумчарење со мигранти од членот 418-б, трговија со малолетно лице од членот 418-г и за другите кривични дела против човечноста и меѓународното право од Кривичниот законик, независно од бројот на сторители.¹⁴⁷

¹⁴⁷ Закон за јавното обвинителство, Сл.Весник на Република бр.150/07.

5.5.5. Министерство за правда

Министерството за правда во својот широк спектар надлежности има централна улога во насока на превземање на соодветни санкции односно превентивно дејствување за спречување на Финансирање на тероризам. Преку Обвинителството и Судството, Министерството за правда репресивно влијае врз сторителите на вакви кривични дела а Управата за извршување на санкции ги спроведува судските одлуки кои се превземаат према сторителите. Освен наведеното Министерството з аправад има и други надлежности кои се однесуваат на:¹⁴⁸

- судството, јавното обвинителство, јавното правобранителство;
- кривичната одговорност и одговорноста за прекршоци;
- нотарските работи, адвокатурата и други видови правна помош;
- наследувањето, сопственоста, стварните права и облигационите односи;
- меѓународната правна помош;
- извршувањето на санкциите за кривични дела и прекршоци;
- организацијата и управувањето со казнено-поправните и воспитно-поправните установи;
- амнестијата и помилувањето;
- судските вештачења, експертизи и супер-вештачења;
- изборниот систем, водењето евиденција на избирачкото право;
- кривичната, прекршочната, парничната, вонпроцесната, извршната постапка;
- ршењето на работите што не спаѓаат во надлежност на друг орган на државната управа и
- врши други работи утврдени со закон.

Во состав на Министерството за правда се Управата за извршување на санкциите и Бирото за судски вештачења. Бирото за судски вештачења и Управата за извршување на санкциите имаат својство на правно лице¹⁴⁹

Министерството за правда има посебна улога во системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам. Улогата и значењето на ова министерство произлегува од неговата надлежност да предлага и подготвува закони и други прописи од областа на казненото материјално и процесно право, да се грижи за обезбедување на општите услови за вршење на функцијата на јавното обвинителство, судството, јавниот правобранител и нотаријатот, да прибира статистички податоци за кривичните

¹⁴⁸ <http://www.pravda.gov.mk/organizacija.asp?lang=mak>, превземено на: 29/03/2013.

¹⁴⁹ <http://vlada.mk/ministerstva>.

постапки, да врши административна супервизија и друго. Во рамки на министерството функционира Секторот за меѓународна правна помош, кој има клучна улога во областа на меѓународната правна помош во која делува како централен орган. Според Законот за кривичната постапка, министерството е одговорно за доставување на барањата на домашните судови за судска помош во кривични случаи до странските судови, како и за примање на странски писма со барања како и за проследувања до домашните судови.¹⁵⁰

5.5.6. Агенција за управување со одземен имот

Агенцијата за управување со одземен имот е самостоен орган на државната управа раководен од директор, која е основана и функционира врз основа на Законот за управување со конфискуван имот, имотна корист и одземени предмети во кривична и прекршочна постапка.¹⁵¹

Надлежности на Агенцијата согласно Законот за управување со конфискуван имот, имотна корист и одземени предмети се:

- Агенцијата управува, менаџира со конфискуваниот имот, имотна корист и одземените предмети во кривична и прекршочна постапка;
- Агенцијата постапува со одземениот имот согласно со начелото на добар домаќин и добар стопанственик и ги презема сите мерки за чување и одржување на привремено одземениот движен и недвижен имот;
- Агенцијата го чува и складира одземениот имот, врши процена на неговата пазарна вредност, води евиденција на целокупниот одземен имот;
- Агенцијата спроведува постапка за продажба на одземениот движен и недвижен имот по пат на електронско јавно наддавање и средствата добиени од продажбата ги уплаќа во Буџетот на Република Македонија;
- Агенцијата со претходна согласност на судот може да донесе одлука и да спроведе постапка за продажба на привремено одземениот подвижен имот доколку процени дека со чувањето на стварта се намалува неговата вредност или трошоците за негово чување се несразмерно големи и средствата добиени од продажбата се уплатуваат на посебна приходна сметка на Агенцијата;

¹⁵⁰ <http://www.usppft.gov.mk>, превземено на: 11/01/2013.

¹⁵¹ Ibid.

- Агенцијата отстапува без надоместок одземени предмети со правосилна одлука на други државни органи, по претходна согласност на Владата на Република Македонија;
- Агенцијата може одредени предмети како храна, облека и безалкохолни пијалоци да ги отстапи без надоместок на државни органи, здруженија на граѓани и фондации, за што ја известува Владата на Република Македонија;
- Агенцијата постапува и со ствари надвор од промет и тоа со: одземени наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурзори, одземено оружје, муниција и експлозивен материјал;
- Агенцијата одземениот имот кој не може да се продаде поради здравствени, ветеринарни, фитосанитарни, безбедносни и други причини, како и тутунски, алкохолни и други производи за кои не постои декларација или доколку се фалсификати се уништуваат;
- Дава мислења на други државни органи во врска со примената на законот и конфискацијата на имот, имотна корист и одземени предмети.¹⁵²

5.6. Меѓуинституционалната соработка како реална потреба за спречување на финансирање на финансирање на тероризам

Согласно член 34-а од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам, за целите на унапредување на меѓуинституционалната соработка, Владата на Република Македонија донесе одлука за формирање на Совет за борба против перење пари и финансирање тероризам, и Решение за именување на претседател и членови на Советот за борба против перење пари и финансирање тероризам. Советот е составен од претставници на: Министерство за внатрешни работи, Министерство за финансии, Министерство за правда, Основно јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција, Управа за финансиска полиција, Царинска Управа, Народна банка на Република Македонија, Управа за јавни приходи, Комисија за хартии од вредност, Агенција за супервизија на осигурување, Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување, Агенција за пошти, Адвокатска Комора и Нотарска Комора. Советот има обврска

¹⁵² <http://www.odzemenimot.gov.mk/>

да ја координира реализацијата на активностите планирани со Националната стратегија, да ја унапредува функционалноста на системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам и да предлага активности за зголемување на неговата ефикасност, да ја следи реализацијата на заклучоците усвоени од Владата на Република Македонија кои се однесуваат на унапредување на политиката за борба против перење пари и финансирање на тероризам, а вклучено е и во подготовка на материјали и извештаи побарани и доставени до Moneyval Комитетот или други оценски мисии. Советот во овој состав почна да функционира од 2012 година.

Вообичаено Советот се состанува квартално и за своето работење подготвува квартални извештаи, а еднаш годишно доставува извештај и до Владата на Република Македонија.¹⁵³

Меѓуинституционалната соработка е неизбежен фактор во сузбивањето на перење пари и други приноси од казнено дело и финансирање тероризам. Заради поефикасно добивање податоци од финансиските институции, а во рамките на меѓуинституционалната соработка во август 2006 година е потпишан меморандум за соработка меѓу Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам и Народната банка на РМ за придонесување во интензивирањето на соработката и размената на информации и податоци со органот кој е надлежен да врши контрола над банките, штедилниците, менувачниците и давателите на услуги за брз трансфер на пари, за правилна и доследна примена на мерките и дејствијата за откривање и спречување на перење пари.¹⁵⁴

Меѓуинституционалната соработка во откривањето и спречувањето на перење пари и другите приноси од казниво дело произлегува, пред се, од позитивните законски прописи на Република Македонија според кои законски предвидените институции и државни органи се должни да доставуваат податоци и информации до Управата и секое нивно неисполнување на обврската има елементи на криминално однесување и е законски санкционирано. Другите институции и државни органи имаат законска обврска да ги спроведуваат законите, односно да водат постапки за откривање, расветлување и докажување на криминални однесувања како конкретни кривични дела кои се гонат по службена должност. Откривачката функција и гонењето на сторителите на криминални однесувања со елементи на перење пари и други

¹⁵³ <http://www.usppft.gov.mk/?q=node/8>, превземено на :29/03/2013.

¹⁵⁴ <http://www.usppft.gov.mk/?q=node/8>, превземено на:29/03/2013.

приноси од казнени дела е во надлежност на органите на прогон - Јавното обвинителство, Полицијата и Финансиската полиција. Правниот основ за соработка во борбата за спречување на перење пари и приносите од казнените дела се во законските прописи на државата, а институциите меѓу себе склучуваат договори, односно меморандуми за соработка кои претставуваат задолжителни правни акти меѓу потписниците и имаат обврзувачки карактер.

Како најчести форми на меѓуинституционална соработка се истакнуваат:¹⁵⁵

- Размена на информации;
- Изработка на заеднички анализи;
- Заедничко планирање на оперативно - тактички мерки;
- Истражни дејствија и посебни истражни мерки;
- Водење заеднички предистражни постапки;
- Заедничка едукација и размена на искуства.

Координацијата на институциите и државните органи е потребна поради усогласување на одредени активности, бидејќи при постоење на повеќе институции и државни органи со исти или слични надлежности, стратегии, работи и работни задачи, често доаѓа до судир на надлежност која се согледува во истовремено дејствување или паралелизам, дуплирање при преземање одредени законски овластувања во решавање на ист криминален случај. Исто така, постои и друга опасност, а тоа е префрлување на надлежност за постапување на еден или друг орган од најразлични причини, а како најопасна причина за непостапување или префрлување на надлежноста е корупцијата. Целта на координацијата е постоење на меѓусебна комуникација, соработка и планирање на заеднички акции при вршење на контроли за економско-финансиските криминални случаи кои речиси секогаш се испреплетени со бројни криминални активности вршени на повеќе места и во различни временски периоди.

Предност на меѓуинституционалната соработка, ако така може да се сфати, е корективна улога во работата на друга институција или надополнување на одредени активности, но секако, професионализмот во институциите и во нивното постапување треба да ја има главната улога. Субјективизмот е опасност за неоткривање на одредени елементи во расветлување и посебно во докажување на криминални однесувања, и го доведува во прашање успешното завршување на предистражната постапка, но и успешното водење на понатамошната кривична постапка.

¹⁵⁵ <http://www.usppft.gov.mk/?q=node/8>, превземено на :29/03/2013

Во Република Македонија последниве години се дооформени институциите за борба против организираниот криминал, корупцијата и перењето пари, но се направени и други активности во однос на прилагодување на законските прописи кон европските и меѓународните конвенции, а изготвени се и национални стратегии и акциони планови за постапување.

Согласно преземените обврски од Лондонската конференција за борба против организираниот криминал во Југоисточна Европа, Република Македонија во 2003 година подготви документ во кој се содржани конкретни мерки и активности на Министерството за внатрешни работи, Министерството за правда и Министерството за финансии за меѓуинституционална соработка и координација преку преземање конкретни мерки и активности. Во овој документ нагласени се следните приоритети во соработката и координацијата:¹⁵⁶

- Воспоставување регионална мрежа на обвинители;
- Усовршување на регионалната соработка во согласност со меѓународните стандарди на подрачјето на правдата;
- Зајакнување на институционалните капацитети за спречување перење пари и финансиски криминал во рамките на Министерството за финансии;
- Основање Оддел за борба против организираниот криминал и корупцијата во рамките на јавното обвинителство на Република Македонија;
- Специјализација на судиите за борба против организираниот криминал;
- Сеопфатен оддел во борба против организираниот криминал во рамките на јавното обвинителство, тим на професионални истражители;
- Формирање централна единица за криминалистичко разузнавање.

Меѓуинституционалната соработка на Управата за спречување на перење пари и финансирање тероризам со органите и институциите се реализира преку соработка со Царинската управа, Народната банка и субјектите кои имаат законска обврска да доставуваат финансиски податоци и извештаи. Соработката и координацијата при финансиски истраги поради постоење основи на сомненија за сторени кривични дела со елементи на перење пари други приноси од казниво дело и финансирање тероризам е главно по барање или иницијатива од органите на прогон - Министерството за внатрешни работи, Финансиската полиција и Јавното обвинителство, но и при

¹⁵⁶ http://www.sobranie.mk/WBStorage/Files/Vtor_izvestaj_na_Evropskata_Komisija%2026.03.03.PDF, превземено на: 29/03/2013.

постоење на сомненија Управата доставува свои извештаи и иницира замрзнување на банкарски сметки и финансиски трансакции.

Најлесен начин за стекнување богатства е со криминални однесувања на сторителите кои се во можност, ситуација, се на одредена општествена или јавна функција, или ги користат своите позиции на моќ и поврзаност со криминалните структури заради зголемување на личното и семејното богатство. Секако дека голема заслуга и придонес за да одредени поединци или криминални групи се стекнат со прекумерни богатства на одреден начин им го овозможува државата на безброј начини. Одредени поединци заради стекнување на прекумерни богатства не бираат средства, начини и методи да се етаблираат во системот на власта преку заземање високи општествени функции во извршната или судската власт каде имаат голема моќ во одлучувањето, големи можности за нивна корумпираност, или вршење одредени работи и работни задачи во јавната администрација каде повторно имаат можности за криминални однесувања или нивни влијанија и овозможување за криминални однесувања на физички и правни лица за да во системот на економско финансиските односи се стекнат со нелегални богатства.¹⁵⁷

5.7. Негативни импликации од процесот на финансирање на тероризмот врз финансискиот сектор во Република Македонија

Финансирањето на тероризмот претставува специфичен и комплексен облик на економско-финансиски криминал кој создава сериозен проблем во глобални рамки а исто така ја загрозува ирегионалната и глобалната економија. Тоа се должи пред се на фактот дека со перење пари се стекнуваат и други приноси од казниви дела а потоа истите се пуштаат во легалната економија, при што последиците кои се јавуваат од овој феномен се немање контрола на паричните средства во нивната понатамошна имплементација и нивна намена.

Постојат сериозни економски и социјални последици при извршувањето на кривичното дело перење пари и финансирање на тероризам. Тие вклучуваат:¹⁵⁸

¹⁵⁷ Милошевска Т., Перење пари, Опасен предизвик на националната безбедност на Република Македонија, стр.498-502.

¹⁵⁸ Прирачник за спроведување на мерки и дејствија за спречување на перење на пари и финансирање на тероризам од страна на субјектите, Управа за спречување пререње пари и финансирање на тероризам, Скопје, 2010, стр.18.

- Поткопување на финансиските системи: со перење пари се проширува црната економија, го поткопува финансискиот систем и го покренува прашањето на кредибилитет, транспарентност и нивната намена;
- Проширување на криминал: перењето пари ги охрабрува криминалците поради тоа што овозможува ефикасно користење и распоредување на своите нелегални средства во извршување на терористички дејствија;
- Намалување на приходите и контрола на перење пари: владата ги намалува даночните приходи со што се оневозможува подобар живот на граѓаните (здравство, социјална политика, инфраструктура и сл.), а воедно слабее контролата врз економијата, се намалуваат странските инвестиции, а самото подрачје се прогласува за небезбедно за инвестиции;

5.8. Негативни импликации од процесот финансирање на тероризмот врз безбедносниот сектор во Република Македонија

Безбедносниот систем на Република Македонија треба да биде насочен кон откривање, спречување и елиминирање на заканите и опасностите по системот за безбедност на земјата. Како закани по безбедносниот систем на земјата може да се сметаат: активностите и дејствата со кои се има за цел да се наруши суверенитетот, унитарноста, независноста и самостојноста на Републиката; активностите со кои се има за цел да се предизвика конфликт или да се нападне земјата и да се води војна од страна на странски или други вооружени сили или организации и групи; предавства и соработка со непријателски сили; вооружени или други активности со кои се има за цел да се оневозможи функционирањето на државата; шпионажа од странски сили и организации или нивни агенти со цел откривање на документи и податоци од значење за безбедноста и одбраната на земјата; насилство, саботажи, терористички активности, киднапирања, атентати; вршење кривични дела насочени против интересите на државата.

Органите на државната управа би требало меѓусебно да соработуваат во извршувањето на работите од безбедноста на Републиката со цел да се обезбедат податоци и информации и да се изработат аналитички материјали за:

- Опасностите со кои може да се загрози територијалниот интегритет и независност на земјата;

- Спречување на дејствувањето на меѓународни и други организации, групи и поединци за извршување на терористички активности или организиран криминал со пари, криминал со наркотици или друг вид организиран криминал;
- Согледување на состојбите и проблемите од стопанска, политичка и друга природа, во земјите и во клучните подрачја од интерес за Републиката;
- Заштита од дејствувањето на непријателски разузнавачки служби, органи и организации;
- Заедничко извршување на одредени активности и операции со кои се заштитуваат интересите на државата.

Организираниот криминал е многу комплексен феномен кој вклучува широк и разновиден ранг на активности како трговијата со наркотични средства (една од доминантните криминални активности каде постои тесна поврзаност со државните органи, особено со оние кои издаваат дозволи за увоз на стоки, со царинските органи, поврзано со транспортните и шпедитерски организации, како и развиена трговска мрежа за пласирање и растурање на шверцуваните дроги); криумчарење со оружје, активност која носи извонредно голема заработувачка, проституцијата и илегален пренос на луѓе; перење на пари и незаконски трансфери на пари поврзани со терористички активности.

Негативните импликации најчесто ги јакнат кохезивните врски имањето и немањето пари, потоа се создава добра логистичка поддршка за преземање одредени активности во насока на организирање, подготовка на одреден терористички чин, создава цврста структура опремена да направи одредена активност насочена против безбедносниот сектор, го обезбедува просторот на поединци и групи кои се подготвуваат за атак врз безбедносниот систем.

Системот на националната безбедност јасно ја утврдува и дефинира структурата и надлежните субјекти кои во рамките на законски утврдените надлежности превземаат мерки и активности и воспоставуваат механизми за соработка и координација на сите субјекти за ефикасно функционирање на тој систем.¹⁵⁹

Интеграција на етничките заедници во Република Македонија во еден мултикултурен државен систем е основен императив за безбедноста на РМ. Во оваа

¹⁵⁹ Програма за работа на Меѓународната научна и стручна конференција, „Реформите на безбедносниот сектор во Република Македонија и нивното влијание врз борбата против криминалитетот“, Европски Универзитет – Република Македонија, 15.09.2012 година. на Европскиот универзитет - Република Македонија стр.12-13.

насока треба да се вложат максимални напори за имплементација на одредбите за рамноправност на етничките заедници во РМ. Процесот на интеграција на етничките заедници ќе се врши преку културно образовната политика и активности кои ги промовираат културните разлики и традиции помеѓу етничките заедници, а како крајна цел ги градат заедничките интереси и вредности. Во делот на ефикасната превенција од современите закани потребно е да се дефинираат задачи и активности во доменот на:

- Ефикасна координација на граничната полиција, а посебно во делот на интегрираното гранично управување;
- Подобрувањето на механизмите за ефективна размена на разузнавачки податоци, соработка и помош со земјите од регионот на ЈИЕ, како и земјите членки на НАТО и ЕУ;

Во доменот на превенција од современите безбедносни закани, Управата за безбедност и контраразузнавање ги работи следниве активности:

- Контраразузнавачка активност, спротивставување и заштита од тероризам;
- Активности насочени кон загрозување или уривање на демократските институции утврдени со Уставот на РМ;
- Потешки форми на организиран криминал кој е насочен кон демократските институции на државата утврдени со Уставот.

Неопходна е добра внатрешна организација, координација и хармонизацијата на прописите и процедурите со земјите членки на НАТО и ЕУ, како би можеле успешно да се справиме со современите закани по безбедноста на Р. Македонија. Во овој дел неопходно е:¹⁶⁰

- Превентивното спречување на сите форми на организиран криминал, според стандардите на НАТО и ЕУ;
- Спречување на можни терористички акти во нашата земја или оние кои би се изведувале преку нашата земја;
- Редефинирање на правниот систем согласно стандардите на земјите членки на НАТО и ЕУ за превенција и сузбивање на организираниот криминал и тероризмот;
- Воведување на специјализирани и стручни државни структури, во идентификување и борбата против организираниот криминал и тероризам;

¹⁶⁰ Ibid, стр.24.

- Развивање на современ систем за Интегрирано гранично управување, согласно стандардите на ОН, НАТО и ЕУ;
- Навремено и ефикасно неутрализирање на сите криминални и терористички групи кои вршат субверзивни активности во насока на уривање на државниот систем;
- Презентирање на РМ како респектабилен актер во доменот на борбата против современите закани на регионално и глобално ниво.

Развивањето на регионалната соработка во ЈИЕ се од стратешка важност за регионот и основен императив за траен мир и безбедност во регионот, како и активна компонента за евро - атлантските аспирации на регионот.

5.9. Практична имплементација на меѓународната регулатива во Република Македонија во сферата на перење пари и финансирање на тероризам

Националната Стратегија за борба против перење пари и финансирање на тероризам (во понатамошниот текст Стратегијата) претставува стратешки документ, кој на среден рок ги рангира приоритетите и ги дефинира активностите кои треба да го унапредат системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам во Република Македонија.

Целите и активностите планирани во оваа стратегија се кохерентни со активностите предвидени со Националната програма за усвојување на правото на Европската Унија и се во континуитетот со активностите од Националните стратегии за спречување на перење пари и финансирање на тероризам 2005-2008 и 2009 - 2011.

Стратегијата утврдува сеопфатен комплекс на активности, со обврска за реализација на сите релевантни институции во насока на надминување на утврдените слабости и недостатоци, а со цел унапредување на системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам на Република Македонија и зголемување на степенот на неговата ефикасност.

Активностите утврдени со оваа стратегија треба да бидат имплементирани од субјектите задолжени да преземаат мерки и дејствија за спречување на перење пари и финансирање на тероризам, органите на надзор, Управата за спречување на перење

пари и финансирање на тероризам, државните органи надлежни за гонење на сторителите на кривични дела перење пари и финансирање на тероризам.¹⁶¹

Со имплементирање на мерките и активностите предвидени во оваа стратегија треба да се достигнат следните цели:¹⁶²

- Унапредување на законската регулатива и на степенот на нејзина ефикасна имплементација;
- Понатамошно јакнење на институционалните капацитети;
- Унапредување на меѓуинституционална соработка;
- Зајакнување на меѓународната соработка;
- Подигање на свеста на субјектите за неопходноста од преземање на мерките за спречување на перење пари и финансирање на тероризам.

Врз основа на утврдените цели кои се однесуваат на хармонизација на законската регулатива со европските прописи (директиви, регулативи) и со меѓународните стандарди од областа на спречување на перење пари и финансирање на тероризам, законската регулатива во Република Македонија која ја регулира оваа проблематика е речиси во целост усогласена и истата ги имплементира релевантните меѓународни стандарди. Ова особено се однесува на Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам, кој во изминатиот период неколку пати беше изменет и дополнет. Со последните негови измени и дополнувања од април 2011 година, овој Закон се усогласи и со регулативата за инспекциски надзор, во истиот се имплементираа пакетот на мерки усвоен од Владата на Република Македонија за унапредување на казнената политика и подобрување на бизнис климата во Република Македонија, се надминаа определени недостатоци од технички карактер и се направи дополнително усогласување со меѓународните стандарди (40-те Препораки на FATF и 9-те Специјални Препораки на FATF за спречување на финансирање на тероризам).¹⁶³

Со оглед на ваквата состојба, во периодот кој е предмет на оваа стратегија поголем акцент ќе биде потребно да се стави на зголемување на степенот на ефикасна имплементација на законските одредби, како и на евентуалните измени и дополнувања

¹⁶¹ http://www.usppft.gov.mk/files/docs/Nacionalna_2011.pdf, превземено на: 11/01/2013.

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ <http://www.fatf-gafi.org/documents/documents.jsp?lang=en>, превземено на: 29/03/2013.

кои би произлегле од измени на меѓународните стандарди и препораки од оваа област и потребата од нивна имплементација во нашето законодавство.¹⁶⁴

5.10. FATF

Како одговор на зголемените проблеми предизвикани од перењето пари во банкарскиот систем, на самитот на Г7 во септември, 1989 година формирана е Оперативната Група за определување на дејствија за спречување перење пари и финансирање на тероризам - FATF (Financial Action Task Force - FATF) како меѓувладина работна група која има задача да ги развива и поттикнува националните и меѓународните политики за спречување на перење пари.

Со мисија да обезбеди глобална акција за спречување на перење пари FATF поставува стандарди, го следи напредокот (на државите членки) во примената на мерките и дејствијата за спречување на перење пари, ги анализира техниките на перење пари и ги утврдува мерките за спречување како нивен адекватен одговор, ја поттикнува примената на утврдените стандарди и друго. За поставување на основните концепти (стандарди) кои би можеле да имаат поширока примена за целите на определување и развивање на национални политики за справување со проблемите кои произлегуваат од перењето пари, FATF за прв пат во 1990 година утврди Препораки, кои подоцна во 1996 година, 2003 и 2012 година ги ревидираше, односно ги модернизирал и ги направил адекватни на актуелните техники на перење пари и финансирање на тероризам.¹⁶⁵

Ефикасната имплементација на Препораките на FATF ја поттикнува стабилноста на националните финансиски системи, финансиските институции ја зголемуваат резистентноста на инволвирање во шемите на перење пари и финансирање на тероризам, државите ги исполнуваат задолжителните меѓународни обврски со што ги избегнуваат непотребните санкции и избегнуваат да станат „рај“ за криминалот и друго.

FATF дејствува и во друга насока, односно го набљудува напредокот на државите членки (но и оние држави - членки на регионалните тела) во имплементацијата на утврдените препораки. Паралелно и во континуитет, FATF во рамки на процесот на прегледување на меѓународната соработка ги идентификува државите кои не ги

¹⁶⁴ http://www.usppft.gov.mk/files/docs/Nacionalna_2011.pdf, превземено на: 11/01/2013.

¹⁶⁵ <http://www.usppft.gov.mk>, превземено на: 11/01/2013.

имплементирале препораките на FATF и произведуваат ризик од перење пари и финансирање на тероризам. Врз основа на резултатите од процесот на прегледување на меѓународната соработка, на секој состанок FATF публикува јавно известување за држави кои стратешки недостатоци во системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам.¹⁶⁶

Препораките издадени од FATF се однесуваат на борбата против перење на пари и финансирање на тероризам, и уште се познати како четириесет плус девет (40+9) специјални препораки. Исто така, овие Препораки се прифатени и од страна на Меѓународниот монетарен фонд и Светската банка, како меѓународни стандарди за спречување на перење на пари и борба против финансирање на тероризмот.¹⁶⁷

5.11. MONEYVAL Комитет

Во рамки на Советот на Европа, а по барање на европските министри за правда, во 1997 година формиран е MONEYVAL, Комитет на експерти за евалуација на мерките за спречување на перење пари и финансирање на тероризам (следбеник на Комитетот PC-R-EV). Во овој комитет членуваат 28 постојани членки (воедно членки и на Советот на Европа) и членки во својство на набљудувачи. Целта на овој комитет е да обезбеди ефикасни и стандардизирани системи за спречување на перење пари и финансирање на тероризам во државите членки на овој комитет. Република Македонија од 1998 година е членка на MONEYVAL Комитетот. Системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам на Република Македонија е евалуиран во рамки на трите круга на евалуација од страна на MONEYVAL Комитетот и подготвени се три извештаи од оценките мисии спроведени во 1999 година, во 2002 година и во 2007 година. Исто така, Република Македонија има поднесено и два извештаи за напредокот на системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам.¹⁶⁸

Во март 2010 година влегоа во сила измените и дополнувањата на Кривичниот законик (Сл. Весник на Република Македонија бр.114/09), со кој се изменија и дополнија кривичните дела перење пари и други приноси од казниво дело (чл.273) и финансирање на тероризам (чл.394-б). Во мај 2010 година, влегоа во сила измените и дополнувањата на Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво

¹⁶⁶ <http://www.fatf-gafi.org/documents/documents.jsp?lang=en>, превземено на: 29/03/2013.

¹⁶⁷ http://www.usppft.gov.mk/files/docs/Nacionalna_2011.pdf, превземено на: 11/01/2013.

¹⁶⁸ Ibid.

дело и финансирање на тероризам (Сл. Весник на Република Македонија бр.4/08 и 57/10) со кои се врши усогласување со европското законодавство (Третата Директива на ЕУ за спречување на користење на финансискиот систем за целите на перење пари и финансирање на тероризам од 2005 година (2005/60/ЕС)), Директивата бр.2006/ЕС на Европскиот парламент и Советот на Европа во врска со дефинирање на поимот „политички експонирани личности“ и дефинирање на техничките критериуми за поедноставена анализа на клиентите, 40-те Препораки на FATF и 9-те Специјални препораки на FATF за спречување на финансирање на тероризам, дадените препораки од Извештајот на третиот круг на евалуација на системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам MoneyVal Комитетот при Советот на Европа.

Во периодот од 2012-2013 и во согласност со Стратешкиот план на Владата на Република Македонија планирани се:¹⁶⁹

- Усогласување на законската регулатива за превенција од перење пари и финансирање на тероризам;
- Институционална надградба и одржување и унапредување на техничките капацитети на Управата;
- Ефикасен систем на меѓуинституционална соработка;
- Зајакнување на меѓународната соработка, регуларно исполнување на обврските кои произлегуваат од членството во меѓународните организации и организирање и спроведување на четвртиот круг на евалуација на MoneyVal Комитетот;
- Подигање на јавната свест и изготвување акт за проценка на ризик од перење пари и финансирање на тероризам.

5.12. Потребата од координација на безбедносниот сектор во функција на спречување на финансирање на тероризам

За остварување на поголема ефикасност во извршувањето на надлежностите на државните органи кои ја гарантираат вкупната безбедност во државата мора да остваруваат меѓусебна координација и соработка.

Во Република Македонија координацијата на национално ниво во областа на безбедноста се остварува преку:¹⁷⁰

- Советот за безбедност;

¹⁶⁹ <http://www.sep.gov.mk>, превземено на: 11/01/2013.

¹⁷⁰ Бакрески О., Милошевиќ М., Современи безбедносни системи, Аутопринт Т.А., Скопје, 2010, стр.246.

- Владата;
- Центарот за управување со кризи;

Советот за безбедност, претставува своевиден форум кој ги разгледува прашањата од сферата на националната безбедност. Ова тело има советодавна улога и одлуките што се донесуваат немаат обврзувачки карактер за државните органи со што се создава институционална рамка за решавање на заканите од областа на безбедноста.¹⁷¹

Во делот на реакција против терористички закани овој совет ќе ги вклучи надлежните служби кои соодветно ќе се справат со заканата.

Владата, исто така ги координира активностите на централната извршна власт (министерства, државни сектори и дирекции) како и на локалната извршна власт каде го формира државниот буџет за имплементација на специфични програми во областа на безбедноста. Владата раководи со клучните ресурси со кои се остварува безбедноста и одбраната од секаков вид на закана.¹⁷²

Центарот за управување со кризи е формиран со главна задача да обезбеди соработка и координација на безбедносната заедница во Република Македонија. Неговото формирање се должи на искуството од воениот конфликт кој ја зафати Република Македонија во 2001 година и реално ја отслика некоординацијата и несоработката на надлежните безбедносни служби во Република Македонија.

5.13. Практични примери на перење пари и финансирање на тероризам во Република Македонија

Еден од начините на перење на криминалните приноси, во досегашната македонска практика е преку сторување на предикативното кривично дело даночно затајување, на начин што, се формираат повеќе друштва и друштва - ќерки во земјата и странство, вообичаено основани и управувани од само неколку лица, при што се генерираат огромни износи на незаконски (неоданочени) парични средства. Овие парични средства се всушност резултат на фиктивно искажан промет и фиктивно прикажана добивка/загуба во финансиските извештаи на друштвата, со што се овозможуваат реални услови да се изврши пласман на вака стекнатите парични средства. Овие незаконски средства претставуваат оперативен капитал на друштвата, а следствено и зголемување на профитот, но со цел да не се прикаже како зголемување на приходот, односно добивката, се врши пласирање на овие парични средства и нивно

¹⁷¹ Исто, стр. 246.

¹⁷² Исто, стр. 247.

трансферирање преку употреба на најразлични трансфери по фиктивни основи (позајмици, плаќања по фиктивни фактури за наводно извршени консултантски услуги, маркетинг услуги, истражување на пазарот, капитални трансфери во зголемување на основачки влог и др). Вака трансферираните средства ја намалуваат добивката на друштвата, со што се избегнува плаќање значителен износ на данокот од добивка, а истите билансно се претставуваат како краткорочни финансиски вложувања.

Одбегнувањето на обврските и кон останатите доверители освен државата се врши преку пренесување на капиталот и средствата од друштвото кое врши кривично дело даночно затајување, на останатите сестрински друштва, со што првото друштво останува сосема без капитал и средства, а со големи износи на обврски кон доверителите. Во ваква ситуација, се одбегнуваат и законските обврски кои налагаат задолжително отворање стечајна постапка веднаш по истекот на законски предвидениот рок од денот на блокирање на жиро сметката на друштвото. Исто така, многу често се вршат и незаконски плаќања преку цесии и компензации од жиро сметката на сестринските друштва, исклучиво кон одредени „фаворизирани доверители“, а по волја на управителите кои воедно се и извршители на кривичните дела. Практично, фазата на прикривање на потеклото на паричните средства започнува со големиот број трансфери по основ на позајмици, па така се искористуваат одредени законски пропусти во фискалната сфера, кои гарантираат повластен третман на позајмиците. Како и во теоријата, последната фаза од процесот на перење пари, односно фазата на интеграцијата вообичаено се спроведува преку подигнување кредити врз база на депозит, хипотека, залог на хартии од вредност, залог на движни и недвижни предмети, кои се прибавени со „валкани парични средства“ (парични средства кои потекнуваат од предикативното кривично дело). Вака вообичаено „успешно“ се затвора процесот на перење на криминалните приноси стекнати со сторување на кривичното дело „даночно затајување“, а во кој се вклучени организирани криминални групи во македонското стопанство.¹⁷³

Од страна на Одделот за организиран криминал во 2010 година, се поднесени три кривични пријави за сторено кривично дело „перење пари и други приноси од казниво дело“, а кои се поврзани со казнивите дела: даночно затајување; злоупотреба на службена положба и овластување; злосторничко здружување; криумчарење; неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни

¹⁷³ Николовски Н., Перењето пари и економскиот раст со посебен осврт на Република Македонија., стр.5/14- 7/14.

супстанции и прекурсори. Со санкционирањето на овие кривични дела и приносот од казниво дело кој бил внесен во легалната економија за да бидат „испан“, пријавени биле 40 физички лица и 2 правни лица, а во два од случаите се применувани и посебни истражни мерки во прибавување докази.

Во делот на финансирањето на тероризмот, надлежните служби од Министерството за внатрешни работи на Република Македонија во изминатите десет години немаат регистрирано вакво кривично дело. Самото кривично дело како што кажавме низ содржината на трудот е доста комплексно и сложено со што не се овозможува негова детекција од страна на надлежните органи.

ЗАКЛУЧОК

Тероризмот како појава доаѓа во судир со правниот поредок на секоја држава и претставува мошне опасен извор на загрозување на нејзината национална безбедност. Тероризмот е однапред смислено, намерно убивање, заканување и заплашување, со цел да се предизвика страв кај невините луѓе, за да се оствари идеологијата врз која се темели или да се обезбеди тактичка предност и на тој начин да се влијае врз јавноста.

За да функционира една терористичка организација мора да постои финансиски извор кој ќе ја финансира терористичката организација а истиот ќе биде имун на органите за прогон и општо за безбедносниот систем на државите.

Финансирањето на тероризмот и перењето пари преставуваат проблем од глобални размери. Извршувањето на ваквите криминални дејства влијаат на економскиот систем, стабилноста и безбедноста на државите. Финансирањето на тероризмот е начин на обезбедување на средства (пари или друг вид на имот, директно или индиректно), со знаење дека тие ќе бидат употребени за извршување на некое кривично дело. Перењето пари е процес преку кој криминалците го кријат потеклото на парите, односно имотот кој што е стекнат со извршувањето на кривичното дело и со намера потоа да го пуштат во легалниот трговски промет.

Финансирањето на тероризмот е меѓународен проблем кој со текот на времето опфаќа се поголеми размери, и има свое влијание на политичките, економските, безбедносните и социјалните структури во општеството. Од неговото извршување произлегуваат голем број на негативни последици како што се уривањето на стабилноста на една држава, намалување на инвестициите и друг вид на економски пореметувања, влијание врз спроведувањето на реформите во државите, загрозување на безбедноста и стабилноста на државата и слично. За отстранување на негативните импликации се преземаат повеќе видови мерки за нивно спречување, односно отстранување. Како основни мерки кои се преземаат се: донесувањето на соодветно законодавство, зајакнување на улогата на финансиските служби и другите соодветни органи и регулаторни и надзорни тела, меѓународна соработка со институциите и државите и спроведување на препорачните мерки и инструменти за борба против перењето пари и финансирањето на тероризмот.

Финансирање на тероризмот е процес на собирање и обезбедување на финансиски средства и друг вид на имот кој ќе се искористи во одредена терористичка цел, односно ќе бидат употребени од страна на субјекти кои ќе извршат терористички акт.

Преку детална анализа на истражуваната проблематика, може да се констатира дека перењето пари е сложен процес во кој се внесуваат нелегално стекнати финансиски сретства кои се пуштаат во најразлични трансакции за да на крајот испраните пари се внесуваат во легалните економски системи. Речиси во сите размислувања за поимот перење пари се акцентираат фазите врз кои се темели целокупниот процес. Дефинирање на оваа сложена проблематика укажува на сложен и суптилен процес кој го чинат сторители, кривични дела и финансиски добра кои се предмет на кривични дела.

Намалените безбедносни способности на државите, зголемената порозност на нивните државни граници, претставуваат современ тренд кој им ја олеснува работата и движењето на терористите.

Република Македонија во својот правен систем соодветно ги има инкриминирано кривичните дела перење на пари и финансирање на тероризам, и тоа во Кривичниот законик на Република Македонија и во Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот. Со овие закони се предвидени низа превентивни мерки, како и казни, кои мора да се применат за спречување на овие глобални феномени. Исто така, има ратификувани и многу Конвенции и препораки од оваа област кои соодветно се применуваат како преку законодавството, така и преку практичната имплементација од страна на надлежните органи.

Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот е централен орган во Република Македонија која е одговорна за сите дејствија во врска со сомнителните приноси од криминал. Нејзината главна задача е да ги препознае обидите за извршување на овие кривични дела и да го спречи бидејќи тие негативно влијаат на многу области во македонското општество.

Голема улога во оваа област играат и други органи, како на пример Министерството за финансии, Народната Банка на Република Македонија, Управата за јавни приходи, Комисијата за хартии од вредност, Комисиите на адвокати и нотари, како и Агенцијата за супервизија на осигурувањето, како органи за вршење надзор над примена на мерките и дејствијата за спречување на перење пари.

Покрај овие институции и тела за преземање на активности за спречување на оваа појава задолжени се: Министерството за внатрешни работи, Финансиската полиција, Царинската управа, Јавното обвинителство, судовите и Министерството за правда.

Финансиските институции се најголемиот и најважниот извор на информации во врска со перењето пари и друг вид на облици на финансиски криминал. Собирањето на информации и нивната размена помеѓу надлежните органи е клучен елемент во ефикасната борба против овие облици на криминалитет. Потребна е постојана нивна соработка се со цел ефикасно и навремено откривање, како и спречување на перењето пари и финансирањето на тероризмот во Република Македонија.

Безбедносниот систем на Република Македонија трпи негативни импликации од перењето пари и финансирањето на тероризмот. Последиците можеме да ги разгледаме на повеќе начини меѓу кои ќе ги потенцираме следните:

- Доколку нелегалните финансиски средства се внесат на легален начин во финансискиот систем на Република Македонија дел од нив како данок ќе завршат за безбедносните служби што би претставувало одлична финансиска инекција за истите;
- Исто така нелегалните средства кои ќе се употребат за финансирање на терористички активности ќе го загорзат безбедносниот систем бидејќи со помош на тие средства ќе се дејствува врз безбедносните служби со што ќе се нанесе огромна штета.

Штетите кои се јавуваат од оваа проблематика го задираат и финансискиот сектор и економијата во Република Македонија, бидејќи доколку се утврди постоење на финансиери на тероризмот или терористички групи на подрачјето на Република Македонија, регионот би се третирал како нестабилно подрачје што ќе допринесе да се одвратат странските инвестиции а тоа директно ќе се одрази врз вкупната економија не само во државата туку и пошироко во регионот.

Досегашната практика во областа на перење пари, посочи дека во Република Македонија многу почесто се употребуваат релативно поедноставни начини на перење на криминалните приноси, односно дека истото се врши најчесто преку инвестирање во луксузни предмети, недвижности (кои стануваат предмет на препродажба) и преку основање и оперирање со мали бизниси (прикажување на фиктивен промет и генерирање фиктивни готовински текови).

Преку спроведеното истражување докажани се следните хипотетичките претпоставки:

- Губењето на контролата врз трансакциите на глобалниот економски систем детерминира економска дестабилизација што може компаративно да се поврзе со финансирањето на тероризмот и негативните ефекти врз безбедносната состојба;
- Економските институции имаат огромно влијание во превенцијата и сузбивањето на финансиските извори за одредени терористички активности;
- Инертноста во утврдувањето на поврзаноста помеѓу перењето пари, економскиот криминал и финансирањето на тероризмот, ја зголемува веројатноста дека „испраните пари“ и парите стекнати со малверзации ќе се употребат за финансирање на терористички активности насочени против државата.

Од спроведеното истражување исто така се утврдени слични карактеристики на двете појави и инструментите кои се користат во извршување на вакви дела. Овие сличности, во литературата која го опфаќа тероризмот може да се сретне и како „обратно перење пари“ или како „валкање пари“.

Преку обезбедување на финансиски средства стекнати на нелегален начин се овозможува транзитирање на парични средства за кои легалниот економски систем не е во состојба да ја предвиди сумата и намената на истите. Според светските аналитичари најчесто овие нелегални средства се главен извор на финансии кои се користени во најужасните терористички акти кои досега се извршени ширум светот.

Со усвојувањето на ефикасни политики и процедури за супервизија од страна на органите на прогон, правопрпорционално се зголемува бројот на елиминирани сомнителни трансакции, што укажува на фактот дека системот за превенција од тероризам бележи ефикасни резултати.

Колку е помала (недоволна) активноста на институциите кои се дел од системот за превенција од тероризам во имплементирање на меѓународните препораки, уредување на политики за превенција и подготовка на процедура за превенција од финансирање на тероризмот, особено во областа на работењето на безбедносните институции и обезбедување на разузнавачки податоци, потребни за функционирање на безбедносниот апарат, толку е поголема веројатноста за искористување на истите за финансирање на терористички активности кои ќе влијаат на општата безбедност и ќе го доведат во прашање функционирањето на безбедносниот систем, односно ќе ја намалат неговата моќ за справување со терористичките закани.

Она што во овој труд посебно ќе го истакнеме е потребата од формирање на Национален координативен центар за борба против тероризмот, организираниот криминал, пролиферацијата на оружјето за масовно уништување и други современи безбедносни закани. Имено како носители на задачите на Националниот координативен центар ќе бидат веќе постоечките структури кои се бават со оваа проблематика, а тоа се:

- Дирекцијата за разузнавање на меѓународен тероризам и организиран криминал која е во составот на Агенцијата за разузнавање;
- Управата за безбедност и контраразузнавање која е во составот на Министерството за внатрешни работи;
- Воената служба за безбедност и разузнавање која е во составот на Министерството за одбрана.

Финансирањето на тероризмот претставува закана за безбедноста на Република Македонија, на овој начин се нарушува интегритетот и суверенитетот на државата, се зголемува можноста за извршување на терористички активности и друг вид на организиран криминал со кои се загрозува општата безбедност.

За ефикасно спаравување со финансирањето на тероризмот потребно е да се формира координативно тело кое ќе ја координира соработката помеѓу надлежните институции.

Во справувањето со финансирање на тероризмот особено е важна координацијата и соработката помеѓу телата кои се вклучени во борбата против финансирањето на тероризмот.

Република Македонија со долгорочна цел заштита на нејзиниот интегритет и независност е силно посветена на борбата против сите видови на организираниот криминал во сите негови форми, спречувањето на нелегалната миграција и трговијата со луѓе, борбата против трговијата и злоупотребата на дрогата и нелегалните трансакции на оружје и воена опрема.

БИБЛИОГРАФИЈА:

1. Aleksia T., Škulić M., *Kriminalistika, Dosije*, Beograd, 2002;
2. Alison Morrison: „*Initiating entrepreneurship*“ in „*Enterprise and small Business*“, Prentice Hall, London, 2000;
3. Antonia D., *Корупција у Србији*, Centar za liberalno-demokratske studije, Beograd, 2001;
4. Арнаудовски Љ., Тумановски Д., Мојсова С., Кикерова Т., *Конвенција на ОН против транснационален организиран криминал со протоколите*, Алма, Скопје, 2002;
5. Богданоски М., *Предизвиците на современиот тероризам*, Годишник на трудови, Прв приватен универзитет, Европски универзитет, Скопје, 2009;
6. Block A., *History and the study of organized crime*, 1978;
7. Bosworth-Davis R., *Living with the Law: A Survey of Money Laundering Reporting Officers and Their Attitudes towards the Money Laundering Regulations*, *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 1, No. 3, 1998;
8. Воšković G., *Pranje novca*, VeoSing, Beograd, 2005;
9. Бошковић М., Бошковић А., *Корупција перење пари финансирање тероризам*, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2011;
10. Воšković M., *Kriminalistika - metodika*, Policijska akademija, Beograd, 2005;
11. Brent L. Bartlet, *International Economics Group*, Dewey Ballantine LLP, New York, 2002;
12. Cluterbuck, R.: *Terrorism, drugs and Crime in Europe*, 1982;
13. Ефтимоски Д., *Економија на развојот*, Астра Арт, Скопје, 2003;
14. Gaćinović R., *Terorizam u političkoj i pravnoj teoriji*, *Drugo dopunjeno izdanje*, Beograd, 2011;
15. Ѓурчески Љ., *Прв приватен универзитет - ФОН*, Факултет за детективи и безбедност, Криминолошки и кривично правни аспекти на кривичните дела од областа на економскиот криминалитет и нивната поврзаност со организираниот криминалитет, Скопје, 2011;
16. Зигел Д., Бунт В. Д. Х., Заич Д., *Глобален организиран криминал*, Трендови и случувања, Магор, Скопје, 2009;
17. Ignjatović Đ., *Organizovani kriminalitet*, Policijska akademija, Beograd, 1998;

18. James L. Strachan, David B. Smith, William L. Beedles, The Price Reaction of Alleged;
19. Jovašević D., Pranje novca u teoriji i praksi krivičnog prava, Pravo, teorija i praksa, broj 1, Novi Sad, 2004;
20. Калиниќ П., Терор и тероризам, Наклада јесенски и Турк, Загреб 2003;
21. Камбовски В., Казнено право посебен дел, Просветно дело, Скопје, 1997;
22. Камбовски В., Правната држава и организиранот криминал, Скопје, 1996;
23. Котовчевски М., Борба против тероризмот, Македонска цивилизација, Скопје, 2004;
24. Котовчевски М., Национална безбедност на Република Македонија, Втор дел: Внатрешни извори на загрозување на националната безбедност, Скопје, 2000.
25. Котовчевски М., Национална безбедност, Скопје 2011;
26. Козарев А., Симоновски И., Системот за спречување на финансирање на тероризам во Република Македонија-клучен елемент во раната превенција од тероризмот, Годишник на трудови, Прв приватен универзитет, Европски универзитет Скопје, 2010;
27. Лајман Д. М., Потер В. Г., Организиран криминал, Магор, четврто издание, Скопје, 2009;
28. Malkin L., Elizur Y., „Terrorism’s Money Trail“, „World Policy Journal“ 18, no. 1 2001;
29. Маневски М., Казнено-правна заштита на јавните финансии, правни аспекти и практични искуства, Академик, Скопје, 2003;
30. Masnjak V., Obilježja pranja novca, Računovodstvo, revizija i financije, broj 10, Zagreb, 2000;
31. Медингер Џ., Перење пари водич за кривични иследници, Дата Понс - Скопје, 2009;
32. Мијаковски М., Тероризам и противтерористичка дејства, Војноиздавачки завод, Београд, 2003;
33. Milovanović M., Savetnik u Upravi za sprečavanje pranja novca Ministarstva finansija Republika Srbije, „Finansiranje terorizma“, Puls, novembar - decembar 2005;
34. Милошевска Т., Перење пари, Годишен зборник, Филозофски факултет, Скопје, 2009;
35. Морозов И., Технологии против тероризма, Олма прес, Москва, 2003;

36. Национална стратегија за спречување перење пари и финансирање тероризам, Скопје, 2008;
37. Николовски Н., Банки и организиран криминал, Нордиа, Скопје, 2011;
38. Организиран криминал, корупција и перење пари, Безбедност, бр. 4, 1997;
39. Pablo A. M., *Illegal Drug Trafficking and Economic Development in Colombia*, 1995;
40. Palmiotto M. J., *Criminal Investigation*, Austin&Winfield, 1998;
41. Paoli L., *The Banco Ambrosiano Case: An Investigation into the Underestimation of the Relations Between Organized and Economic Crime, Crime, Law and Social Change*, 1995;
42. Passas N., David N., *The Thin Line Between Legitimate and Criminal Enterprises: Subsidy Frauds in the European Community, Crime, Law and Social Change*, 1993;
43. Пешова В., Коментар на измените и дополнувањата на Законот за спречување на перење на пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам, ЕКОНОМИКА БС: списание на ДОО „Економско правно биро-БС“ Скопје, 2010;
44. Рајкел Ф., Прирачник за транснационален криминал, Датапонс, Скопје, 2009.
45. Ranis G., Stewart F., Ramirez A., *Economic Growth and Human Development, World Development*, 2000;
46. Рафајловски Г., Индикатори за утврдување сомневање за перење пари и финансирање тероризам, РЕПРЕЗЕНТ: списание на Рафајловски консалтинг, Скопје, 2010;
47. Ристески Т., Кривичноправна заштита на државата од тероризам, Одбрана, Министерство за одбрана на Република Македонија, 2001;
48. Савона Е., Перењето пари од страна на мафијата и италијанската легислатива, Безбедност, Скопје, бр. 4, 1994;
49. Siegel L., *Kriminology*, Thomson & Wadsworth, Belmont, 2009;
50. Simeunovic D., *Terorizam, Opsti deo*, Pravni fakultet u Beogradu, 2009;
51. Simonović B., *Kriminalistika*, Pravni fakultet, Kragujevac, 2004;
52. Slupper G., Tombs S., *Corporate Crime*, Logman, London, 1999;
53. Соколовиќ Р., Тероризам, надзор комуникација и људска права, Београд, ЈП Службени гласник, 2012;
54. Сулејманов З., Криминологија, второ издание, Институт за социолошки и политичко-правни истражувања, Скопје, 2003;
55. Тасева С., Перење пари , Дата Понс, Скопје, 2003;

56. Теофиловиќ Н., Јелачиќ М., Спречување, откривање и докажување кривичних дела корупција и прања новца, Полицијска академија, Београд, 2006;
57. Tunnell K.D., *The Business of Crime: A Documentary Study of Organized Crime in the American Economy*, Criminal Justice Review, 1993;
58. Фидановски М., Предлог Закон за спречување на перење пари и други приноси од казнено дело и финансирање на тероризам, РЕПРЕЗЕНТ: списание на Рафајловски консалтинг, Скопје, 2007;
59. Financial Action Task Force, Policy Brief, Paris, 1999;
60. Foreign Terrorist Organizations (FTOs). Web.archive.org (9 July 2008). Retrieved on 30 January 2011;
61. Harvey W. Kushner, *Encyclopedia of Terrorism*, Sage Publications, 2003;
62. Hough P., *Understanding Global Security*, Routledge, London - New York, 2004;
63. Hoffman B., "Radicalization, Terrorism, And Diasporas", RAND, ETH Zurich, 2007;
64. Хофман Б., Унутрашни тероризам, Народна книга, Алфа, Београд, 2000;
65. Чапрагоски Ц., Чоневски А., Перење пари и финансирање тероризам во глобалниот криминалитет, МИТ Универзитет, Скопје, 2010;
66. Џојс Е., Проширување на меѓународниот режим за перење пари како реакција на транснационален организиран криминал, тероризам и корупција, Прирачник за транснационален криминал и правда. Датапонс, Скопје, 2009;
67. Шалијан Ж., Блин А., Историја на тероризмот, *Од антиката до Ал каеда*, превод од франциски јазик- Елизабета Трпковска, Табернакул, 2009;
68. Sheffer G., "The Roots of Terrorism", Routledge, New York, 2006;
69. Sheffer G., *Diaspora Politics: At Home Abroad*, Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2003;
70. Weenink A. W., Huisman S., F. J. van der Laan, *Crime without frontiers: Crime Pattern Analysis Eastern Europe, 2002-2003*, Driebergen, Netherlands: Korps Landelijk Politiediensten, 2004;

ЗАКОНСКИ И ПОДЗАКОНСКИ АКТИ:

1. Закон за внатрешни работи (Сл. весник на Р. Македонија бр. 19/04, 51/05, 84, 84/08).
2. Закон за вршење услуги на брз трансфер на пари (Сл. весник на Р. Македонија бр. 77/03 и 54);
3. Закон за државна ревизија (Сл. весник на Р. Македонија бр. 73/04 од 21.10.2004 година);
4. Кривичен законик (Сл. весник на Р. Македонија бр. 19/04, 81/05, 60/06, 73/06, 07/08, 139/08, 114/09);
5. Закон за кривична постапка (Сл. весник на Р. Македонија бр. 1515/05, 83/08, 67/09).
6. Закон за Народната банка на Република Македонија (Сл. весник на Р. Македонија бр. 03/02, 51/03, 85/03, 40/04 и 61/05);
7. Закон за полиција (Сл. весник на Р. Македонија бр. 114);
8. Закон за спречување корупција (Сл. весник на Р. Македонија бр. 28/02, 46, 126, 10 и 161);
9. Закон за следење на комуникациите (Сл. весник на Р. Македонија бр. 121, 110 и 4);
10. Закон за Финансиска полиција (Сл. весник на Р. Македонија бр. 55/07);
11. Законот за спречување перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање тероризам (Службен весник на РМ 04/2008 и 57/2010);
12. Kazneni zakon (Narodne novine br. 110/97);
13. Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, (Narodne novine broj 87/2008);
14. Zakon o finansijskom inspektoratu Republike Hrvatske, (Narodne novine broj 85/08).
15. Закон о спречавању прања новца и финансирања терористичких активности (Сл. гласник БиХ, бр. 53/09);
16. Закон о Државној агенцији за истраге и заштиту (Сл. гласник БиХ, бр. 27/04)
17. Одлука за начинот и постапката за воспоставување и примена на Програмата на банката за спречување перење пари и финансирање тероризам (Сл. Весник на РМ бр. 103.2010);
18. Закон за Управата за јавни приходи, (Сл.весник на Република Македонија бр.81/05);
19. Закон за поштенските услуги, (Сл. Весник на Република Македонија бр.158/10);
20. Закон за јавното обвинителство, (Сл.Весник на Република бр.150/07);

ИНТЕРНЕТ-СТРАНИЦИ:

1. <http://www.imf.org>;
2. <http://www.hm-treasury.gov.uk>;
3. <http://www.cfr.org/international-crime/tracking-down-terrorist-financing>;
4. <http://www.fatf-gafi.org>;
5. <http://www.terrorism-research.com>;
6. <http://www.moneylaundering.com>;
7. <http://www.lawsociety.org.uk>;
8. www.fatf-gafi.org ;
9. www.thebanker.com ;
10. <http://www.dspp.gov.mk/files/zakoni/zakon%20za%20sprecuvanje%20na%20perenje%20pari%20i%20finansiranje%20na%20terorizam.pdf>;
11. <http://www.jorm.org.mk/infos3.shtml>;
12. <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2878.htm#profile>;
13. <http://www.casareal.es/laCorona/laCorona-iden-idweb.html>;
14. <http://www.cni.es/en/structure/>;
15. http://www.armada.mde.es/ArmadaPortal/page/Portal/ArmadaEspañola/ inicio_home/;
16. <http://www.interior.gob.es/>;
17. <http://www.interior.gob.es/file/21/21996/21996.pdf>;
18. <http://www.lamoncloa.gob.es/home.htm>;
19. <http://www.exteriores.gob.es/es/Home/Paginas/Portada.aspx>;
20. <http://www.start.umd.edu/>;
21. <http://www.cb-mn.org/>;
22. <http://www.ano.me/>;
23. <http://www.aso.mk/>;
24. <http://www.sec.gov.mk/>;
25. <http://www.mapas.gov.mk/>;
26. <http://www.finance.gov.mk/>;
27. <http://www.customs.gov.mk/>;
28. <http://vlada.mk/ministerstva>;
29. <http://www.odzemenimot.gov.mk/>;